

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Bc. Kateřina Křížová

Analýza aktuálního politického vývoje v Jemenu

Diplomová práce
Vedoucí práce: Mgr. Pavla Vítová
Olomouc 2020

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem veškeré použité zdroje v přiloženém seznamu literatury.

V Olomouci dne 1. 7. 2020

.....
Bc. Kateřina Křížová

Poděkování: Ráda bych poděkovala vedoucí práce Mgr. Pavle Vítové za vstřícný přístup a cenné rady, které mi během psaní práce poskytovala.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Kateřina KRÍŽOVÁ**
Osobní číslo: **R170104**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Téma práce: **Analýza aktuálního politického vývoje v Jemenu**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Zásady pro vypracování

Cílem diplomové práce je analyzovat současnou politickou situaci v Jemenu, kterou charakterizuje dlouhotrvající konflikt od takzvaného Arabského jara. Kvalifikační práce objasní příčiny konfliktu, popíše zapojení okolních států do války a představí reakce mezinárodního společenství na danou situaci. Práce se také zaměří na problematiku rozvoje Jemenu, kterou válka výrazně ovlivňuje.

Rozsah pracovní zprávy: **20 000 – 25 000 slov**
Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

FEIERSTEIN, Gerald (2017): Is There a Path Out of the Yemen Conflict? Why it Matters. PRISM. Institute for National Strategic Security. Vol 7. No 1. pp. 16-13. ISSN: 2157-0663.
FRAIHAT, Ibrahim (2016): Unfinished Revolutions: Yemen, Libya, and Tunisia After the Arab Spring. Yale University Press. ISBN: 978-0-300-21563-2.
SALISBURY, Peter (2015): Yemen and the Saudi-Iranian 'Cold War'. The Royal Institute of International Affairs. Research Paper. ISBN: 978 1 78413 026 8.
Security Council Report (2018): Chronology of events: Yemen. Dostupné online: <https://www.securitycouncilreport.org/chronology/yemen.php>
RABI, Uzi (2015): Yemen: Revolution, Civil War and Unification. I. B. Tauris & Co Ltd. ISBN: 978 1 780 76 946 2.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Pavla Vítová**
Katedra rozvojových a environmentálních studií
Datum zadání diplomové práce: **24. ledna 2019**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2020**

V Olomouci dne 23. ledna 2019

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o politickém vývoji v Jemenu, první část předkládá teoretický základ týkající se konfliktů a fenoménu nových válek. Práce obsahuje analýzu současného konfliktu, věnuje se událostem vedoucím ke vzniku konfliktu a popisuje vývoj až do jara roku 2020. Podstatná část práce je věnována aktérům konfliktu a jejich roli v něm. Součástí průběhu konfliktu jsou i mírová jednání, která se snaží o ukončení války, a jsou také popsány v práci. Výsledkem táhlého konfliktu v Jemenu je rozsáhlá humanitární krize, jak na ni reaguje mezinárodní společenství je popsáno v poslední části práce.

Klíčová slova

Jemen, konflikt, válka, Saúdská Arábie, hnutí Hútiů, STC, mírová jednání, humanitární krize

Abstract

The diploma thesis deals with the topic of political development in Yemen, first part presents theoretical basis concerning conflicts and phenomenon of new wars. The thesis includes analysis of current conflict, events leading to the creation of the conflict and describes development till spring 2020. Substantial part of the thesis is dedicated to conflict actors and their roles. The course of conflict also includes peace talks that seek to the end of the war. The protracted conflict in Yemen has resulted in a major humanitarian crisis, how the international community is responding to it is described in the last section of the thesis.

Key words

Yemen, conflict, war, Saudi Arabia, Houthi movement, STC, peace talks, humanitarian crisis

Obsah

Seznam zkratk	9
Seznam příloh	10
Seznam obrázků	11
Seznam tabulek	11
Úvod	10
1 Cíle, metodologie a limity práce	11
2 Konflikt	13
2.1 Teorie konfliktu.....	13
2.2 Fáze konfliktu.....	16
2.3 Válka.....	18
2.3.1 Příčiny válek.....	18
2.3.2 Války v současném světě	20
2.3.3 Nové války	21
3 Jemen	23
3.1 Základní informace.....	23
3.2 Historie	24
3.2.1 Období do roku 1990	24
3.2.2 Období od roku 1990	25
3.3 Rozvojové indikátory	27
3.4 Rozvojová spolupráce.....	31
4 Konflikt v Jemenu	33
4.1 Vývoj konfliktu	33
4.1.1 Počátek konfliktu: 6 válek v Sa'ada 2004–2010.....	34
4.1.2 Arabské jaro	36
4.1.3 Vývoj situace po Arabském jaru	38
4.1.4 Období mezi lety 2013–2015	39
4.1.5 Období mezi lety 2016–2020	41
5 Aktéři konfliktu	44
5.1 Političtí představitelé	44
5.1.1 Ali Abdullah Saleh	44
5.1.2 Abd Rabbu Mansur al-Hadi	45
5.2 Nevládní aktéři	46
5.2.1 Hnutí Hútíů.....	46
5.2.2 Separatistické hnutí Al-Hirak.....	47
5.2.3 Al-Káida operující na Arabském poloostrově.....	48
5.3 Externí aktéři.....	50
5.3.1 Saúdská Arábie.....	50

5.3.2	Spojené arabské emiráty	51
5.3.3	Írán.....	52
5.3.4	Spojené státy americké	53
5.3.5	Organizace spojených národů	54
6	Mírová jednání.....	56
6.1	Zásadní vyjednávání	57
7	Humanitární situace	59
7.1	Zdravotní situace	60
7.2	Instituce, infrastruktura a ekonomická situace.....	60
7.3	Migrace	61
7.4	Humanitární pomoc	63
	Diskuze	65
	Závěr	69
	Přílohy	71
	Seznam použité literatury.....	77

Seznam zkratek

ACLED	The Armed Conflict Location and Event Data Project
AQAP	Al-Qaeda in the Arab Peninsula – Al-Káida operující na Arabském poloostrově
COW	Correlates of War
ČRA	Česká rozvojová agentura
ECOWAS	Economic Community of West African States – Hospodářské společenství západoafrických států
EU	Evropská unie
FAO	Food and Agriculture Organization – Organizace pro výživu a zemědělství
GCC	Gulf Cooperation Council – Rada pro spolupráci v Perském zálivu
GPC	General People's Congress – Všeobecný Lidový Kongres
GPI	Global Peace Index – Globální index míru
HDP	Hrubý domácí produkt
HIK	Heidelberg Institute for International Conflict Research
HNP	Hrubý národní produkt
HDI	Human Development Index – Index lidského rozvoje
IDPs	Internally Displaced Persons – Vnitřně přesídlené osoby
IOM	International Organization for Migration – Mezinárodní organizace pro migraci
ISIS	Islamic State of Iraq and Syria – Islámský stát Iráku a Sýrie
IMF	International Monetary Fund – Mezinárodní měnový fond
LDCs	Least Developed Countries – Nejméně rozvinuté státy
MSF	Médecins Sans Frontières – Lékaři bez hranic
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NLF	National Liberation Front – Národní osvobozenecká fronta
ODA	Official Development Assistance – Oficiální rozvojová pomoc
OCHA	Office for the Coordination of Humanitarian Affairs – Úřad pro koordinaci humanitární činnosti
OECD/DAC	Organization for Economic Cooperation and Development – Development Assistance Committee – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj – Výbor pro rozvojovou pomoc
OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries – Organizace zemí vyvážejících ropu
OSESGY	Office of the Special Envoy of the Secretary-General for Yemen – Úřad zvláštního vyslance generálního tajemníka pro Jemen
OSN	Organizace spojených národů
PPP	Purchasing Power Parity – Parita kupní síly
PRI	Peace Research Institute Oslo
SAE	Spojené arabské emiráty
STC	Southern Transitional Council – Jižní přechodná rada
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development – Konference OSN o obchodu a rozvoji
UCDP	Uppsala Conflict Data Program
UNDP	United Nations Development Programme – Rozvojový program Organizace spojených národů
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees – Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
UNICEF	The United Nations Children's Fund – Dětský fond OSN
WHO	World Health Organization – Světová zdravotnická organizace
WTO	World Trade Organization – Světová obchodní organizace

Seznam příloh

Příloha č. 1: Oblast Maghrebu a Blízkého východu podle HIIK (str. 71)

Příloha č. 2: Politická mapa Jemenu s vyznačenými guvernoráty (str. 72)

Příloha č. 3: Svoboda ve světě (str. 73)

Příloha č. 4: Mapa vnitrostátních konfliktů k roku 2018 podle UCDP (str. 74)

Příloha č. 5: Mapa ovládaných území Hútíi a centrální vládou k roku 2017 (str. 75)

Příloha č. 6: Mapa ovládaného území k roku 2019 (str. 76)

Seznam obrázků

- Obrázek 1: Tabulka intenzity konfliktů podle HIIK (str. 15)
Obrázek 2: Fáze konfliktu v čase (str. 17)
Obrázek 3: Konflikty podle jejich typu od roku 1946 až po rok 2008 (str. 22)
Obrázek 4: Oblast původního Severního a Jižního Jemenu (str. 26)
Obrázek 5: Zhoršení skóre v Indexu svobody ve světě (str. 30)
Obrázek 6: Objem oficiální rozvojové pomoci, 1990–2018 (str. 31)
Obrázek 7: Časová osa válek v Sa'ada (str. 37)
Obrázek 8: Časová osa konfliktu v Jemenu (str. 43)
Obrázek 9: Reportovaná úmrtí 2015–2019 (str. 50)
Obrázek 10: Počet uprchlíků v Jemenu (str. 62)

Seznam tabulek

- Tabulka 1: Trendy v HDI Jemenu 1990–2017 (str. 28)

Úvod

Cílem diplomové práce je analyzovat současnou politickou situaci v Jemenu a dlouhotrvající konflikt probíhající na daném území. Současný rozsáhlý konflikt původně začal jako lokální protest v rámci Arabského jara. Tomu předcházely boje v severním Jemenu mezi jemenskou vládou a hnutím Hútiů, které probíhaly již od roku 2004. Vzniklého chaosu v Jemenu začali využívat další (mimovládní) aktéři, jako například Al-Káida působící na Arabském poloostrově a jiné rebelské skupiny. Postupem času se do konfliktu začali vměšovat i externí státní aktéři. Mezi ně patří Saúdská Arábie, která vedla intervenci do Jemenu společně s dalšími státy podporujícími Saúdskou Arábii. Podporu rebelským skupinám zase poskytuje Írán, proto je někdy tento konflikt označován jako proxy válka mezi Saúdskou Arábií a Íránem. Z původně vnitřního konfliktu se tak stává konflikt s mezinárodním přesahem s mnoha aktéry s odlišnými zájmy.

Podnětem pro napsání diplomové práce se stala nízká medializace tohoto konfliktu a potřeba autorky k jeho hlubšímu porozumění. V odborných článcích označují autoři situaci v Jemenu jako „zapomenutou Sýrii“. Konflikt trvá již několik let a pořád neexistuje optimistická vyhlídka k jeho zdárnému ukončení i přes několik pokusů o mírové vyjednávání. OSN a další humanitární organizace mluví o situaci jako o nejhorší humanitární katastrofě dnešního světa. Více než polovina Jemenců momentálně žije pod hranicí chudoby, propukla zde epidemie cholery a z mnoha lidí se stali migranti prchající před hrůzami tamních bojů.

1 Cíle, metodologie a limity práce

Cílem diplomové práce je analýza současné politické situace v Jemenu, kterou charakterizuje dlouhotrvající konflikt od takzvaného Arabského jara. Práce představí definice vztahující se k válečnému konfliktu a bude se věnovat i tématu tzv. „nových válek“. Zaměří se na charakteristiku Jemenu z hlediska rozvojových indikátorů a rozvojové pomoci. Součástí práce bude taktéž popis historického vývoje daného území, který je pro rozbor konfliktu nezbytný.

Část práce se věnuje popisu politické situace od roku 2004, kdy proběhly první střety mezi Húttí a jemenskou vládou. Kapitola pokračuje deskripcí situace v Jemenu přes Arabské jaro po vznik současného konfliktu až do roku 2020. Další kapitola popíše všechny aktéry konfliktu, jejich cíle, spojení a strategie. Na to navazuje shrnutí mírových jednání, která v rámci snah o ukončení konfliktu proběhla. V poslední části práce je analyzována situace z hlediska humanitárního, tedy jak dopadá konfliktní situace na civilní obyvatelstvo Jemenu a které mezinárodní organizace se do pomoci Jemenu zapojují.

Pro dosažení cíle diplomové práce si autorka položila následující výzkumné otázky, které budou zodpovězeny v příslušných kapitolách práce:

- (1) Jaká je příčina současné války v Jemenu?*
- (2) Kterí aktéři vstupují do konfliktu v Jemenu?*
- (3) Probíhají vyjednávání, která by vedla k ukončení konfliktu?*
- (4) Jaká je momentální humanitární situace v zemi?*

Použitou metodou pro psaní této diplomové práce je analýza založená na důkladné rešerši akademických textů a následná interpretace získaných dat. Pro část předkládající teoretický rámec tématu konfliktu a válek bylo využito několika knih a odborných textů zabývajících se touto otázkou (Waisová, Kaldor, Tomeš a další). Analyzovány byly také mezinárodní databáze věnující se pozorování trendů v oblasti konfliktů a válek ve světě. Pro analýzu konfliktu v Jemenu byla použita sekundární data. Práce předkládá popis konfliktu, při zpracovávání tohoto tématu byly použity především cizojazyčné zdroje v elektronické podobě. Nejaktuálnější informace o konfliktu jsou z podstatné části převzaty ze zdrojů OSN a dalších agentur působících v Jemenu. Cílem je poskytnout ucelený souhrn informací o daném konfliktu a jeho vývoji v čase.

Limitem diplomové práce je subjektivní hodnocení informací autorkou. Při psaní práce byly vybrány různé údaje, které byly pro autorku důležité a pro popis konfliktu přínosné. Například v kapitole Vývoj konfliktu nejsou zahrnuty všechny události daného konfliktu (všechny střety mezi válčícími stranami), pokud by tak autorka učinila, práce by byla daleko

obsáhlejší a nesplnila by požadavky na zpracování diplomové práce. Autorka se nicméně při psaní práce snažila být nestranná a objektivně popisovat realitu konfliktu a nepoukazovat na to, která strana konfliktu je tzv. „v právu“.

Mezi limity práce lze také zařadit nedostatek zdrojů pro analýzu konfliktu v období 2016–2020. Pro toto období neexistují relevantní zdroje, které by situaci podrobně popisovaly a analyzovaly, a to zejména poslední roky konfliktu. Proto i poslední podkapitola části Vývoje konfliktu není detailní a nekoresponduje svou délkou s ostatními kapitolami.

2 Konflikt

Tato kapitola představí definici konfliktu a teorie, které se ke konfliktu v mezinárodních vztazích vztahují. Dále jsou v kapitole popsány fáze konfliktu, od latentního konfliktu až po mírové urovnání vztahů. Vzhledem k tomu, že je konflikt v Jemen označen za válku, další část kapitoly předkládá možné příčiny vzniku válek a také se zabývá fenoménem nových válek.

Konflikt jako fenomén je přítomen od počátku lidské historie a pravděpodobně nikdy nezmizí. Představuje sociální situaci, kdy v jednom okamžiku minimálně dva aktéři usilují o získání téhož statku – tohoto statku ale není dostatek, aby uspokojil poptávku obou nebo všech aktérů. (Waisová, 2005)

V mezinárodních vztazích je konflikt sociální situací, která vzniká, pokud dva či více aktérů, z nichž minimálně jeden je státem, usiluje o získání téhož statku v oblasti národních hodnot a témat a tento statek nestačí k uspokojení základních potřeb všech občanů (Waisová, 2005).

V demokracii umožňuje konflikt definovat zájmové skupiny, je výzvou na formulování idejí, utváření spojenectví a aliancí, iniciuje ekonomické, politické a sociální změny. Zda bude mít konflikt konstruktivní či destruktivní důsledky, je dáno způsobem, jakým je konflikt řízen a zvládán (Ondrušek, 2016).

2.1 Teorie konfliktu

Ke studiu konfliktu existuje mnoho přístupů a teorií. Základní teorií je tzv. realistická, v níž je konflikt viděn jako přirozená součást lidského života, a tedy nic neobvyklého. Strukturální teorie říká, že nestabilita a anarchie v mezinárodních vztazích může vést ke zvýšenému riziku vzniku ozbrojených konfliktů a válek. (Tomeš, 2007) Teorie demokratického míru pracuje s nedemokratickými režimy a represivním charakterem vlád. Tato teorie implikuje, že demokratický stát nebude bojovat s jiným demokratickým státem, nezavdává příčinu vzniku jiného konfliktu a pro dosažení svých cílů zvolí nevojenské prostředky (Eichler, 2010). Naopak autoritativní státy jsou náchylnější ke zneužívání moci, korupci a konfliktům, jak vnitřním, tak vnějším. Při studiu konfliktu se nabízí také teorie relativní deprivace, která předpokládá pocity frustrace a deprivace nejen u jednotlivců, ale i u větších skupin. Kumulace frustrace a nenaplněných očekávání tak může vést ke konfliktu. (Tomeš, 2007)

Neexistuje žádná jednotná oficiální definice konfliktu, jelikož každá instituce nebo organizace zabývající se konfliktem si určuje svá kritéria pro jejich hodnocení, která se od sebe navzájem částečně liší. Proto neexistují ani statistiky o globálních konfliktech a jejich vývoji,

kteře by publikovaly mezinárodní organizace, jako například Organizace spojených národů (OSN), jejímž hlavním cílem je udržovat mír a bezpečnost ve světě. Mezi důvody absence takovéto databáze patří mimo jiné i politické důvody. Vzhledem k tomu, že většina momentálně probíhajících konfliktů se odehrává v rámci jednoho státu, nechtějí národní státy poskytovat oficiální data o těchto událostech. (Human Security Center, 2006)

Analýzou a výzkumem ozbrojených konfliktů a jejich trendy se zabývá například *Peace Research Institute Oslo* (PRIO) ve spolupráci s *Uppsala Conflict Data Program* (UCDP). Tyto instituce definují ozbrojené konflikty tak, že zdrojem neslučitelnosti zájmů je vláda nebo území. Soupeři v něm nejméně dvě strany, přičemž jedna z nich je právě vláda. Důsledkem konfliktu je nejméně 25 mrtvých ročně. Ozbrojený konflikt s více než tisícem obětí za rok je označen za válku (PRIO, 2009a). Další institucí zabývající se konflikty ve světě je *Correlates of War Project* (COW). Tato organizace označuje konflikt za válku v případě, že výsledkem je také minimálně tisíc válečných obětí a na obou stranách konfliktu bojeschopné organizace, které jsou mezi sebou v trvalém boji. Stejně tak jako PRIO, i COW dělí konflikty na mezistátní, vnitrostátní, mimo-systémové války¹ a vnitrostátní války označované jako občanské (COW, 2007).

Heidelberg Institute for International Conflict Research (HIIK) rozlišuje konflikty podle jejich intenzity, od sporu až po válku (viz Obrázek 1). Konflikt je označen za válku, pokud jeden z aktérů masivně využívá násilí proti osobám a majetku, přičemž použité prostředky a následky musí být rozsáhlé. HIIK pracuje s dalšími indikátory pro posouzení intenzity konfliktu – zbraně využívané v průběhu konfliktu, osoby přímo se účastníci konfliktu (u státních aktérů se jedná o vojáky a policisty, u nestátních aktérů o žoldáky či jiné ozbrojené skupiny), ztráty na životech, uprchlíci (včetně IDPs) a destrukce (infrastruktury, bydlení, ekonomiky a zboží). HIIK (2018b) pracuje tedy s více indikátory než jen s počtem obětí a charakteristikou aktérů zapojených do konfliktu. HIIK každoročně vydává tzv. Konflikt barometr report, v němž uvádí, že v roce 2018 naplno eskalovaly 3 války a 6 dalších zůstalo na stejné válečné úrovni jako v roce 2017. Všechny zmíněné války probíhají v regionu Blízkého východu a Maghrebu². Celosvětově byl počet probíhajících válek 16. HIIK v reportu za rok 2019 uvádí snížení počtu válek z 16 na 15. Region Blízkého východu a Maghrebu i nadále zůstává nejpostiženějším regionem, ve kterém se války odehrávají. Všechny války v regionu

¹ Mezi mimo-systémové války řadí COW (2007) války koloniální (boje o nezávislost v koloniích).

² HIIK (2019) ve svém reportu do oblasti Maghrebu a Blízkého východu zahrnuje následující státy: Afghánistán, Alžírsko, Arménie, Ázerbájdžán, Bahrajn, Egypt, Írán, Irák, Izrael, Jemen, Jordánsko, Katar, Kuvajt, Libanon, Libye, Maroko, Omán, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Sýrie, Tunisko a Turecko. Mapa regionu s vyznačenými konfliktními oblastmi je součástí příloh.

také zůstaly na stejné úrovni intenzity (naplno probíhající válka³) jako v roce 2018. Výjimkou je válka v Sýrii, která je momentálně organizací HIIK označena jako omezená⁴ válka (HIIK, 2020).

Intenzita	Terminologie	Úroveň násilí	Kategorie intenzity
1	spor	nenásilné konflikty	nízká intenzita
2	nenásilná krize		
3	násilná krize	násilné konflikty	střední intenzita
4	omezená válka		vysoká intenzita
5	válka		

Obrázek 1: Tabulka intenzity konfliktů podle HIIK (2019). Upraveno autorkou.

Každá ze jmenovaných institucí definuje konflikt jiným způsobem, proto se liší i údaje o počtu konfliktů za daná období. PRIO (2009b) pro roky 1946–2009 uvádí 259 konfliktů ve světě, avšak HIIK (2018) pro stejné období uvádí 274. Nejasný počet konfliktů je spojený s již výše zmíněným problémem neexistence oficiální a mezinárodně uznávané databáze konfliktů. K tomu dochází z důvodů nejen nejasné definice konfliktu ale také nejednotné metodologie. Jako příklad problematiky metodologie může sloužit zmiňovaný COW, podle kterého lze považovat konflikt za ukončený v případě, že počet obětí (ozbrojeného konfliktu) je v jednom roce menší než tisíc. Pokud v dalších letech počet mrtvých opět stoupne nad tisíc, je konflikt uveden jako nový, přestože po celou dobu (sice v nižší intenzitě) probíhal a stále pokračuje. Sběr dat pro vytváření statistik o konfliktech a o přesném počtu mrtvých v daném konfliktu není snadný hned z několika důvodů: (a) data pocházejí jen z těch událostí, které jsou reportovány (a mnoho z nich není), proto počty obětí mohou být podhodnocené; (b) pokud jedna z bojujících stran uvádí ztráty způsobené stranou druhou, tak počet obětí může záměrně nadhodnocovat a vyvolávat tak negativní obraz o svém soupeři (Human Security Center, 2006).

³ Z anglického originálu „full-scale war” (HIIK, 2020).

⁴ Z anglického originálu „limited war” (HIIK, 2020).

2.2 Fáze konfliktu

Obecně lze konflikt rozdělit do několika rozeznatelných fází (viz Obrázek 2), nicméně ne každý konflikt musí projít všemi stádii. Konflikt může v jednom ze stádií zůstat, vracet se do fází předchozích nebo být v jedné z fází ukončen. Přestože každý konflikt má svou vlastní dynamiku vývoje, v určitých situacích lze sledovat náznaky vzniku konfliktu a popřípadě i jeho další postup (Jeong, 2008). Pro následné řešení konfliktů je tedy důležité analyzovat dynamiku konfliktů, jejich příčiny a racionální a strategické kalkulace aktérů (Waisová, 2005).

Prvním stádiem konfliktu je *latentní konflikt* neboli nestabilní mír. Jedná se o situaci, v níž se aktéři snaží získat stejný statek, jehož množství je nedostatečné a všichni aktéři si to uvědomují. Neslučitelnost zájmů je vnímána, ale neshody nejsou dosud tak velké, aby strany donutily k rozhodnému jednání, které by případně přerostlo v ozbrojený konflikt. Pokud se konflikt nachází v této fázi, základním nástrojem řešení je preventivní mnohoúrovňová diplomacie. (Waisová, 2005) Pokud diplomatické řešení neuspěje, konflikt se dostává do stádia *manifestace konfliktu*. V tomto okamžiku již aktéři veřejně artikulují své zájmy a vyjadřují potřebu je chránit na úkor druhé strany. V případě, že se protivníci opravdu rozhodnou dosáhnout svých cílů, dochází k eskalaci konfliktu. (Ondrušek, 2004)

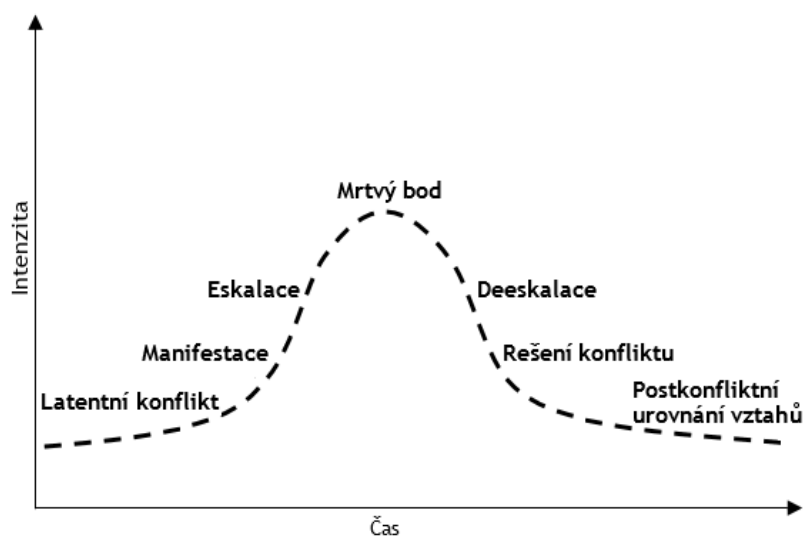
Samotná *eskalace konfliktu* má 4 fáze: (1) diskuze, (2) polarizace, (3) izolace, a (4) destrukce. (1) Ve fázi diskuze ještě vidíme snahu hledat společná řešení. (2) Ve fázi polarizace strany konfliktu směřují k odlišným „pólům”, tedy k opačným stanoviskům, jaké má druhá strana. Je to cesta od sebe a vytrácí se kooperativní postoj (Ondrušek, 2004). Při eskalaci konfliktu aktéři hledají podporu u dalších (dosud nezahrnutých) aktérů, zvyšují se jejich požadavky, se kterými narůstá i počet sporných témat. S přibývajícím počtem stran a problémů se konflikt stává komplexním a nepřehledným (Jeong, 2008). Strany přestávají mít zájem spolupracovat, ještě ale není narušena výměna informací mezi nimi a nedochází k násilnému jednání (Bednařík, 2001). (3) Ve fázi izolace nastává omezení komunikace mezi aktéry či její naprosté přerušení, aktéři se od sebe navzájem izolují. Dalším jevem provázejícím eskalaci konfliktu jsou zvyšující se výdaje na zbrojení. Pro aktéry bývá konflikt v této fázi „hrou s nulovým součtem”⁵, tedy vyhrát může jen jeden z nich (Waisová, 2005). (4) Fáze destrukce mění konflikt s nízkou intenzitou na konflikt s vysokou intenzitou, každá (bojová) akce s sebou nese odpověď v podobě daleko destruktivnější odvety protistrany (Jeong, 2008).

⁵ Z anglického originálu „zero sum game”.

Konflikt se dostává do *mrtvého bodu* v situaci, kdy ani jedna strana nemá dostatek sil a prostředků zničit svého protivníka. Současně ztráty převyšují zisky z boje, dlouhodobý konflikt tak není ani pro jednu stranu výhodný (Jeong, 2008). Nastává bezvýchodná patová situace, která je vhodná pro zahájení vyjednávání o řešení konfliktu (Waisová, 2005).

Pokud dojde k oslabení konfliktu a obnovení komunikace, začíná fáze *deeskalace*, ve které dochází ke transformaci vztahů bojujících stran. Aktéři přestávají vnímat konflikt jako hru s nulovým součtem. Fáze deeskalace následně přechází do fáze *řešení konfliktu*. V rámci této fáze mohou mít aktéři nejrůznější zájmy pro řešení konfliktu. Formy řešení se také mohou výrazně lišit. Strany konfliktu se mohou dohodnout samy mezi sebou a jsou-li ochotny, mohou přistoupit i na kompromis. Pokud aktéři nejsou schopni dohodnout se sami, k řešení konfliktu může přistoupit třetí strana, která vyjednávání mediuje, tedy přispěje k vyřešení konfliktu mezi jeho stranami. (Waisová, 2005) Ve skutečnosti je ale komplikované dosáhnout řešení, které urovná všechny sporné otázky konfliktu (Jeong, 2008). Konflikt může být také jen upozaděn, kdy ani jeden z aktérů nechce konflikt vyhrotit ani oficiálně ukončit.

Nejdelší a nejcitlivější stádium konfliktu je *postkonfliktní urovnání vztahů a budování míru*. Aktéři obnovují diplomatické, ekonomické, kulturní a sociální vztahy (Waisová, 2005). V této fázi ale může dojít i k obnovení konfliktu, který se tak vrátí do jedné z předchozích fází. Konflikt se stává cyklickým v případě, že každá jeho epizoda vytváří podobnou dynamiku s předvídatelnými vzorci chování jako v předchozím cyklu (Jeong, 2008). Podle Colliera (2008) je postkonfliktní mír velmi křehký a polovina z proběhlých občanských válek je znovuobnovena, přičemž považuje první dekádu po ukončení konfliktu za velmi důležitou pro udržení míru.

Obrázek 2: Fáze konfliktu v čase (Waisová, 2005).

2.3 Válka

Jednou z forem konfliktu je válka. Některé definice války (jako ozbrojeného konfliktu) jsou zmíněny již výše. Definice se různí, mají však jednoho společného ukazatele pro označení konfliktu jako válečného, a tím je počet obětí. Podle tohoto kritéria je za válku označován konflikt s více než tisícem lidských obětí ročně.

Válka je „metlou civilizace“, kvůli tomuto fenoménu umírají lidé, přeživší zůstávají bez domova nebo jsou nuceni k migraci, ničí se prosperita států i jeho kulturní dědictví. V mnoha případech se válka přelévá i do sousedních států nebo je jinak ovlivňuje. I přes tento výčet negativních důsledků je válka stále součástí každé etapy lidské historie a nevypadá to, že by tomu mělo být v nejbližší době jinak. I ve 21. století jsme svědky ozbrojených válečných konfliktů, které v různé intenzitě probíhají napříč různými regiony. Jelikož je válka lidským „vynálezem“ je neoddelitelně spjata s politikou a historií států i nestátních aktérů, kteří do války vstupují (Murray, 2008).

2.3.1 Příčiny válek

Pro porozumění a řešení konfliktu je zásadní znát jeho příčinu. V mnoha případech se nemusí jednat jen o jednu. Akteři stejně tak nemusí jednat podle veřejně proklamovaných cílů. Také se stává, že dlouhotrvající konflikt může projít proměnou a boje mohou být následně vedeny za jiným cílem než původně. (Waisová, 2009)

Mezi předchůdce dnešních politologů, kteří se zabývali tématem války a příčinami jejich vzniku, patří athénský Thúkydídés⁶ a válečný teoretik Carl von Clausewitz⁷. Thúkydídés je považován za zakladatele realistické školy mezinárodních vztahů, v rámci svého výzkumu se snažil odpovědět na dvě otázky: „jak se dva stejně silné státy rozhodnou pro vedení války a proč tato volba přetrvávala po dobu dvou generací⁸“. Jednou z příčin, proč se národní státy pouštějí do válek, je strach o ztrátu jejich dominantního postavení. Je to také jeden ze závěrů, ke kterému Thúkydídés dospěl. (Schake, 2017) Podle válečného teoretika Clausewitze je válka opravdovým nástrojem politiky, nejen politickým prostředkem. Válka je tedy pokračováním politiky jinými prostředky a přinucením protivníka, aby udělal to, co požadujeme. (Waisová, 2009) Clausewitz také zvažuje, že ve válce hrají roli náhoda a štěstí. Ve válce podle něj tedy

⁶ Thúkydídés se zabýval válkou mezi Athénami a Spartou, tu také popsal ve své knize „Historie Peloponéské války“ (Britannica, 2020).

⁷ Clausewitz ve své knize „O válce“ analyzoval především války mezi národními státy (Kaldor, 2012).

⁸ Tato otázka se vztahuje k válce mezi Athénami a Spartou.

nejde jen o politické strategie a plánování ale také o další okolnosti, které bojující stát nemůže ovlivnit. Státy se tak ocitají v tzv. mlze nejistoty. (Schake, 2017)

Stejně jako k definicím konfliktu přistupují různí autoři odlišně i ke zkoumání příčin vypuknutí konfliktu, nahlíží na ně z různých úhlů pohledu. Někteří z nich vnímají agresi jako biologickou součást člověka, další se zabývají spíše politickými faktory, jiní zase kulturními. U vzniku konfliktu ale hraje roli kombinace více faktorů, jak vnitřních, tak vnějších. Mezi tyto faktory se řadí také to, jak silnými institucemi daný stát disponuje. I přesto, že v některých zemích je vysoká nezaměstnanost a nízké HDP neznamena to automaticky, že v této zemi propukne konflikt. (UNDP, 2011)

Současní autoři zabývající se výzkumem konfliktu, potažmo válek, formulují jejich příčiny vzniku různým způsobem. Například Azar Gat (2018) se přiklání k teorii, že válka má kořeny v biologické podstatě člověka. Válka je podle něj přirozenou reakcí na materiální nedostatky a přirovnává tento boj k boji rostliny o světlo. V tomto případě lze říci, že agrese je lidskou přirozeností. Jeong (2008, 45) říká, že *„záměry a akce k ničení soupeřů jsou částečně spojeny se strachem nebo závistí vůči jiným skupinám. V tomto případě se také jedná o spojitost s lidskou přirozeností, jelikož strach patří mezi základní lidské emoce. Tyto negativní emoce ve spojitosti s dostupností zbraní a dalších smrtících prostředků snáze vyvolávají agresi a násilí.“* Agresivní behaviorální charakteristiky lidského druhu jsou vysvětleny primitivními touhami bojovat a dominovat – ne nutně v reakci na nějakou vnější událost. Proto je konflikt nevyhnutelný. (Jeong, 2008)

Mezi další faktory přispívající k vypuknutí konfliktu patří kulturní faktory zahrnující etnickou příslušnost a náboženské vyznání. Je daleko pravděpodobnější, že konflikty motivované etnickou příslušností vypuknou v zemích, kde se nacházejí dvě dominantní etnika než ve státě, kde je etnik mnoho a žádné z nich nemá majoritní zastoupení. Zde lze uvést příklad genocidy ve Rwandě, která proběhla v roce 1994. Co se týče náboženského vyznání a konfliktu, stojí za zmínku nedávné nepokoje v Barmě, kde byla diskriminována, pronásledována a vražděna muslimská menšina Rohingů, která byla následně vyhnána do Bangladéše. K propuknutí konfliktu (až občanské války) přispívá politická segregace, vyloučení či jiná nerovnost ovlivňující danou skupinu. (UNDP, 2011) Huntington (1996) také uvádí, že pokud jsou si státy kulturně blízké a sdílejí spolu podobné hodnoty a instituce, tak proti sobě válčit nebudou. Tato teze platí především pro demokratické státy.

Dalšími podmínkami pro vznik konfliktu je socioekonomické prostředí. Mezi faktory, které mohou zavdat příčinu k rozpoutání konfliktu řadíme především životní úroveň, respektive nerovnoměrné rozložení bohatství a příjmů napříč obyvatelstvem daného státu a také tempo

a charakter ekonomického vývoje. (Douma, 2007) Nízká ekonomická úroveň tedy může vést k většímu riziku vzniku konfliktu. Empirická data ukazují, že 9 z 10 zemí, které se umístily na konci žebříčku podle HDI, bylo po roce 1990 postiženo nějakým ozbrojeným konfliktem. (Tomeš, 2007) Nicméně je méně pravděpodobné, že se proti sobě postaví bohatá a chudá země v otevřeném ozbrojeném konfliktu, protože ekonomicky chudé země chybí potřebná politická jednotnost i vojenský potenciál. Z toho vyplývá, že bohaté státy spolu mohou vést obchodní války, chudé země pak války plné násilí (Huntington, 1996). Nezaměstnanost (především mladých mužů) vede k frustraci a je následně motivem k připojení k militantní skupině či gangu. (UNDP, 2011)

Geopolitické faktory jsou také významnou součástí propuknutí konfliktu. Fukuyama (2002) upozorňuje, že v tzv. historickém světě⁹ války propukají z jiného než bezpečnostního důvodu. Vedou se kvůli osobní ješitnosti politiků na státní nebo i regionální úrovni, kvůli přírodním zdrojům, ventiluje se v nich nenávist vyvolaná ztrátami z předchozích válek a touha po pomstě. Tato část světa je tedy nadále zakleta v těžkém dědictví minulosti a není zatím schopna si uvědomit, že války představují nebezpečnou a nevýhodnou cestu pro prosazování zájmů státu.

V současnosti může ke vzniku konfliktů přispívat také probíhající klimatická změna. Stále výraznější sucho nebo naopak zvyšování hladiny oceánu, degradace půdy a další dopady klimatické změny mohou vést ke zvýšenému riziku konfliktu o zdroje (voda, půda). (UNDP, 2011)

2.3.2 Války v současném světě

Charakter válek se v průběhu staletí vyvíjel, byl ovlivněn zejména etnicko-politickými aspekty, ale také vývojem technologií – jak vojenských, tak informačních. Největší proměna válek proběhla ve 20. století po dvou světových válkách a s nástupem války studené. (Valdai Discussion Club, 2019) S koncem studené války se ztratila domnělá „rovnováha“ mezi dvěma hlavními hegemony a svět upadl do geopolitického vakua. Od té doby se většina konfliktů odehrává na periferii a mimo zájem velkých geopolitických hráčů. Podle Kaldorové (2012) nejsou tyto konflikty dostatečně globalizovány a mohou tak trvat i několik desítek let bez zásahu mezinárodního společenství. Snižují se počty mezistátních konfliktů, a to z důvodu interdependence, ke které dochází hlavně skrze globalizovanou ekonomiku. Naopak začalo

⁹ Historický svět podle Fukuyamy (2002) je oblast Blízkého východu, oblast zmítaná napětím, konflikty a válkami.

přibývat konfliktů vnitrostátních. Po roce 1990, kdy počet vnitrostátních konfliktů dosáhl svého vrcholu, se množství konfliktů jen snižuje¹⁰. (UNDP, 2011)

Zároveň vznikl fenomén tzv. nových válek, ve kterých přestávají platit dříve platná pravidla. Neexistence pravidel umožňuje smývání rozdílů mezi aktéry, dochází k jejich prolínání či jejich kombinaci. Výsledkem jsou potom nejasné a nepřehledné konflikty, které se postupem času mohou přeměňovat. Proto je komplikované tyto konflikty analyzovat a dospět k jejich ukončení. (Tomeš, 2007) Někteří autoři (Mundy, 2013; Almäng, 2019) zmiňují pojmy jako hybridní nebo asymetrická válka jimiž referují především o válce, ve které nefigurují jen státní aktéři.

2.3.3 Nové války

Války v současném světě jsou vedeny jinými prostředky a jinými strategiemi než klasické války ve 20. století a dříve. V průběhu nových válek mezi sebou neválčí dva národní státy¹¹. Vzhledem k této skutečnosti tak bojující strany v rámci státu nerozlišují mezi vojenským a civilním obyvatelstvem. Narůstá tedy počet úmrtí z řad civilistů. (Seybolt, 2013) Další změna spojená s vnitrostátními konflikty je tzv. privatizace násilí, v nové válce se mísí množství vojenských jednotek, jak veřejných, tak soukromých, státních i nestátních nebo jejich kombinace. V konfliktu už nehraje hlavní roli jen armáda státu ale také paramilitantní skupiny; jednotky vytvořené na sebeobranu a obranu svého území (často nemají dostatek zdrojů, proto pokud nejsou poraženy, přidávají se na stranu paramilitantních skupin); žoldáci¹² najímaní z jiných států; a v neposlední řadě může do konfliktu zasahovat mezinárodní společenství (jednotlivé státy nebo mezinárodní organizace¹³) a jejich vojáci. (Kaldor, 2012)

Pro tento nový typ válek je typické omezování střetů mezi aktéry, kteří se nepouštějí do bitev a spíše volí jiné strategie pro útok a destrukci nepřítele. Cílem válčení je vytvořit nesnesitelné prostředí pro obyvatelstvo zabraného území. Toho lze dosáhnout několika způsoby: systematickým vražděním (etnická čistka nebo genocida) nebo vytvořením neobyvatelné oblasti, např. bombardováním oblasti či pokládáním nášlapných min, které oblast

¹⁰ Viz Obrázek 3.

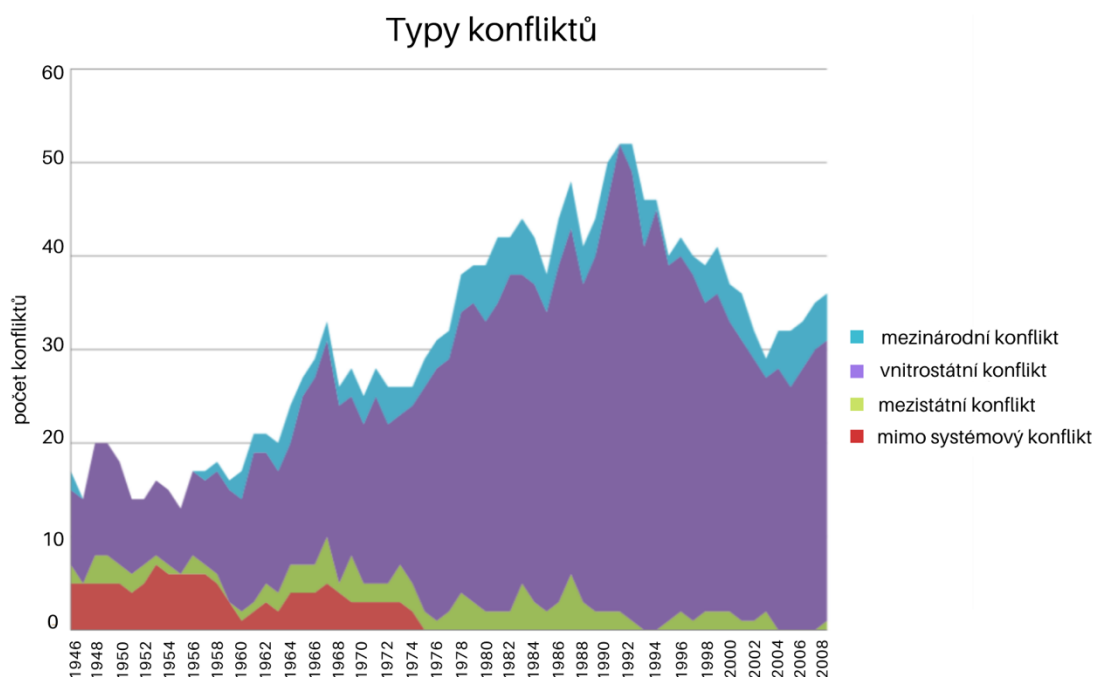
¹¹ Pravděpodobně poslední konflikt mezi dvěma státy byla válka mezi Íránem a Irákem v letech 1980–1988. (Valdai Discussion Club, 2019)

¹² Existují soukromé bezpečnostní agentury, které tuto „službu“ nabízejí. Například firma Executive Outcomes sídlící v Jihoafrické republice nebo Sandline International sídlící v Londýně. Executive Outcomes měla své žoldáky například v Sierra Leone. (Ashworth, 1996) Další agenturou je americká Black Water operující v Afghánistánu a Iráku. (Blackwater, 2019)

¹³ Příkladem mohou být humanitární intervence OSN nebo dalších regionálních bezpečnostních organizací, například ECOWAS v západní Africe.

zničí fyzicky. Ekonomicky pak lze na území znemožnit pobyt nucenými hladomory nebo obléháním. Kulturně lze území ovlivnit ničením historických památek. (Kaldor, 2012) Při destrukci území ve většině případů dojde k destabilizaci ekonomiky daného státu, která je spojena s kolapsem produkce a nemožností výběru daní. Přesto musí být konflikt nějakým způsobem financován, a to je umožněno tím, že v některých případech přetrvává produkce nebo těžba cenných zdrojů, jako diamantů, ropy nebo drog. Tyto produkty jsou finančně výnosné a ze zisků z prodeje se financují válečné aktivity. Pokud nikdo z aktérů nemá přístup k takovýmto komoditám, dochází často ke krádežím, rabování nebo únosům a následnému vymáhání výkupného. Zdroje financí pro vojenské účely mohou přijít i ze zahraničí ve formě remitencí. Dále financování probíhá prostřednictvím diaspory nebo ve formě pomoci od jednotlivých států. V neposlední řadě může financování konfliktu nepřímo podpořit humanitární pomoc, k níž se mohou skrze krádeže dostat i vojenští vůdci nebo rebelské skupiny operující na daném území. (Kaldor, 2012)

Hoerauf (2011) tvrdí, že západní vlády ještě nepochopily, jak nové války ve 21. století fungují, a proto jim nepřizpůsobily strategie, jak proti nim bojovat. „*Stále se snažíme bojovat proti těmto novým válkám starými a vyzkoušenými prostředky ze starých národnostních válek*“ (Hoerauf, 2011, str. 110). Toto může být jedním z důvodů stále probíhajících zdlouhavých vnitrostátních válek.

Obrázek 3: Konflikty podle jejich typu od roku 1946 až po rok 2008 (PRIO, 2009a). Upraveno autorkou.

3 Jemen

Tato kapitola se věnuje charakteristice Jemenu z pohledu základních informací o státě a jeho obyvatelstvu. V kapitole je také stručně popsán historický vývoj území, na kterém se současný Jemen rozkládá. Další podkapitola se zabývá vybranými rozvojovými indikátory, které ilustrují rozvoj Jemenu. Na tu poté navazuje podkapitola, která se věnuje rozvojové spolupráci mezi Jemenem a ostatními státy.

3.1 Základní informace

Jemen se nachází v jižní části Arabského poloostrova, sousedními státy jsou na východě Omán a na severu Saúdská Arábie. Na západě Jemen omývá Rudé moře a na jihu Adenský záliv, který je důležitou vodní cestou pro převoz ropy, ale také místem působení somálských pirátů (Reuters, 2011). Dalším strategickým místem je úžina Báb al-Mandab.

Velkou část povrchu státu tvoří členité hory a pouštní oblasti. Tyto geografické podmínky také determinují rozložení obyvatelstva, které je nejvíce koncentrováno v západní části Jemenu. Počet obyvatel se pohybuje okolo 29 milionů. Jemen je rozdělen do 22 guvernoratů,¹⁴ mezi něž patří i hlavní město San'á. Jemenu dále administrativně náleží také ostrov Sokotra. (CIA, 2020)

Obyvatelstvo Jemenu je převážně homogenní arabské etnické příslušnosti s výjimkou přistěhovalců ze severní Afriky a Afrického rohu. Převládajícím náboženstvím je islám¹⁵, který vyznává přibližně 99 % obyvatel. Z nich se 65 % přiklání k sunnitskému islámu, zbylých 35 % k islámu šíitskému. V rámci šíitského islámu se zde také objevují sekty jako Zajdija (příslušníci žijí především na severu Jemenu) nebo Ismá'ilija. Islám je významnou součástí života Jemenců, objevuje se také v jemenském právním systému, který je kombinací islámského a západního práva. (CIA, 2020) Jemenská společnost je historicky založena na kmenových strukturách, které hrají roli až do současnosti. Kmeny¹⁶ ovlivňují jak společenský život, tak i politiku, i když se autoři neshodují do jaké míry na ni ve skutečnosti mají kmenová uspořádání vliv. Každý kmen v Jemenu má různé charakteristiky a nejde tedy říci, že mají stejné sociální struktury. V charakteristikách jednotlivých kmenů se také odráží jejich geografické rozložení v rámci

¹⁴ Mapa s administrativním členěním Jemenu je součástí příloh.

¹⁵ Islám se stal dominantním náboženstvím v oblasti Jemenu v roce 628 kdy byl přijat jako hlavní náboženství. (Kavan, 1968)

¹⁶ Forma sociální organizace s vlastní etikou, systémem spravedlnosti a politikou. (Schmitz, 2011)

státu. Například kmeny nacházející se v okolí hlavního města mají výraznější vliv na politiku státu než ty, které se nachází na východu země (oblast pouští). (Schmitz, 2011)

Politickou situaci v Jemenu ovlivňují i jeho mezinárodní partnerství. Jemen je členem OSN a dalších jejích odborných agentur stejně jako IMF. Další organizace, do kterých je Jemen zapojen, a jsou spojeny s Arabským světem, patří Liga Arabských států, Arabský měnový fond a Arabský fond pro ekonomický a sociální rozvoj. Jemen patří také do neformální skupiny G77, která je seskupením 134 rozvojových států při OSN a má jim pomoci zajistit lepší pozici při vyjednávání v rámci OSN. (The Group 77, 2019) Od roku 2014 je Jemen také členem WTO, kde do té doby působil jen jako pozorovatel a čekal na přijetí do organizace. (WTO, 2019)

3.2 Historie

Tato podkapitola nabízí stručné shrnutí historie území, na kterém se rozkládá Jemen. Historické skutečnosti jsou důležité pro pochopení a analýzu současného konfliktu. Především události po sjednocení Jemenu vedly k polarizaci společnosti, jež byla důvodem k dalším nepokojům.

3.2.1 Období do roku 1990

Území současného Jemenu procházelo již v historii turbulentními změnami, boji za nezávislost a epizodami občanských válek. V 19. století na území působily dvě hlavní velmoci – Osmanská říše a Britské impérium, později se přidal i Sovětský svaz. Následně i oba nezávislé státy – Jemenská arabská republika a Jemenská lidově demokratická republika – mezi sebou měly neshody¹⁷.

Štěpení oblasti do dvou nezávislých států¹⁸ začalo v polovině 19. století. Severní Jemen se dostal pod nadvládu jiných zemí, nastala druhá osmanská okupace a Jemen se stal součástí Osmanské říše. (Burrowes, 2016) V rámci Osmanské říše se Jemen zapojil i do bojů první světové války. V roce 1918 po kapitulaci tureckých vojsk v Jižní Arábii se prohlásil imám Jahjá králem Jemenu a stal se zakladatelem Mutawakkilijského království Jemenu. Většinové obyvatelstvo tohoto království byli Zajdíjové vyznávající šíitský islám. (Lewis, 2000) Existence Mutawakkilijského království trvala až do roku 1962, kdy proběhla revoluce. Revoluce byla vedena hnutím „Svobodní Jemenci“¹⁹, které bylo podporováno ze zahraničí

¹⁷ V roce 1978 mezi lednem a březnem proběhla krátká válka na hranicích států. (Feierstein, 2019)

¹⁸ Oblast původního Severního a Jižního Jemenu ukazuje Obrázek 4.

¹⁹ Z anglického originálu „Free Yemenis“.

egyptským prezidentem Násirem. Povstání bylo úspěšné, byla svržena monarchie a vyhlášena republika Severní Jemen (oficiálně Jemenská arabská republika s hlavním městem San'á). V tomto období zároveň propukla občanská válka mezi zastánci republiky (ti byli nadále podporováni Egyptem) a monarchisty, kteří získali podporu ze strany Saúdské Arábie. (Goldschmidt, 2006) Válka trvala až do úplné porážky monarchistů v roce 1968. V roce 1978 pak nastupuje do čela státu Ali Abdullah Saleh, který hraje významnou roli i po sjednocení obou států i v rámci současného konfliktu. (Feierstein, 2019)

Pokud jde o oblast Jižního Jemenu, ta prošla částečnou nadvládou Britů, kteří v roce 1839 dobyli Aden²⁰ a později vytvořili Protektorát Aden. Následně v roce 1937 Aden získal statut kolonie. (Ingrams, 1938) Na počátku 60. let se začala formovat Národní osvobozenecská fronta (NLF²¹), která nebyla spokojena s monarchistickou nadvládou Britů. Osvobozenecská fronta byla výrazně inspirována událostmi v Egyptě z roku 1952²², ale také událostmi v Severním Jemenu, kde byla taktéž svržena monarchie. Stejně jako v Severním Jemenu podpořil Egypt boje za nezávislost i v Jižním Jemenu. (Stork, 1973) Následné vyhlášení Jemenské lidově demokratické republiky (Jižního Jemenu s hlavním městem Aden) proběhlo v roce 1967 po bojích osvobozenecské fronty za nezávislost. (Lewis, 2000) Jak vyplývá z názvu, tato nově vzniklá republika byla výrazně podporovaná Sovětským svazem a inklinovala k socialistickému řízení státu²³. (Tureček, 2016) Z hlediska ekonomické situace na tom byl Jižní Jemen hůře než Severní. Důvodem byla státem kontrolovaná ekonomika a uzavření Suezského průplavu v 70. letech, které vedlo ke snižujícím se výnosům z přístavu Aden²⁴. (Feierstein, 2019)

3.2.2 Období od roku 1990

Dalším zásadním bodem v historii Jemenu bylo sjednocení dvou výše zmíněných republik v roce 1990. Důvodů pro vytvoření jednotného státu Jemen bylo více, jedním z nich bylo objevení naleziště ropy v oblasti původních hranic mezi státy, o které stály obě republiky. Také pozvolný rozpad Sovětského svazu a omezování pomoci tekoucí do Jižního Jemenu podpořilo rozhodnutí pro sjednocení. (Feierstein, 2019) Nový stát byl založen na základě „Dohody o zřízení Jemenské republiky“, která byla podepsána 22. 4. 1990 a vstoupila v platnost

²⁰ Aden je významným a strategickým přístavem na jihozápadě země.

²¹ Z anglického originálu „The National Liberation Front“.

²² V tomto roce byla v Egyptě svržena monarchie a do čela státu nastoupil prezident Násir. (Stork, 1973)

²³ Jemenská lidově demokratická republika byla jediným sovětským státem v oblasti Blízkého východu. (Tureček, 2016)

²⁴ Suezský průplav byl uzavřen z důvodu Jomkipurské války.

o měsíc později 21. 5. 1990. Podle této dohody „končí 20 let napětí, hraničních sporů, občanských válek, kmenových konfliktů a ideologických rozdílů”. (Ziadé, 1991) Toto tvrzení se však nestalo realitou.

Hlavním městem nového sjednoceného Jemenu se stalo San'a a do čela státu nastoupil bývalý vůdce Jemenské arabské republiky Ali Abdullah Saleh, jehož vláda byla charakteristická nepotismem a korupcí. (Serr, 2018) Nastala dekáda, kdy Saleh rozšiřoval a upevňoval svou moc, budoval si mocenskou síť a spolupracoval hlavně se severskými kmeny a lidmi, kteří zastávali důležité vojenské pozice. Proto se sjednocení republik neobešlo bez problémů. Při volbách v roce 1993 získal Saleh podporu především ze severních oblastí Jemenu, kterým dříve dlouhá léta vládl.

Již v roce 1994 propukla v Jemenu občanská válka, jejímž důvodem byly nerovné podmínky pro severní a jižní Jemence. (Salmutter, 2017) Mezi tyto nerovné podmínky patřilo dvojnásobné zdanění obyvatel původního jižního Jemenu a také protekce pro severní Jemence. (Feierstein, 2019) Jižní Jemen proto začal znovu požadovat rozdělení republik. Válka neměla dlouhého trvání, Saleh boje ukončil a válku vyhrál. Saleh udržel Jemen jednotný především díky vojenské síle. V tomto období se začíná na jihu formovat hnutí za nezávislost *Al-Hirak*, které se následně v roce 2007 etabluje. (Salmutter, 2017) Po ukončení války vstupuje do událostí Abed Rabbo Mansour Hadi, který je jmenován do funkce víceprezidenta. (Feierstein, 2019)

Obrázek 4: Oblast původního Severního a Jižního Jemenu (Aljazeera, 2019)

3.3 Rozvojové indikátory

Tato kapitola se věnuje vybraným rozvojovým indikátorům, v první části jsou popsány ekonomické indikátory vztahující se k chudobě. Chudoba úzce souvisí se všemi aspekty lidského života, se zdravím, přístupem ke vzdělání i k dalším materiálním statkům. Chudí lidé jsou taktéž více zranitelní vůči konfliktům a klimatické změně. (The World Bank, 2020) Další uvedené indikátory jsou vybrány proto, že ukazují, v jaké situaci se Jemen nachází v době současného konfliktu a jaké dopady konflikt má na samotný stát i jeho obyvatelstvo.

Jemen se momentálně společně s dalšími 46 státy nachází na seznamu Nejméně rozvinutých zemí světa (LDCs). (UNCTAD, 2019) Tato situace je způsobena především neustálými epizodami konfliktů probíhajících v zemi. Z porovnání dat od začátku konfliktu v roce 2015 s rokem 2019 vyplývá, že se ekonomika Jemenu prudce zhoršila. Konflikt narušil veškeré ekonomické aktivity státu²⁵, zvýšila se nezaměstnanost, zároveň se zvýšily veškeré náklady na život zejména kvůli nejistotě, která nastala. (The World Bank, 2019d) S tím úzce souvisí nárůst počtu obyvatel, kteří žijí pod hranicí národní chudoby (3,2 USD PPP). Jedná se o více než tři čtvrtiny obyvatel Jemenu, což představuje 22,2 milionů obyvatel. Pod hranicí extrémní chudoby (1,9 USD na den) žije přibližně polovina populace Jemenu, k roku 2018 jde o 51,9 % obyvatel. (The World Bank, 2018b) Index multidimenzionální chudoby²⁶, který nezohledňuje jen příjem domácnosti, ale také jak lidé chudobu prožívají, je k roku 2016 na 47,8 %. (UNDP, 2019c) K zhoršení Jemen dospěl i v Indexu zhroucených států²⁷, v roce 2019 se dostal až na první příčku žebříčku, kde vystřídal Jižní Súdán. Nejhoršího skóre dosahuje v oblasti bezpečnostního aparátu, elit a vnějších intervencí. (The Fund for Peace, 2019)

Jemen s více než 29 miliony obyvatel patří mezi nejlidnatější země Arabského poloostrova a navzdory probíhajícímu konfliktu počet obyvatel stále stoupá (v porovnání s rokem 2011, kdy se počet obyvatel pohyboval okolo 24 milionů). U vývoje HDP je tomu naopak, to klesá, jelikož je konfliktem výrazně narušeno. Podle kategorizace Světové banky spadá Jemen do kategorie států s nízkým národním důchodem na osobu. (The World Bank, 2019f) Největší pokles HDP nastal po roce 2014, kdy byl na vrcholu a dosahoval hodnoty 43 miliard USD, poté se do roku 2018 postupně snižoval, až spadl na hodnotu 27 miliard USD. (The World Bank, 2018b) Jemenu také přibývá mezinárodních dluhů, které jsou odhadovány

²⁵ Veřejné příjmy státu klesaly z téměř 24 % HDP (před konfliktem) až k 8 % v roce 2018 (The World Bank, 2019d).

²⁶ Index multidimenzionální chudoby zahrnuje 3 oblasti – zdraví (výživa, dětská úmrtnost), vzdělání (léta strávená ve škole, školní docházka) a životní podmínky (palivo na vaření, sanitace, přístup k pitné vodě a elektřině, materiál obydlí a majetek). (UNDP, 2018b)

²⁷ Z anglického Fragile State Index.

až na 63 % HDP. Také se zvyšuje inflace, přibližná hladina cen potravin vzrostla o 55 % v roce 2018. (The World Bank, 2019e)

Důležitou součástí HDP Jemenu tvoří remittance, které přicházejí do země především ze sousedních států. Celková částka odeslána do Jemenu za rok 2018 činí 3,351 miliard USD, remittance tak představují 12,4 %²⁸ podílu HDP. (The World Bank, 2019b) Největší objem peněz k roku 2017 pochází ze Saúdské Arábie, následně ze Spojených arabských emirátů, Kataru a Kuvajtu. (Pew Research Center, 2019) Státy Perského zálivu jsou Jemenci oblíbené především díky kulturní, jazykové a geografické blízkosti. Vzhledem k nízké úrovni vzdělání jemenských pracovníků většina z nich pracuje na pozicích s nízkými příjmy. Pouze 9,3 % jemenských zahraničních pracovníků má vyšší než sekundární vzdělání. (Ministry of Planning and International cooperation, 2018)

Index lidského rozvoje (Human Development Index – HDI), který je složen ze tří komponent²⁹, řadí Jemen do kategorie nízkého lidského rozvoje. Hodnota HDI v roce 2017 dosáhla 0,452. Mezi lety 1990 a 2017 se hodnota HDI zvýšila o 13,3 %, posun nastává především v oblasti vzdělání a očekávané délce života, naopak ve složce HNP nastává pokles (viz Tabulka 1). Jemen dosahuje podprůměrných hodnot v kategorii nízkého lidského rozvoje. Průměrné hodnoty se v této kategorii pohybují okolo 0,500, pro arabské státy 0,699. (UNDP, 2018a) V porovnání s ostatními státy světa se Jemen nachází na 178. příčce ze 189, kde figuruje mezi Guineou-Bissau na 177. místě a Eritreou na 179. (UNDP, 2019b)

Trendy v HDI Jemenu					
Rok	Očekávaná délka dožití při narození	Očekávaná školní docházka	Léta strávená ve vzdělávacím systému	HNP per capita (2011 PPP\$)	Hodnota HDI
1990	57,9	7,5	0,3	2,726	0,399
1995	59,3	7,6	0,7	2,891	0,415
2000	60,4	7,9	1,2	3,583	0,443
2005	61,9	8,7	1,9	3,741	0,474
2010	63,5	8,6	2,6	4,227	0,498
2015	64,7	9,0	3,0	2,229	0,483
2016	65,0	9,0	3,0	1,480	0,462
2017	65,2	9,0	3,0	1,239	0,452

Tabulka 1: Trendy v HDI Jemenu 1990-2017. Upraveno autorkou. (UNDP, 2018a)

²⁸ Podobný podíl remitencí na HDP má například Arménie (12 %), Guatemala (12,1 %) nebo Libanon (12,7 %). (The World Bank, 2019b)

²⁹ HDI hodnotí tři složky – zdraví: očekávanou délku dožití (65,2 let); vzdělání: léta strávená ve vzdělávacím systému u dospělé populace (3 roky) a očekávanou školní docházku (9 let); a bohatství: hrubý národní produkt per capita. Údaje pro Jemen z roku 2017. (UNDP, 2018a)

Globální Index Míru (GPI³⁰) analyzuje mírovou situaci ve světě a snaží se upozorňovat na ekonomické benefity míru. GPI pracuje s termínem „negativního míru“³¹, který v indexu zahrnuje 3 domény – probíhající domácí a mezinárodní konflikt; společenská bezpečnost a ochrana; militarizace. Tyto oblasti jsou pak dále rozpracovány do dílčích indikátorů, kterých je ve výsledku 23. Jak již z názvu indexu vyplývá, země, která je zmítaná válkou, si v tomto indexu nemůže vést dobře. Jemen v roce 2019 patřil mezi 5 zemí světa s nejhorším výsledkem. Nejhuře v tomto indexu dopadl Afghánistán následován Sýrií a Jižním Súdánem. Čtvrtou nejhorší příčku zaujímá právě Jemen a pětici uzavírá Irák. (Institute for Economics and Peace, 2019a) Jemen dosahuje nejhoršího možného skóre v 7 dílčích indikátorech, mezi které patří například přístup ke zbraním, intenzita vnitřního konfliktu, úmrtí způsobena vnitřním konfliktem nebo financování mírových misí OSN. (Institute for Economics and Peace, 2019b)

Konflikt s sebou přináší i další problémy, nejen snížení HDP nebo zvýšení počtu obyvatel žijících v chudobě, ale také omezení občanských a politických práv a svobod. Podle organizace Freedom House, která vytváří reporty o svobodě ve světě³², Jemen v roce 2018 dosáhl 11 bodů ze 100 a řadí se tak do kategorie nesvobodných zemí. Nejhoršího skóre Jemen dosahuje v oblasti politických svobod, konkrétně v oblasti voleb a formování opozice. Problémem je také nefungující centrální vláda, která neovládá celé území Jemenu. Občanské svobody jsou hodnoceny relativně lépe, nicméně se bodové ohodnocení pohybuje velice nízko. (Freedom House, 2019) V roce 2019 na tom byl Jemen obdobně, neproběhla žádná změna v získaném skóre. (Freedom House 2020) Jemen patří mezi země, jejichž stav se v tomto indexu za dekádu mezi lety 2007–2017 razantně zhoršil, Jemen v tomto období ztratil více než 20 bodů³³. (Freedom House, 2018)

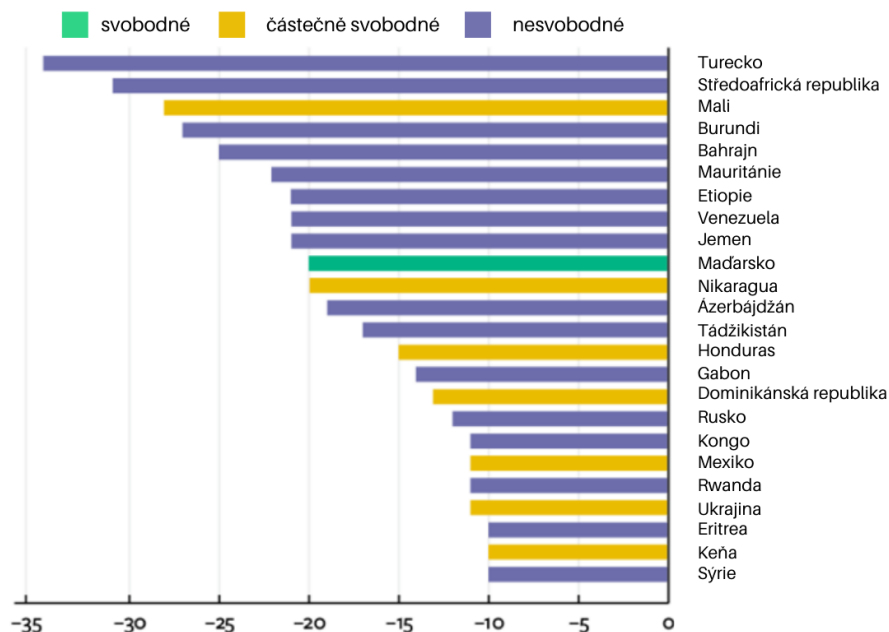
³⁰ Z anglického originálu Global Peace Index. GPI analyzuje 163 nezávislých států a teritorií. Součástí příloh je obrázek mapy světa vyznačující svobodu ve světě. (Institute for Economics and Peace, 2019)

³¹ Negativní mír nastává v případě absence násilí či strachu z násilí. Mír jako takový je těžké definovat, proto je využíván tento termín. (Institute for Economics and Peace, 2019)

³² Report Freedom in the World 2019. V tomto reportu dělí země do tří kategorií: svobodné, částečně svobodné a nesvobodné. Skóre Jemenu v oblasti politických svobod je 7/7, přičemž hodnota 7 označuje nejméně svobody. Skóre občanských svobod je 6/7.

³³ V období 2007–2017 se zhoršily i další státy. Viz Obrázek 5.

Desetiletí úpadku svobody ve světě

Obrázek 5: Zhoršení skóre v Indexu svobody ve světě. Upraveno autorkou. (Freedom House, 2018)

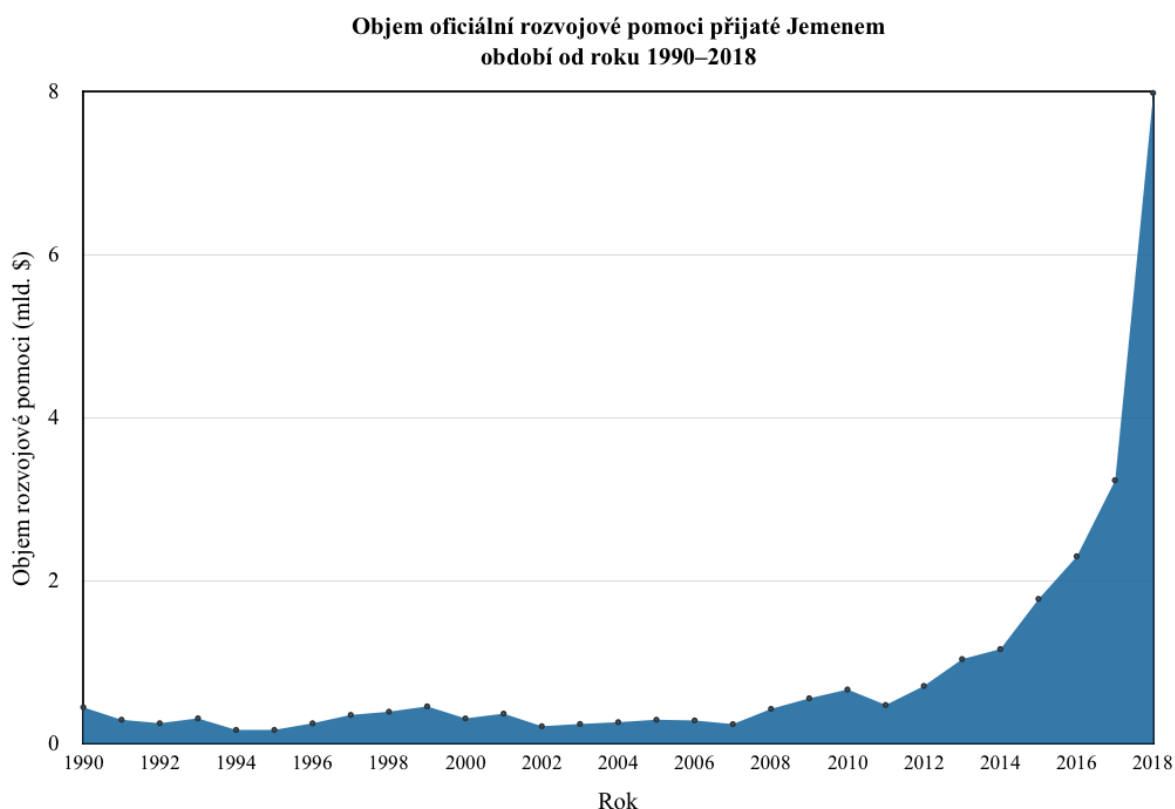
Mezi další svobody, které řeší report o svobodě ve světě, jsou zahrnuta práva žen na svobodu slova, pohybu, politickou participaci a další. Všeobecně není postavení žen v muslimské společnosti rovnocenné a není tomu jinak ani v Jemenu. S probíhajícím konfliktem se pozice žen i nadále zhoršuje, 83 % vnitřně přesídlených (IDPs) jsou právě ženy a děti. (UNOCHA, 2019) Na rozdíly v postavení mužů a žen ve společnosti upozorňuje Index nerovnosti pohlaví³⁴ (UNDP, 2019a). Jemen se v žebříčku nerovností umístil podobně jako v HDI na 177. místě z celkových 189 hodnocených států. Hodnota indexu je 0,834, přičemž čím vyšší hodnota indexu, tím větší jsou rozdíly. Pro srovnání Súdán (168. místo) a další arabské státy³⁵ se pohybují v hodnotách okolo 0,500. Respektive hodnota pro Súdán je 0,560 a pro arabské státy 0,531. (UNDP, 2019d)

³⁴ Gender Inequality Index (GII) hodnotí 3 základní složky: zdraví (úmrtnost matek, porodnost dospívajících matek), posílení postavení žen (podíl mužů a žen v parlamentu, podíl žen alespoň se sekundárním vzděláním a ekonomický status (postavení žen na trhu práce). (UNDP, 2019a)

³⁵ Mezi arabské státy UNDP (2020) řadí: Alžírsko, Bahrajn, Džibutsko, Egypt, Irák, Jemen, Jordánsko, Katar, Kuvajt, Libanon, Libyi, Maroko, Omán, Saúdskou Arábii, Somálsko, Spojené arabské emiráty, Stát Palestina, Súdán, Sýrie a Tunisko.

3.4 Rozvojová spolupráce

Jelikož se Jemen nachází na seznamu Nejméně rozvinutých zemí světa, je mu poskytována zahraniční rozvojová pomoc. Celkové částky, které byly Jemenu poskytnuty v rámci rozvojové spolupráce se od roku 2014 zvyšují až na částku necelých 8 miliard USD v roce 2018³⁶. V roce 2014 se jednalo o částku přesahující 1 miliardu USD. Toky peněz do Jemenu se tak za válečné období několikanásobně zvýšily. Vývoj toku oficiální rozvojové pomoci ukazuje Obrázek 6. (The World Bank, 2019a)

Obrázek 6: Objem oficiální rozvojové pomoci, 1990–2018. Vlastní zpracování na základě dat z The World Bank (2019a).

Největšími donory, kteří nejsou součástí OECD/DAC³⁷, jsou státy Arabského poloostrova, a to především Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty. Pro většinu zemí OECD/DAC není Jemen prioritou, mezi země, které přispívají značnou část své ODA Jemenu patří Velká Británie nebo Nizozemsko. (OECD, 2019) Další zemí, která označuje Jemen jako

³⁶ Na webu Světové banky jsou dostupná data jen k roku 2018.

³⁷ Organization for Economic Cooperation and Development/Development Assistance Committee

svou partnerskou zemi, je Německo³⁸. Německo pomáhá se zásobováním pitné vody, sanitací a podporou vzdělávání. Finance alokuje také do sektoru zdravotnictví, snaží se zajistit potravinovou bezpečnost, udržitelný ekonomický rozvoj, řádnou správu věcí veřejných či budování míru. (Federal Ministry for Economic Cooperation and Development, 2020)

Co se týče České republiky, ta má s Jemenem v oblasti rozvojové spolupráce dlouholetou zkušenost. Spolupráce České republiky (tehdy Československé republiky) s Jemenem (tehdy samostatné státy: Jemenská arabská republika a Jemenská lidově demokratická republika) začala již roku 1939. Daleko intenzivnější vztahy nastaly po roce 1970, kdy Česká republika úzce spolupracovala především s Jemenskou lidově demokratickou republikou. Tehdy Česká republika poskytovala pomoc především státům socialistického bloku. Mezi nejčastější formu spolupráce patřilo poskytování stipendií jemenským studentům. (FORS, 2005) Jemen se jako teritoriální priorita objevil i v první „Koncepci zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 až 2007”³⁹. Sektory, ve kterých Česká republika v tomto období realizovala své projekty na Blízkém východě, byly životní prostředí a infrastruktura. (MZV, 2001) Pro další období 2010 až 2017 se změnila koncepce a Jemen se dostal do kategorie specifických zemí, ve kterých probíhala spolupráce v jiném rozsahu než u dalších prioritních zemí. (ČRA, 2009) V roce 2015 vydala na pomoc (ODA) Česká republika Jemenu téměř 7 milionů Kč. (ČRA, 2016) V nejnovější „Strategii zahraniční a rozvojové spolupráce České republiky na léta 2018–2030” se Jemen nenachází v žádné z kategorií – ani prioritní ani specifické země, kterým Česká republika poskytuje pomoc. Momentálně tedy Česká republika Jemenu neposkytuje žádnou oficiální rozvojovou pomoc. (MZV, 2017)

Jemenu je za současné situace poskytována i humanitární pomoc, která nesouvisí s dlouhodobými programy rozvojové spolupráce. Jak tato pomoc vypadá a kdo ji poskytuje je popsáno v kapitole 7 „Humanitární situace“.

³⁸ Německo v roce 2019 zdvojnásobilo objem peněz směřujících na pomoc Jemenu z 62 milionů euro (2018) na 136 milionů. (Federal Ministry for Economic Cooperation and Development, 2020)

³⁹ V tomto období měla Česká republika dalších 19 zemí, kam směřovala svou rozvojovou pomoc. (MZV, 2001)

4 Konflikt v Jemenu

V teoretické části práce jsou shrnuty a popsány vybrané definice vztahující se ke konfliktu, respektive k válkám. Podle všech organizací zmíněných v teoretické části a zabývajících se analýzou konfliktu (COW; PRIO a UCDP; a HIIK), které tyto definice vytvořily, spadá probíhající konflikt v Jemenu do kategorie válečného.

COW nemá své statistiky o konfliktech příliš aktuální, avšak sahají více do historie⁴⁰. I přesto je Jemen v těchto statistikách několikrát uveden. Konflikty zmíněny v kapitole 3.2 „Historie Jemenu“ jsou COW označeny za války: například válka proti monarchii v bývalém Severním Jemenu (vnitrostátní konflikt), občanská válka v roce 1994 (vnitrostátní konflikt) a také konflikt v roce 2004, který bude popsán v následující části. (COW, 2020) PRIO a UCDP označují situaci k roku 2018 v Jemenu jako vnitrostátní válečný konflikt⁴¹. Stejně jako u COW, tak i statistiky PRIO a UCDP ukazují řadu válečných konfliktů v Jemenu od roku 1948 až po rok 2018.⁴² (UCDP, 2020)

Ze všech zmíněných organizací disponuje nejaktuálnějšími daty týkající se války v Jemenu HIIK. Ve svém „Konflikt barometru“ za rok 2019 označuje situaci v Jemenu za naplno probíhající válku. Momentálně rozděluje konflikt do tří jednotlivých konfliktů – mezi hnutím Al-Hirak a vládou; dále mezi Al-Káidou působící na Arabském poloostrově (dále jen AQAP⁴³) a Hútíi; a poslední uvedený konflikt probíhá mezi Hútíi a vládou. Každý z těchto konfliktů začal v jiném roce, probíhá za jiným účelem a v jiné intenzitě. (HIIK, 2020) Jednotlivé konflikty a jejich vývoj bude popsán v následujících kapitolách.

4.1 Vývoj konfliktu

Jemen neprožil ani jedno desetiletí bez konfliktů, převratů nebo povstání. (Feierstein, 2019). Feierstein (2019) vnímá tento konflikt jako pokračování více než 60 let neúspěšné formace státu vedoucí k cyklickému násilí, převratům a otevřeným bojům. Dnešní konflikt má kořeny již v roce 2004 kdy se v severní části Jemenu začalo formovat hnutí Hútíů. Od této doby přetrvává nestabilní situace a boje ze severu se postupně přelévají do celého Jemenu.

Tato kapitola má za cíl popsat vývoj tohoto konfliktu od samotného začátku. Kapitola je rozdělena do podkapitol podle časových úseků, které odpovídají důležitým událostem

⁴⁰ COW publikuje statistiky o válečných konfliktech mezi lety 1816-2017. (COW, 2020)

⁴¹ Mapa se všemi vnitrostátními konflikty dle UCDP za rok 2018 je součástí příloh.

⁴² Rok 2018 je posledním rokem statistiky.

⁴³ Z anglického originálu Al-Qaeda in the Arab Peninsula.

odehrávajícím se v Jemenu (Obrázek 8). První podkapitola rozebírá počáteční konflikty mezi Hútií a Salehovou vládou (2004–2010), dále navazují protesty v rámci Arabského jara a vývoj okolností po ukončení nepokojů (2011). Po uklidnění situace proběhla snaha o naplnění požadavků vyplývajících z povstání, tedy svržení prezidenta Saleha a směřování k demokratičtější vládě (2011–2012). Nastartovaný proces bohužel nedošel ke zdárnému závěru a znovu se objevují ozbrojené konflikty. V roce 2015 se s intervencí ze strany Saúdské koalice naplno rozpoutala válka (2013-2015). Poslední podkapitola se věnuje období od počátku války až do jara roku 2020 (2016-2020).

4.1.1 Počátek konfliktu: 6 válek v Sa'ada 2004–2010

V severozápadní části Jemenu, v regionu Sa'ada, blízko saúdsko-arabských hranic, se bojuje již od roku 2004 (ještě před vypuknutím válečného konfliktu, který zasáhl celou zemi). Tomuto konfliktu předcházelo ekonomické i politické zanedbávání severního regionu Salehovou vládou a náboženská diskriminace Zajdijů. Tyto skutečnosti poskytly úrodnou půdu pro vznik a rozvoj hnutí Hútiů. V počátcích nového tisíciletí založil Husajn Al-Huti širokou platformu, kterou vybudoval na antiamerikanismu, revitalismu Zajdijovského hnutí, a především na kritice Salehova režimu. (Feierstein, 2019)

O konfliktech, které probíhají od roku 2004 do roku 2010, je referováno jako o 6 válkách v Sa'ada (časovou osu těchto válek zobrazuje Obrázek 7). I přesto, že toto období je rozděleno do 6 fází⁴⁴, jedná se spíše o táhlý konflikt, kdy každá fáze začíná „jiskrou“, která podnítl následnou eskalaci konfliktu. (Salmoni, 2010)

První fáze konfliktu začala v červnu roku 2004, kdy se jemenská vláda snažila o eliminaci hrozby a zatkla Husajna Al-Hutiho, jež byl hlavní součástí povstalecké skupiny Hútiů. (Knights, 2018) Po tomto kroku následoval ozbrojený konflikt mezi vládou a Hútií trvající tři měsíce. I přesto, že jemenská vláda prohlásila vítězství a boje po smrti Al-Hutiho ustaly, následovalo období dalších 6 let bojů. (Salmoni, 2010) V průběhu těchto šesti válek začaly obě strany konfliktu budovat spojení s místními kmeny, na jejichž podpoře závisely (Knights, 2018).

Druhá fáze konfliktu nastala v březnu roku 2005, kdy opět došlo k potyčkám mezi Hútií a místními autoritami. Manévry jemenské vlády směřovaly především k cíli rozložit vedení Hútiů. Tato fáze skončila až falešným identifikováním těla nového hlavního představitele Hútiů

⁴⁴ Každá z fází trvá rozdílnou dobu a fáze jsou prolнутy mezidobími relativního klidu (Salmoni, 2010). Jednotlivé fáze zobrazuje Obrázek 7.

Abdullaha al-Ruzamiho, čímž vláda vyhlásila konec bojových operací. Navzdory skutečnosti, že vláda vyhlásila konec bojů, konflikt v menší míře i nadále pokračoval. Vláda stále vedla kampaň proti Hútiům, snažila se blokovat jejich činnost a zatýkat jejich představitele. To se však neobešlo bez odezvy ze strany Hútiů, kteří napadali jemenské vojenské základny a páchali atentáty na vysoce postavené činitele, mezi které patřil velitel vojenské zpravodajské služby nebo lidé z místní samosprávy a jejich rodiny. (Salmoni, 2010)

Jiskrou, která zažehla začátek třetí fáze, byl útok Hútiů na vojenský kontrolní bod. V tomto případě reagovala jemenská vláda útoky na civilní domy, kde se měli údajně schovávat představitelé Hútiů. Po ukončení této fáze nastává roční období snížené intenzity bojů, v rámci, kterého probíhají vyjednávání mezi oběma bojujícími stranami. (Salmoni, 2010)

Vyjednávání nebyla úspěšná a v únoru roku 2007 nastává nejdelší a nejkrvavější období poté, kdy vypršel termín pro Hútie se vzdát a odzbrojit se. Jedenáct měsíců ozbrojených bojů pokračovalo stejně jako ty předchozí, docházelo k použití těžkého dělostřelectva a bombardování cílů potencionálních úkrytů Hútiů. Přesto Hútiové byli i nadále schopni útokům vlády odolávat a sami pokračovali ve svých aktivitách, přepadávali vojenské konvoje a základny. Po krátkém klidu v létě (červen–červenec) 2007, pravděpodobně v důsledku mediačního úsilí Kataru, se boje znovu obnovují. Navzdory všem snahám se jemenské vládě nepodařilo zničit základnu Hútiů, kteří z této fáze vycházejí vítězně. (Salmoni, 2010) V průběhu válek se operace Hútiů stávaly více organizované a více efektivní, což vyžadovalo stále větší zapojení jemenského státu k odstranění této hrozby. (Knights, 2018)

Předposlední fáze konfliktu byla krátká a také méně intenzivní a méně devastující než ty předchozí. Přes jednostranné příměří vyhlášené jemenskou vládou 17. července 2008 se oba protagonisté zdáli nespokojeni se současným stavem, čímž zajistili šestou fázi konfliktu. V srpnu 2009 po jednání „Vysokého bezpečnostního výboru“ se nechal Saleh slyšet, že je nutné proti Hútiům zasáhnout „železnou pěstí“. (Salmoni, 2010)

Šestá fáze konfliktu přináší nový vývoj, do bojů se zapojuje sousední Saúdská Arábie. Přidává se na stranu jemenské vlády a napomáhá jí oslabit Hútie. I navzdory technologické převaze nebyla saúdsko arabská intervence úspěšná a vyvolala pochybnosti o účinnosti jejích vojenských sil (Darwich, 2018). Proto byli Hútiové v této fázi natolik sebevědomí, že donutili jemenskou vládu ke kapitulaci. Byli schopni převzít vládu nad částí města Sa'ada a zároveň podnikali útoky na saúdsko-jemenských hranicích, aby omezili bombardování a letecký dohled ze strany Saúdské Arábie, a tak i jejich podporu jemenské vlády. (Knights, 2018)

Tyto boje vyhnaly ze svých domovů podle odhadu OSN na 200 tisíc civilních obyvatel Jemenu, kteří odcházeli z regionu Sa'ada do sousedních provincií. (UN News, 2010a) Se zvyšujícím se proudem uprchlíků byl vybudován i nový uprchlický tábor Al-Mazrak. (ReliefWeb, 2010) Odpovědí mezinárodního společenství na tuto situaci byla jednodenní konference, která proběhla 27. ledna 2010 v Londýně. Setkali se zde zástupci jemenské vlády, zástupci OSN a vládní představitelé dalších 20 zemí. Účelem tohoto setkání bylo projednat stávající humanitární, ekonomickou i politickou krizi, zazněly zde také obavy o zvyšování vlivu teroristické organizace Al-Káida. (UN News, 2010b) Na začátku února nakonec došlo k zastavení palby a vláda ohlásila příměří mezi bojujícími stranami. Příměří se však neobešlo bez podmínek ze strany Hútiů, kteří požadovali svobodu ve volbě svých úředníků v oblasti, propuštění zajatců a zastavení útoků ze strany Saúdské Arábie. (CNN, 2010)

4.1.2 Arabské jaro

Jemen v roce 2011 zažíval protesty, stejně jako všechny okolní země, v rámci Arabského jara. Nepokoje byly inspirovány událostmi z Tuniska, kde se ke konci roku 2010 upálil pouliční prodavač Búazízí⁴⁵, jehož čin podnítl reakci ve formě protestů proti autoritářské vládě Tuniska (Gana, 2013). Demonstrace v Jemenu byly namířeny taktéž proti nedemokratické vládě tehdejšího prezidenta Ali Abdullaha Saleha. Nespokojenost pramenila z dlouhodobě špatné ekonomické situace. Jemen již před vypuknutím konfliktu sužovala chudoba, vysoká nezaměstnanost, nerovnoměrné rozdělení příjmů a korupce⁴⁶. K nepříznivé ekonomické situaci se také přidala celková averze vůči vládnoucí straně. Demonstranti⁴⁷, mezi kterými převažovali mladí lidé a lidé s dobrým vzděláním, ale s malou šancí najít si práci, doufali ve smysluplnou politickou změnu a zlepšení jejich životní situace. (Al-Weshah, 2016) Protesty se mohly formovat bez zakročení státního aparátu kvůli oslabení jemenské vlády z nepravdělně probíhajících bojů v předchozích letech. (Knights, 2018). Hnutí Hútiů složilo zbraně a také se přidalo k původně poklidným protestům proti vládě (Darwich, 2018).

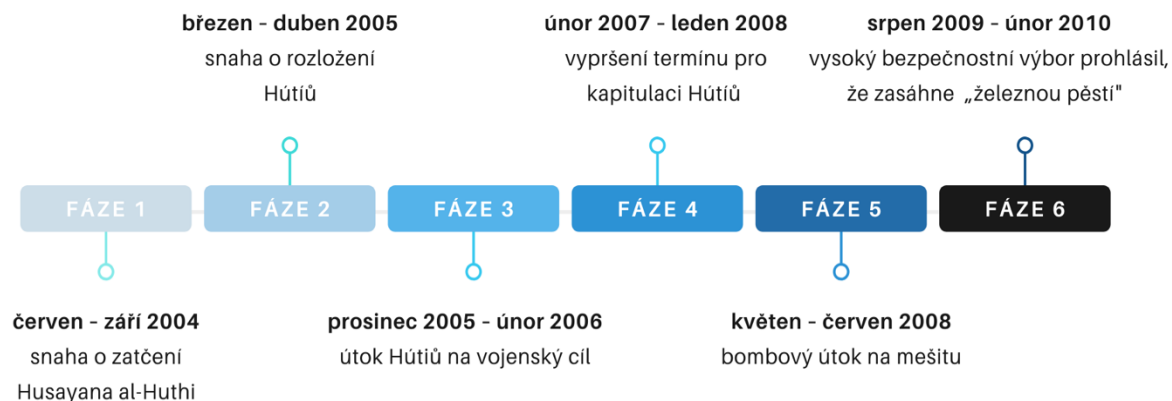
⁴⁵ Tuniská policie vůči Búazízimu neoprávněně použila násilí. I přes Búazízího protesty na místním úřadě se nedovolal práva, a proto se následně upálil (Gana, 2013).

⁴⁶ Jemen se v roce 2011 v Indexu vnímání korupce umístil na 164. příčce ze 182 hodnocených států (Transparency International, 2011).

⁴⁷ Mezi demonstranty patřila i známá jemenská žurnalistka a aktivistka za lidská práva Tawakkol Karman. Karman za svou práci v nenásilném boji za bezpečnost žen a jejich práva získala v roce 2011 Nobelovu cenu za mír. Tehdy jako nejmladší žena v historii a také jako první Jemanka. (Nobel Women's Initiative, 2011)

ČASOVÁ OSA VÁLEK V SA'ADA

2004 – 2010

Obrázek 7: Časová osa válek v Sa'ada. Upraveno autorkou. (Salmoni, 2010)

První protesty v hlavním městě San'á začaly den po odstoupení tuniského prezidenta Ben Aliho 15. ledna 2011. V ulicích se shromáždili studenti, občanská společnost a opozice vůči Salehovi. Demonstrace probíhaly i v dalších jemenských městech, především v Taízu a Adenu. (Durac, 2012) Protesty začaly poklidně, později se ale neobešly bez násilí, například 18. března bylo v hlavním městě zabito 52 protestujících a stovky lidí byly zraněny. Tento akt výrazně snížil podporu Salehova režimu, kterého postupně začali opouštět velitelé a další jeho podporovatelé. (Juneau, 2013)

Během nepokojů byl na prezidenta spáchán atentát, který s vážným zraněním přežil. Nicméně jeho nejvyšší poradci byli usmrceni. Po útoku se Saleh obrátil na mezinárodní společenství o pomoc při udržení moci. Saleh oslovil Spojené státy americké, se kterými ještě před začátkem Arabského jara zmrazil spolupráci, současně hledal podporu u Rady pro spolupráci v Perském zálivu (GCC⁴⁸) a Rady Bezpečnosti OSN. Následně se diplomatické sbory Rady Bezpečnosti OSN, GCC a zástupci EU spojily v koordinovaném úsilí o pomoc při vyjednávání mezi zainteresovanými skupinami. V roce 2012 vytvořily post zvláštního vyslance pro Jemen, který zaujal Jamal Benomar. (Feierstein, 2019) Benomar ve funkci setrval čtyři roky, po kterých ho vystřídal Ismail Ould Cheikh Ahmed (OSESOGY, 2015).

⁴⁸ Z anglického originálu „Gulf Cooperation Council“ (GCC).

4.1.3 Vývoj situace po Arabském jaru

Po ukončení protestů v rámci Arabského jara vypadala situace v Jemenu nadějně. Optimistické prognózy naznačovaly uklidnění situace a pomalou rekonstrukci státu (Simonsen, 2012). K nadějným vyhlídkám přispělo především odstoupení prezidenta Saleha z funkce, již zastával 33 let. Na procesu odstoupení Saleha se podílelo mezinárodní společenství. V dubnu roku 2011 byl na půdě organizace GCC vytvořen návrh o transferu moci. Dle tohoto návrhu měl Saleh odstoupit z postu prezidenta výměnou za imunitu pro sebe i svou rodinu. Ve funkci jej nahradil dlouholetý viceprezident Abd Rabbu Mansur al-Hadi. Jeho úkolem v nové funkci bylo zajistit přechod k demokratičtější vládě a uklidnění celkové situace. (Juneau, 2013)

Cílem dohody bylo usnadnit zřízení přechodné vlády, připravit nové volby a vytvořit novou ústavu. Dle dohody měla být nová ústava navržena a přijata do 60 dnů od vstoupení dohody v platnost. Do 90 dnů od platnosti dohody měly proběhnout prezidentské volby. Do plánovaných voleb vstoupil jen jeden kandidát, a to tehdejší viceprezident Hadi. Následné přechodné období bylo plánováno na dva roky, začínající inaugurací nového prezidenta. Přechodné období mělo skončit po dvou letech úspěšnými prezidentskými volbami, které by se již řídily dle ustanovení nově přijaté ústavy. Úkolem nové vlády bylo vyjednávat s relevantními aktéry o ukončení veškerého násilí, chránit civilisty a provést veškeré kroky pro zajištění stability a míru, včetně zajištění humanitární pomoci. (Juneau, 2013) Tento pakt podpořila Rada bezpečnosti OSN, Evropská unie a Liga Arabských států (UN – Peacemaker, 2011). Vzhledem k tomu, že Saúdská Arábie má v Lize Arabských států vliv, nový prezident al-Hadi získal také její podporu (Juneau, 2013). Smlouva byla podepsána v listopadu roku 2011 a Hadi byl jmenován prezidentem v únoru roku 2012 (Salmutter, 2017).

I přesto, že podepsání dohody proběhlo a Saleh postoupil post prezidenta Hadimu, přišel pouze o svou původní pozici, díky dodatku o jeho imunitě se však u moci udržel. Součástí dohody totiž nebyl zákaz jeho působení v politickém dění v Jemenu. Stále figuroval ve vládní politické straně Všeobecný Lidový kongres (GPC⁴⁹), která byla nejmnocnější stranou v zemi. (Akin, 2019) Na základě smlouvy byl vytvořen Výbor pro přípravu ústavy⁵⁰, jehož jednání se účastnila právě i strana GPC, která byla ovlivňována Salehem. Nicméně z jednání o nové ústavě Saleh ani jeho strana a další podporovatelé příliš nezískali. (Salmutter, 2017) Saleh měl zároveň blízko k vojenským složkám Jemenu. Jeho rodinní příslušníci, kteří byli na vysokých postech v Republikánské gardě a jiných bezpečnostních složkách, sice ztratili v roce 2012 své pozice,

⁴⁹ Z anglického originálu „General People's Congress”.

⁵⁰ Z anglického originálu „Constitution Drafting Committee”.

ale u vlivu byli stále a zůstávali věrní Salehovi. (Juneau, 2013) Ponechání možnosti bývalému prezidentu být politicky aktivní je jedním z prvních kroků k neúspěchu v tranzici k demokratickému Jemenu (Salmuter, 2017). Dalším problémem iniciativy GCC byl nedostatečný nezávislý monitorovací mechanismus. OSN sice vydala několik rezolucí týkajících se politické tranzice a dodržení procesů zmíněných v dohodě, včetně podpory prezidenta Hadiho. To však nestačilo k naplnění iniciativy v plné míře. (Akin, 2019)

Arabské jaro přineslo neuspokojivé výsledky plánovaných revolucí nejen v Jemenu ale i v ostatních arabských státech s výjimkou Tuniska. Následné období dostalo příznačný název „Arabská zima“⁵¹(Al-Weshah, 2016). Státům se nepodařilo uskutečnit demokratický přechod a upevnit demokracii. Tato situace nastala především kvůli neuskutečněným reformám a zásahům regionálních aktérů (Darwich, 2018). Země tak v některých případech začaly upadat i do většího chaosu, než jaký v jednotlivých státech panoval před Arabským jarem, a to se týká především Jemenu, Sýrie a Libye. (Al-Weshah, 2016) Odstranění režimu Saleha otevírá dveře k sociálním konfliktům mezi těmi, kteří nejvíce těžili z minulého režimu a skupinami, které byly doposud utlačovány. Následky protestů tudíž vedly k polarizaci společnosti (Fraihat, 2016).

4.1.4 Období mezi lety 2013–2015

Na počátku roku 2013, konkrétně 18. března, se konala Konference o národním dialogu, která byla hlavní součástí iniciativy GCC. Konference nabídla prostor pro jednání o procesu vymanění Jemenu z krizové situace. Do jednání byli zapojeni mimo jemenskou vládu i Hútiové a separatistické uskupení Al-Hirak, dnes známé jako Jižní přechodná rada⁵². (Akin, 2019) Konferenci zaštiťovala OSN a v průběhu facilitovala množství rozhovorů mezi jednotlivými stranami⁵³. Jako výsledek vznikl dokument, který stanovoval další plán směřující k přechodu k demokracii a právnímu státu, který podporuje lidská práva a řádnou správu věcí veřejných. Důležitou součástí dokumentu bylo také zavedení nové federální struktury, rozdělující Jemen do šesti administrativních celků. Nicméně tento návrh nebyl odsouhlasen hnutím Al-Hirak a tedy nevešel v platnost. (OESGY, 2020) Po skončení vyjednávání v rámci konference, na začátku roku 2014, Jemenu zbývalo jen pár kroků ke zdárné kompletaci závazků a k mírovému předání moci. Vývoj mimo iniciativu ale tomuto přechodu nepřál. Dočasná vláda sestavena

⁵¹ Tento pojem byl poprvé použit v článku z Washington Post v prosinci roku 2011 (Al-Weshah, 2016).

⁵² Z anglického originálu „Southern Transitional Council“ (STC).

⁵³ Konference se zúčastnilo 565 delegátů (OESGY, 2020).

z části ze členů GPC byla slabá a nefunkční. Nebyla tudíž schopna závazky dodržet. (Feierstein, 2017)

Po dvou letech příměří se boje znovu obnovily. Jemenské bezpečnostní síly se rozdělily do dvou táborů. První z nich je stále věrný Hadimu a má podporu především v jižní⁵⁴ části Jemenu. Druhý tábor je naopak oddaný Salehovi, ale v tomto případě nastává obrat ve spojení. Hútiové, kteří na začátku konfliktu bojovali proti Salehově vládě, se v roce 2014 přidali na jeho stranu. V roce 2014 se rovněž skokově zvýšily ceny ropy, což podnítilo další protivládní protesty. Spojeným úsilím Hútíů a bývalého prezidenta se vytvořil tlak na novou vládu a tu se jim podařilo destabilizovat (Feierstein, 2017). Hútiové obsadili hlavní město, což by se jim bez podpory Saleha pravděpodobně nepodařilo (Amin, 2015). Všeobecného chaosu v zemi využila také AQAP, která obsadila území v provincii Abyan⁵⁵ na jihozápadě země. V nastalém zmatku začaly v zemi operovat i jemenské přidružené jednotky ISIS. (Darwich, 2018)

Na začátku roku 2015, v průběhu nového konfliktu, Hútiové rozpustili parlament a donutili prezidenta Hadiho k rezignaci (Feierstein, 2017). Hadi uprchl ze San'a, které již bylo pod kontrolou Hútíů a přesunul se do Adenu, který prohlásil jako nové prozatímní hlavní město a odmítl své odstoupení z funkce. V březnu téhož roku se Hútíům podařilo vniknout i do Adenu⁵⁶ a bombardovat Hadiho velitelství. (Darwich, 2018) Hútiové uvěznilí prezidenta Hadiho do domácího vězení, ten ale následně uprchl do Ománu a o měsíc později do Saúdské Arábie. (Sharp, 2017) Na nastalou situaci reagovaly sousední státy Jemenu. Saúdská Arábie, na popud prezidenta Hadiho, zformovala vojenskou intervenci a přistoupila k leteckým útokům (Al-Weshah, 2016). Hlavním cílem této intervence nazvané „Operace rozhodující bouře“⁵⁷, zahájené 25. března 2015, bylo obnovit legitimní vládu Hadiho a zabránit Hútíům k obsazení dalšího území. Hadi, jakožto oficiální jemenská vláda, poskytl Saúdům ospravedlnění pro jejich zapojení do války (Serr, 2018). Saúdská Arábie obhajovala a legitimizovala intervenci také tím, že bojuje proti expanzi šíitského islámu v oblasti Perského zálivu, jelikož Hútiové získávali podporu ze strany Íránu. K intervenci vedené Saúdskou Arábií se přidaly i další státy, mezi něž patřil Egypt, Bahrajn, Kuvajt, Katar, Spojené arabské emiráty, Jordánsko, Súdán a Maroko⁵⁸.

⁵⁴Pokud je v práci referováno o severu a jihu jedná se o původní území Jemenské arabské republiky (sever) a Jemenské lidové demokratické republiky (jih).

⁵⁵V příloze mapa Jemenu s jeho provinciemi.

⁵⁶Podle dat ACLED (2019a) byla tato bitva o Aden nejnásilnější za období konfliktu mezi lednem 2015 a říjnem 2019.

⁵⁷Z anglického originálu „Operation Decisive Storm“.

⁵⁸Tuto intervenci lze označit jako největší koalici autokratů na Blízkém východě (Darwich, 2018). Vzniká tedy tzv. Saúdská koalice (z anglického originálu „Saudi-led coalition“) (Sharp, 2018).

Saúdskou Arábii podporovaly i státy mimo Blízký východ, logistickou a diplomatickou podporu poskytly USA, Velká Británie a Francie. (Darwich, 2018) Namísto původních optimistických plánů, že saúdskoarabská koalice rychle dosáhne svých cílů, se situace dostala do zdlouhavého patového stavu. Síly loajální Hadimu a koalici zajistily většinu jižního a východního území, zatímco hnutí Hútíů s podporou Saleha ovládalo sever včetně hlavního města. (Feierstein, 2017)

4.1.5 Období mezi lety 2016–2020

Kvůli neutichajícímu konfliktu začala v dubnu roku 2016 mírová vyjednávání v Kuvajtu, zprostředkovaná OSN. Cílem bylo dosáhnout dohody o ukončení násilí. Jednání se účastnili na jedné straně zástupci Hútíů spolu s politickou stranou GPC a na druhé straně Hadiho vláda podporovaná Saúdskou koalicí. Během rozhovorů došlo k několika porušením příměří a mírový proces se v srpnu zhroutil⁵⁹. (Ghobari, 2016) Konflikt tedy i nadále pokračoval a v roce 2017 vstoupil do svého třetího roku boje bez jasného vítěze. Nicméně průběh roku 2017 byl relativně klidný. Intenzivní boje probíhaly jen v guvernorátu Taíz a nedaleko města San'á. Aktéři konfliktu se v tomto období spíše zaměřili na budování kapacit na úrovni guvernorátů, které zrovna ovládali⁶⁰. Obrat nastává v listopadu, kdy proběhla bitva o San'á, které i nadále zůstalo v rukou Hútíů. Bývalý prezident Saleh opět změnil své spojení, zhroutil se aliance mezi ním a Hútíi. Saleh se přidal na stranu Saúdské koalice. Reakce na sebe nenechala dlouho čekat a 4. prosince 2017 Hútiové Saleha zavraždili, což rozpoutalo další vlnu násilí. (ACLED, 2018)

Důležitou událostí roku 2018 je pokus o obnovení státní kontroly nad přístavem Hodejda, aby nezůstal v rukou Hútíů. Bitvu o Hodejdu zahájily vojenské složky Spojených arabských emirátů (SAE) podporované jemenskými silami. (ACLED, 2019d) Neustaly ani letecké útoky ze strany Saúdské koalice⁶¹, které měly ničivé důsledky. Jen v září roku 2018 téměř polovina náletů zasáhla civilní cíle včetně škol. Tento trend pokračuje od začátku intervence v roce 2015. Konflikt si vyžádal ohromnou daň na civilním obyvatelstvu, bezpočet útoků bylo provedeno v rozporu s válečným právem a jsou označovány za válečné zločiny⁶². (Human Rights Watch, 2019)

⁵⁹Více o mírových jednáních v samostatné kapitole.

⁶⁰V přílohách je přiložena mapa území, která ovládala Hútiové a která jemenská centrální vláda k roku 2017.

⁶¹Saúdská koalice provedla od začátku války více než 20 000 leteckých útoků (Human Right Watch, 2020)

⁶²Mezi válečné zločiny uskutečněné v Jemenu patří útoky na civilní cíle, použití zakázaných zbraní (miny), zadržování rukojmích a mučení (Human Rights Watch, 2019).

Na přelomu roku 2018 a 2019 byla přijata Stockholmská úmluva a proběhla řada vyjednávání na poli OSN, díky nimž se snížila intenzita konfliktu, poklesly útoky i počty úmrtí přímo spojené s konfliktem, a to především v Hodejdě. Střety ale nadále pokračovaly v dalších provinciích. V srpnu došlo ke střetům mezi jemenskými vládními silami a *Southern Transitional Council* (STC) v Adenu. Co se týče Adenu, byl srpen roku 2019 nejnásilnějším měsícem konfliktu od jeho počátku. (ACLED, 2020) Jednotky STC převzaly nadvládu nad prozatímním hlavním městem⁶³. Mezinárodně uznávaná jemenská vláda obvinila SAE ze spoluúčasti na tomto aktu. (International Crisis Group, 2019a) V listopadu prezident Hadi podepisuje s STC „Rijádskou dohodu“ o sdílení moci. Smlouva měla zajistit rovnoměrné sdílení moci mezi vládou a STC v postkonfliktním Jemenu. (Laub, 2020)

Těžké boje pokračují i v roce 2020, Hútíové i nadále zabírají další území, především v severních oblastech. Hútíové převzali kontrolu nad guvernorátem Al-Jawf a jeho hlavním městem. Hnutí může také ohrozit guvernorát Marib, kde jsou uloženy jemenské zásoby ropy a zemního plynu. (Sharp, 2020) Počátek roku 2020 tak nepřináší novou naději pro obyvatele Jemenu. Mimo válečný konflikt přišly další pohromy. Jemen taktéž zasáhla celosvětová pandemie nemoci Covid-19⁶⁴, která nadále zhoršuje již tak špatnou humanitární a zdravotní situaci. Generální tajemník OSN António Guterres na počátku března volal po příměří a pro začátek spolupráce v boji proti nemoci. Bojující strany souhlasily s tímto prohlášením a boje na krátkou dobu utichly, přesto se 28. března opět obnovily. (Security Council, 2020) K této okolnosti se v polovině dubna přidaly ničivé záplavy, které zasáhly značná území Jemenu. Povodně postihly desítky tisíc lidí a nejvíce zasaženým regionem je Aden. (UN News, 2020b)

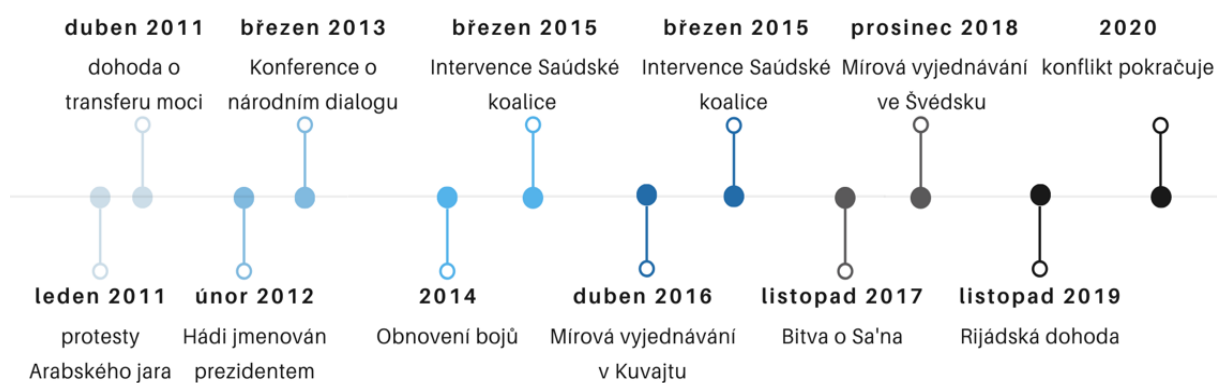
Další eskalace násilí významně zabrzдила pokroky ve vyjednávání a přerušila dialogy mezi konfliktními stranami. V březnu byla také porušena Rijádská dohoda, která vstoupila v platnost minulý rok (2019). STC vyhlásilo samosprávu ve městě Aden a dalších jižních guvernorátech. (Laub, 2020) Začátkem roku také soud vedený Hútíi obvinil současného prezidenta Hadiho a další jeho úředníky ze zrady a odsoudil je k trestu smrti. Z tohoto důvodu Hadi i nadále zůstává v exilu a nemá v úmyslu se do Jemenu vrátit. (Middle East Eye, 2020) Momentálně se tedy Jemen nenachází v situaci, která by naznačovala konec konfliktu a počátek postkonfliktního urovnání vztahů a budování dlouhodobě udržitelného míru.

⁶³ V přílohách mapa k srpnu 2019, jaká území jsou ovládaná, kterou stranou.

⁶⁴Jemen byl jednou z posledních zemí, která nezaznamenala žádné případy nemoci COVID-19. První případ nákazy byl zaznamenán v březnu, a i nadále je jich evidováno velmi málo. To může být způsobeno nedostatečným přístupem ke zdravotní péči a nedostatku testovacích zařízení (MSF, 2020).

ČASOVÁ OSA KONFLIKTU

2011 - 2020

Obrázek 8: Časová osa konfliktu v Jemenu (2011-2020). Vytvořeno autorkou.

5 Aktéři konfliktu

Již z kapitoly Vývoj konfliktu vyplývá, že struktura probíhajícího konfliktu není jednoduchá a do konfliktu se zapojilo mnoho aktérů s různými zájmy. Jemenské vojenské struktury jsou složité především proto, že dochází k překrývání kmenových a vojenských rolí (náčelníci kmenů jsou také vojenskými veliteli) a rovněž kvůli vágní hranici mezi formálními a neformálními bezpečnostními aktéry (Ardemagni, 2019). Existují dvě opoziční frakce, první z nich je blok Hútiů spojený s lidmi okolo bývalého prezidenta Saleha a s íránskou podporou. Druhá frakce je chaotická aliance v boji proti Hútiům, která uznává vládu Hadiho a je podporována Saúdskou koalicí a mezinárodním společenstvím (Serr, 2018). Do války se tak zapojují i externí aktéři sledující své vlastní zájmy. Tato kapitola si klade za cíl vyjmenovat důležité hráče a objasnit jejich roli v konfliktu.

5.1 Političtí představitelé

Mezi hlavní politické představitele, kteří hrají podstatnou roli v konfliktu, patří především bývalý prezident Jemenu Ali Abdullah Saleh a jeho nástupce Abd Rabbu Mansur al-Hadi. Kolem těchto dvou politiků se tvoří významná společenství, a tito politici také získávají zahraniční podporu. Role a kroky Saleha a Hadiho v rámci konfliktu jsou popsány konkrétněji v kapitole Vývoj konfliktu.

5.1.1 Ali Abdullah Saleh

Ali Abdullah Saleh se narodil roku 1946 nedaleko hlavního města San'a. Saleh vystupoval v politice Jemenu již před jeho sjednocením. Už v mládí nastoupil do armády a bojoval v občanské válce za republiku v severním Jemenu. Po celou dobu zůstal v armádě až do doby, kdy stal se prezidentem (1978). Upevňoval svou moc v politické straně GPC a budoval síť kontaktů mezi místními kmeny. Od svého prvního prezidentského období byl ještě dvakrát zvolen (1982, 1998). Později se stal prvním prezidentem sjednoceného Jemenu (1990). (Edroos, 2017)

Saleh nastavil autoritářské řízení státu v jehož vedení setrval 33 let. Jeho vláda byla spojována s útlaky, korupcí a následnou nespokojeností jemenských občanů. Byl také obviněn z pokusu o ústavní změny. Chtěl prodloužit funkční období z pěti na sedm let a zůstat ve funkci až do roku 2013. V tomto roce by jeho syn dosáhl věku 40 let a mohl by tak kandidovat na pozici prezidenta místo Saleha. (Edroos, 2017) Salehovy neúspěchy a přešlapy v roli prezidenta sjednoceného Jemenu přispěly k protestům v rámci Arabského jara. Dostal se do neudržitelné

situace a musel opustit post prezidenta. V roce 2011 souhlasil s plánem přechodu a vyměnil svou rezignaci za imunitu pro sebe i svou rodinu. I přesto, že odstoupil z postu prezidenta i nadále setrval v politickém dění. (Serr, 2018)

Ačkoliv vztahy Saleha s Hútíi nebyly vždy přátelské, spojil s nimi síly v boji proti společnému nepříteli – Hadimu a jeho vládě. Spojenectví je označováno jako „sňatek z rozumu“ nežli skutečné partnerství založené na vzájemných sympatiích. Dlouholeté spory mezi nimi stále nebyly vyřešeny a obě strany měly i nadále své odlišné politické ambice. (Feierstein, 2017) Tento převrat ve spojenectví nebyl ale poslední. Saleh v roce 2017 přestal podporovat Hútíe a přidal se na stranu Saúdské koalice. Nedlouho na to byl v San‘á zabit hútíjskými bojovníky.

5.1.2 Abd Rabbu Mansur al-Hadi

Abd Rabbu Mansur al-Hadi se narodil v roce 1945 v guvernorátu Abyan. Hadi pochází z jižního Jemenu, ale jeho politické smýšlení směřuje k jednotě severního a jižního Jemenu. Taktéž se veřejně vyjadřuje proti nezávislosti jižních regionů. (International Crisis Group, 2019a)

Stejně jako jeho předchůdce začal Hadi svou kariéru v armádě, byl generálem v jižním Jemenu. Během občanské války (1994) v již sjednoceném Jemenu se postavil na stranu prezidenta Saleha a odmítl znovuoobnovení samostatného jižního Jemenu. Saleh Hadiho v té době jmenoval ministrem obrany. Později Hadi dosáhl na funkci viceprezidenta. (Middle East Eye, 2020) V průběhu protestů Arabského jara se Saleh dostává do problémů a v roce 2012 na jeho místo nastoupuje právě Hadi, po volbách, ve kterých kandidoval jako jediný kandidát. Na základě dohody měly dva roky od této události proběhnout nové prezidentské volby s více uchazeči, k tomu však nikdy nedošlo a Hadi je i v roce 2020 oficiálním prezidentem Jemenu.

Po výměně prezidentů v roce 2012 mohl Hadi počítat s velkou podporou svých obyvatel. Získal ale také podporu Saúdské Arábie a je mezinárodně uznávaným prezidentem Jemenu. Po nástupu Hadiho do funkce se však situace v Jemenu radikálně nezměnila. Hadi taktéž čelil problémům s korupcí, nezaměstnaností a potravinovou bezpečností. Slabosti jeho vlády využívalo hnutí Hútíů, AQAP i separatistické hnutí jihu. (Serr, 2018) V roce 2014 Hútíové převzali vládu nad hlavním městem, Hadi byl donucen k exilu a jeho oblíbenost začala klesat. Od tohoto roku také oficiální jemenská vláda funguje z exilu⁶⁵ ze Saúdské Arábie. Proto je Hadi někdy označován za „saúdskou loutku“. Síly, které jsou k Hadimu stále loajální, spíše řeší

⁶⁵ Hadi navštěvuje Jemen jen zřídka, kvůli strachu o svoji bezpečnost. (Middle East Eye, 2020)

konflikty mezi sebou navzájem, než aby bok po boku bojovaly proti Hútíům. (Middle East Eye, 2020)

5.2 Nevládní aktéři

Nevládních aktérů je v konfliktu zapojeno mnoho. Ústředním z nich je hnutí Hútíů, které původně nesouhlasilo s režimem bývalého prezidenta, následně se však připojilo na jeho stranu. Konflikt ovlivňuje také Hnutí za znovuoobnovení jižního Jemenu, které požaduje osamocení jižních guvernoratů, jež momentálně kontroluje. Do chaosu v Jemenu se také přidaly teroristické skupiny jako AQAP a Islámský stát⁶⁶. Islámský stát sice přiznal zodpovědnost za útoky proti Hútíům i proti vládním složkám, ale nemá v Jemenu významné teritoriální zisky ani početnou základnu podporovatelů (International Crisis Group, 2017). Z toho důvodu jsou v následující kapitole popsány jen první tři zmíněné strany. Do konfliktu zasahují také různé kmenové struktury, ty rovněž nejsou popsány samostatně v podkapitolách vzhledem k roztržitosti jejich aktivit a geografickému rozložení. O tom, jaký mají tyto skupiny vliv z hlediska vojenské síly a útoků referuje Obrázek 9.

5.2.1 Hnutí Hútíů

Hnutí Hútíů⁶⁷ se netýká jen stejnojmenné rodiny, ale širší kmenové aliance působící především na severu Jemenu v regionu Sa'ada. Hútiové jsou přívrženci islámské větve Zajdíjů. Hnutí se začalo formovat již v 80. letech 20. stol. Pro oživení Zajdíjské tradice aktivně bojoval Badr al-Din al-Huthi, jehož následovali jeho synové Husajn, Yahya, Mohammed a Abdulmalik. (Knights, 2018) Jak již bylo zmíněno v kapitole „Vývoj konfliktu“, hnutí vzniklo a získalo příznivce především díky vizi revitalizace Zajdíjovského hnutí, antiamerikanismu⁶⁸ a kritice Salehova režimu.

Hnutí se radikalizovalo v roce 2004, kdy začal první konflikt s jemenskou vládou. Tehdy se počty Hútíů pohybovaly v řádech nízkých stovek ozbrojených lidí, postupem času tento počet rapidně narostl⁶⁹. (Knights, 2018) Za územními zisky a politickou podporou Hútíů stojí hned

⁶⁶AQAP má před Islámským státem navrch především pro jejich strategii postupného ovládní území, relativní respektování místních norem a integraci s místními obyvateli. Islámský stát je ve svých aktivitách daleko radikálnější a přichází o podporu. (International Crisis Group, 2017)

⁶⁷ V některých textech je hnutí Hútíů označováno také jako Ansar Allah.

⁶⁸Antiamerikanismus se stal důležitým tématem po americké invazi do Iráku v roce 2003. V této době Hútiové přijali slogan „Bůh je skvělý, smrt USA, smrt Izraeli, prokletí Židé a vítězství Islámu“ (z anglického originálu „God is great, death to the US, death to Israel, curse the Jews, and victory for Islam.“ (Akin, 2019)

⁶⁹Počty bojovníků Hútíů se pohybují okolo 20 až 30 tisíc (Serr, 2018).

několik důvodů. Jejich vytrvalá opozice proti vlivu zavedených mocenských elit a nespokojenost s korupcí získala Hútíům podporu široké skupiny lidí. Po odstoupení Saleha v roce 2011 využili mocenské vakuum. Politickou podporu získali při zajišťování bezpečnosti a spravedlnosti v oblastech, kde toho stát nebyl schopen. Hútiové převzali kontrolu nad velkou částí země a taktéž nad strategickými místy jako je hlavní město San'á, Taíz nebo přístavní město Hodejda. S tím souvisí i převzetí kontroly nad dovozem, distribucí a prodejem pohonných hmot, telekomunikacemi ale také nad daněním. (Akin, 2019) Ke konci roku 2012 Hútiové ovládali většinu guvernorátu Sa'ada (ve kterém probíhaly konflikty od roku 2004 do roku 2010) ale také sousední guvernoráty Hajjah, Amran a Al Jawf. V ovládnutí těchto guvernorátů Hútíům pomohla především znalost místních poměrů a konexe s místními kmeny. (Knights, 2018)

Jak již bylo zmíněno výše, Hútiové v roce 2014 začali spolupracovat s bývalým prezidentem Salehem, proti němuž vedli do jeho odstoupení války. Hútiové získali podporu i ze zahraničí, úzce spolupracovali například s libanonským Hizballáhem, který je mimo jiné také podporován Íránem⁷⁰. Hizballáh hrál roli především při mentorování Hútíů a sdílení vojenských strategií. (Knights, 2018) Od chvíle, kdy se stalo hnutí významným aktérem se silným mezinárodním spojenectvím, začalo být i mnohem efektivnější při náboru nových členů do svých řad. Značná část bojovníků je ale mladších 18 let a jedná se tedy o dětské vojáky⁷¹. (Knights, 2018)

5.2.2 Separatistické hnutí Al-Hirak

Separatistické hnutí jihu existuje již od samotného počátku spojení severního a jižního Jemenu v jednotný stát. Jižní Jemenci jsou frustrováni kvůli jejich postavení a utlačování, proto požadují znovuoobnovení dvou samostatných Jemenů. Kvůli těmto separatistickým tendencím proběhla občanská válka již v roce 1994, při které bylo hnutí poraženo. Hnutí za nezávislost jižního Jemenu je ale i nadále důležitým aktérem konfliktu. V roce 2007 vzniklo hnutí Al-Hirak, které pokračovalo v šíření separatistických tendencí. Protesty Arabského jara daly jak hnutí Hútíů, tak hnutí Al-Hirak příležitost mobilizovat se a protestovat vůči prezidentu Salehovi a jeho útlaku. Po předání moci v průběhu Konference o národním dialogu byla řešena „otázka jihu“, nicméně nedošlo k dohodě, která by hnutí vyhovovala. (Forster, 2017) Když saúdskoarabská koalice v březnu 2015 zasáhla do boje proti Hútíům, kteří převzali kontrolu nad

⁷⁰ Více o podpoře Hútíů ze strany Íránu je popsáno v podkapitole „Externí intervence“.

⁷¹ Dítětem spojeným s ozbrojenou skupinou se rozumí každá osoba mladší 18 let, která byla přijata či použita ozbrojenou skupinou v jakékoliv funkci (UNICEF, 2007).

velkými městy v zemi včetně San‘á a Adenu, připojili se k alianci i jižní separatisté (Aljazeera, 2019).

Separatisté získali větší moc během roku 2016, tehdy hnutí získalo podporu ze strany SAE. (International Crisis Group, 2019a) Hnutí s původním názvem Al-Hirak se etablovalo jako „legitimní zástupce“ obyvatel jihu. Bývalý guvernér Adenu Aidrous al-Zubaidi⁷² 11. května 2017 oznámil vytvoření 26členné přechodné rady STC. (Akin, 2019) Založení STC je výsledkem neshod mezi jemenskou vládou a jižními obyvateli, kteří nebyli spokojeni s vládou Hadiho a jeho neschopností dokončit rozběhnuté politické procesy. Centrální vláda také nebyla schopna zabezpečit okrajové regiony, to se stalo další příčinou pro vznik STC. Mezi guvernoráty, které se staly součástí STC patří Al-Dhale, Shabawah⁷³, Lahj, Hadramaut a Sokotra. (Foster, 2017) Od svého vzniku se STC stalo entitou podobnou samostatnému státu, disponuje výkonnými a zákonodárnými orgány ale také ozbrojenými silami. (ACLED, 2019b)

Hnutí jihu nebylo přizváno k mírovým vyjednáváním v roce 2016 v Kuvajtu, ani v roce 2018 ve Švédsku, což pouze zkomplikovalo situaci. (Foster, 2017) STC se ve svém prohlášení o mírových jednáních vyjadřuje, že neúspěchy ve vyjednávání se opakují kvůli nepochopení reality a skutečné situace. Uvádí také, že není možnost dosáhnout míru bez jihu a odsuzují jejich neúčast při rozhovorech. Podle STC mezinárodní zprostředkovatelé nesou plnou zodpovědnost za jakékoliv důsledky neúspěšných jednání a selhání mírového procesu. (STC, 2018)

5.2.3 Al-Káida operující na Arabském poloostrově

Al-Káida i její lokální odnože operující na Arabském poloostrově jsou na seznamu teroristických organizací (Juneau, 2013). Přítomnost Al-Káidy v Jemenu se datuje od počátku nového tisíciletí, avšak v lednu 2009 se jemenská a saúdská větev této organizace spojila v jednu a zformovala se tak AQAP. Před protesty Arabského jara nebyla AQAP s původně malou členskou základnou, která neovládala žádné území, jemenskou vládou vnímaná jako hrozba a byla jí tolerována. Jako hrozba byla vnímána především ze strany USA, kvůli svým teroristickým aktivitám. Během posledních deseti let AQAP využila chaosu a politického vakua ke svým aktivitám. AQAP vyšla z neúspěšné politické transformace jako vítěz (spolu s ISIS). Rychle se dokázala přizpůsobit nové politické situaci a začala ji využívat k ovládnutí území a k napadání jemenské státní suverenity. Nejen centrální vláda Jemenu ale prakticky všechny

⁷²Zubaidi byl odstraněn ze svého postu guvernéra prezidentem Hadim v dubnu roku 2017, kdy byl již Aden prozatímním hlavním městem (International Crisis Group, 2019).

⁷³ Shabawah je guvernorát, ve kterém se odehrává nejvíce střetů mezi hnutím a centrální vládou (ACLED, 2019b).

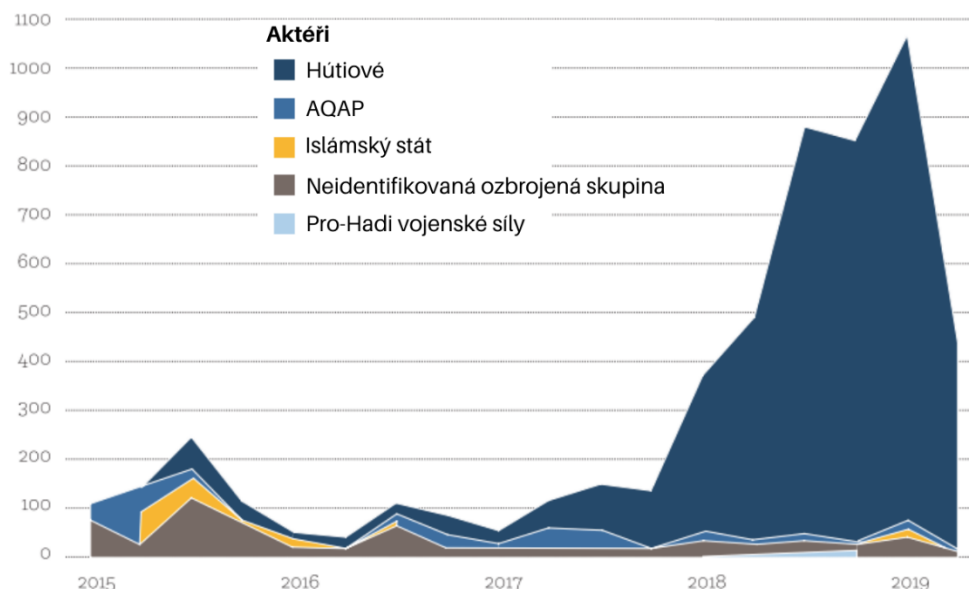
bojující strany prohlašují, že jsou nepřáteli AQAP. (International Crisis Group, 2017) Stejně tak AQAP bojuje proti Hútiům, ale zároveň nesouhlasí se současnou vládou Hadiho a jako nepřítele vnímá i USA (Serr, 2018).

Mezi úspěchy AQAP patří zejména vyhlášení malých islámských emirátů v regionu Abyan a Shabwah na jihu země v roce 2011. Strategií AQAP je postupně si naklonit obyvatele a získat tak nové členy k obraně získaného území. Nicméně nadvláda nad těmito guvernoráty skončila o rok později s výměnou prezidentů, podepsáním dohody o transferu moci a vyhnáním AQAP z těchto regionů. (International Crisis Group, 2017)

Skupina dále benefitovala z chaosu, který nastal v roce 2015 po saúdské intervenci. (Akin, 2019) AQAP během let 2015–2016 kontrolovala třetí největší přístav v zemi Al Mukallá (v guvernorátu Hadramaut⁷⁴), kam byla přitahována především vidinou zisku z nerostného bohatství. Z obsazení přístavu získala značnou část financí, kterými momentálně disponuje a stala se tak silnější než kdy předtím. (Feierstein, 2017) Po dobu ovládnutí města, AQAP aplikovala předchozí zkušenosti s vládou nad Abyanem. Fungovala zde jako kvazistát, poskytovala obyvatelům základní služby, jako vodu a elektrickou energii. Zahájila projekty v oblasti infrastruktury, poskytovala sociální služby a pořádala komunitní akce. Namísto přímé vlády zde vytvořila místní samosprávu. Popularita skupiny nebyla založena na ideologii ale spíše na dobré správě území. Kontrolu nad přístavem Mukallá ukončila vojenská operace USA a SAE v dubnu 2016. AQAP se vyhnula krvavým bojům a z přístavu se stáhla ještě před útokem. (International Crisis Group, 2017) K vzestupu AQAP rovněž pomohla námořní blokáda uvalena Saúdskou Arábií na přístavy v západní části Jemenu. (Yadav, 2018)

⁷⁴Guvernoráty Hadramaut a Shabwah (kde AQAP také operuje) jsou regiony, ve kterých se těží ropa (ACLED, 2019b)

Reportovaná úmrtí z použitých výbušnin, náslapných min a improvizovaných výbušných zařízení

Obrázek 9: Reportovaná úmrtí 2015–2019. (Ardemagni, 2019). Upraveno autorkou.

5.3 Externí aktéři

Do původního lokálního konfliktu mezi jemenskou vládou a Húti se postupně začali vměšovat i externí aktéři. Tito zahraniční hráči mají velký vliv na vývoj situace. Mezi ty patří především Saúdská Arábie a státy Saúdské koalice, kterou zformovala. Dalším významným státem zapojeným do konfliktu se staly SAE. Ty sice jsou součástí Saúdské koalice ale v současnosti mají odlišné zájmy než Saúdská Arábie. Jako zdánlivá protiváha Saúdské Arábie, která podporuje oficiální jemenskou vládu, se může jevit Írán, který napomáhá v boji hnutí Hútiů. V neposlední řadě se o konflikt zajímá OSN, která se snaží pomoci ukončit válku v Jemenu, prostřednictvím mírových vyjednávání. Některé aktivity zmíněných států jsou popsány již výše.

5.3.1 Saúdská Arábie

Je zřejmé, že jako sousedící země mají Saúdská Arábie a Jemen dlouhou společnou historii. Již od založení království Saúdské Arábie v roce 1932 se království snaží o zvýšení vlivu a kontroly nad svým sousedem a nezřídka se vměšuje do jeho politické situace, například již v období formování státu Severní Jemen (1962). Saúdská Arábie je v otázce Jemenu vždy obezřetná a vnímá jej jako bezpečnostní výzvu. Dva roky od založení Saúdské Arábie v roce 1934 mezi státy vypukla válka (první mezi arabskými státy) (Darwich, 2018).

Po útěku Hadiho ze země nastal bod zlomu pro Saúdskou Arábii. Saúdský král měl obavy ze zvyšujícího se vlivu Hútiů (a také jejich podpory ze strany Íránu – rivala Saúdské Arábie), proto v březnu roku 2015 zformoval tzv. Saúdskou koalici. Tato koalice zahájila vojenskou operaci v Jemenu za účelem obnovení vlády mezinárodně uznávaného prezidenta Hadiho. Útoky koalice jsou tak namířeny proti Hútiům a bývalému prezidentu Salehovi. (Sharp, 2018) Akce v rámci intervence byly silně kritizovány na lokální i mezinárodní úrovni. Saúdská koalice rovněž zavedla blokádu Jemenu, zamezila toku potravin a léků, ale zároveň zajistila nepřetržitý tok zbraní⁷⁵ do země. V důsledku útoků a embarga se země ocitla v humanitární krizi, kdy tisíce obyvatel přišly o své domovy a o obživu a není jim poskytována dostatečná lékařská péče. (Taves, 2019) Vměšování se do konfliktu v Jemenu přineslo Saúdské Arábii také značné finanční náklady, intervence přesáhla 5 miliard USD a humanitární pomoc, kterou království poskytlo, dosahovala 8 miliard USD. (Feierstein, 2017)

Primárním důvodem vstupu Saúdské Arábie do konfliktu bylo zamezit rozmachu Hútiů při rozšiřování jejich území. Saúdská Arábie vnímá válku v Jemenu jako boj proti milici, již nemůže tolerovat především kvůli přítomnosti Hútiů v oblasti svých jižních hranic, proto ospravedlňuje svůj zásah jako „sebeobranu proti vnějšímu agresorovi“. (Serr, 2018) Boj s teroristickou organizací AQAP staví až na druhé místo (oproti USA pro které byly teroristické aktivity nejdůležitějším tématem). (International Crisis Group, 2017) Další pohnutkou pro zapojení Saúdské Arábie do války může být snaha o získání statutu regionální mocnosti v oblasti Blízkého východu. „Sebevědomí“ k naplnění tohoto cíle získala Saúdská Arábie při intervencích v Bahrajnu (2011) a v Egyptě (2013), ale také díky silnému postavení v GCC. (Darwich, 2018)

5.3.2 Spojené arabské emiráty

Spolu se Saúdskou Arábií jsou SAE důležitým aktérem konfliktu. SAE byly již součástí intervence vedené Saúdskou Arábií v roce 2015. V souvislosti se svou ekonomickou expanzí se SAE zapojují i do politického dění na Blízkém východě. Participace na válečném konfliktu v Jemenu je pro SAE prozatím největším vojenským zapojením⁷⁶. Geograficky se zaměřují na jih země, kde využívají svých sil v boji proti AQAP. (Akin, 2019)

⁷⁵ Mezi země, které do Jemenu vyvážejí zbraně se řadí i Česká republika (Centre Delàs, 2017).

⁷⁶ Do té doby SAE přispěly k mírovým misím v západní Africe, Kosovu, Afghánistánu, Libyi, Iráku a Sýrii (Serr, 2018).

Přestože jsou SAE partnery Saúdské Arábie v boji proti Hútiům, jejich priority a zájmy se začaly v roce 2016 lišit. Na jihu země podpořili separatistické hnutí Al-Hirak a další síly loajální Salehovi s cílem zajistit si strategicky výhodné oblasti podél Rudého moře a úžiny Báb al-Mandab a ovládat tak důležité obchodní cesty. SAE se dokonce pokusili převzít ostrov Sokotra pod svou nadvládu. (Akin, 2019) Významně zvýšili svou přítomnost na ostrově od roku 2015, kdy poskytli humanitární pomoc po zasažení ostrova dvěma cyklóny. Od tohoto okamžiku se Emiráty snažily získávat popularitu místních obyvatel prostřednictvím výstavby škol, nemocnic a další infrastruktury. (ACLED, 2019c) Dlouhodobá účast SAE však vyvolala nevoli jemenských obyvatel ostrova, ale také jemenské vlády a Saúdské Arábie. (Akin, 2019) Saúdská Arábie proto vysílá na Sokotru své vojenské síly, aby ukončily emirátskou okupaci. Význam SAE se snižuje, ale stále je na ostrově přítomna. (ACLED, 2019c) Roztříštěnost v rámci Saúdské koalice konflikt dále komplikuje, neboť se její členové snaží dosáhnout vlastních cílů. Dopady fragmentace aktivit Saúdské koalice jsou nejvíce zřejmé ve vnitrozemském městě Taíz⁷⁷ a přístavu Hodejda, kde se v bojích setkávají různí aktéři konfliktu⁷⁸. (Yadav, 2018)

5.3.3 Írán

Vliv Íránu na konflikt a moc ovlivnit jednání Hútiů je předmětem debat. Některými autory je zapojení Íránu do konfliktu vnímáno jako proxy válka mezi ním a Saúdskou Arábií, jiní toto tvrzení vyvracejí. Například podle Darwich (2018) je označení této situace jako proxy války zavádějící a chybné. Uvádí také, že jde o zkreslený pohled za účelem legitimizace násilí Saúdské Arábie vůči Jemenu. Argument pro potvrzení proxy války mezi Íránem a Saúdskou Arábií přináší Serr (2018). Vyvrací tvrzení, že jde o náboženskou válku mezi sunnitským (Saúdská Arábie) a šiitským islámem (Írán a Hútiové), naopak se jedná spíše o ambice těchto států získat větší vliv v regionu Blízkého východu. Doposud se Rijád a Teherán vyhýbal přímé vojenské konfrontaci a místo toho oba režimy bojují o nadvládu prostřednictvím proxy válek, ve kterých se snaží manipulovat aktéry ve svůj prospěch. (Serr, 2018)

Zapojení Íránu do konfliktu ať už v jakémkoliv míře a za jakýmkoliv účelem, je ale zcela nepochybné. Přiznávají ho obě strany, jak jemenská, tak íránská. Írán podporuje hnutí Hútiů především pašováním zbraní, od roku 2009 po intervenci Saúdské Arábie se dovoz zbraní ještě navýšil. (Pulkkinen, 2017) Zásilky zbraní, které byly dokázány, obsahovaly jen lehké zbraně,

⁷⁷Taíz je symbolicky významným místem. Jedná se o historické místo setkávání severu a jihu. (Yadav, 2018)

⁷⁸ Situace ústí v neudržitelné napětí a zhoršující se humanitární situaci obyvatel. Město leží na frontové linii a jsou odříznuta od zásobování. (Yadav, 2018)

což Hútiům neskýtá značnou výhodu. Hútiové používají i sofistikovanější zbraně, ale u těch není zřejmý jejich původ, část vybavení může pocházet také od libanonského Hizballáhu či z černého trhu. (Kendall, 2017)

Hútiové nejsou s Íránem velkými spojenci, pouze spolu sdílejí nenávist vůči USA a Izraeli⁷⁹. To ale z Hútiů nedělá íránské zástupce ve válce v Jemenu. Hnutí si nechá od Íránu pomoci za předpokladu, že jim to bude vyhovovat a Írán si nebude diktovat vlastní podmínky. (Kendall, 2017) Konflikt v Jemenu pro Írán ale není prioritou, pokud by byla, Írán je schopen se zapojit do války daleko intenzivněji. (Pulkkinen, 2017) Do konfliktu se Írán přidává pouze z politického důvodu, jelikož podobně jako Saúdská Arábie chce hrát zásadní roli v regionální politice. Íránu také vyhovuje, že do války značně investuje Saúdská Arábie, to jí brání se hlouběji zapojovat do války v Sýrii, kde se Írán snaží podpořit Assadův režim. Proto je zapojení Íránu do konfliktu spíše rétorické než faktické. (Kendall, 2017)

5.3.4 Spojené státy americké

Spojené státy americké (USA) jsou v Jemenu aktivní od roku 2000, kdy poprvé reagovaly na sebevražedný útok Al-Káidy na americkou námořní loď v Adenu. Odpovědí USA bylo letecké odstřelování, které skončilo smrtí vůdce Al-Káidy v Jemenu (2002). (Lewis, 2013) USA se tudíž zapojuje především do protiteroristických operací namířených proti AQAP a islámskému státu. USA vnímá jemenskou odnož Al-Káidy jako její nejnebezpečnější větev, protože prokázala schopnost udeřit i mimo Jemen⁸⁰, a to zejména proti USA. (Serr, 2018)

Podpora ze strany USA směřovala již k bývalému prezidentu Salehovi, ale je stejně důležitá i pro současného prezidenta Hádiho. Od počátku konfliktu (2015) jsou USA na straně Saúdské Arábie, podporují Saúdskou koalici a její aktivity v Jemenu. Obamova administrativa (2009–2017) vyzvala bojující strany k dialogu a k vyjednávání o ukončení konfliktu, zároveň ale zdůraznila, že je Saúdská Arábie každodenně napadána a má právo se bránit. (Sharp, 2018). USA za vlády Obamy navýšila útoky v Jemenu (za George W. Bushe proběhl jen jeden) (Lewis, 2013) a v roce 2016 pozastavila prodej zbraní Saúdské Arábii (Serr, 2018).

Krátce po nástupu prezidenta Donalda Trumpa do úřadu (2017) se americké úsilí v Jemenu zvýšilo. Trumpova administrativa zmírnila pravidla v boji proti terorismu, což jí

⁷⁹Hútiové se ve svém protiamerickém sloganu nechali inspirovat Íránskou revolucí (Kendall, 2017). Viz poznámka pod čarou č. 68.

⁸⁰AQAP se také přihlásila k útoku spáchaném v roce 2015 v Paříži na redakci časopisu Charlie Hebdo (Serr, 2018)

dovolovalo větší zásahy. USA stále podporuje nálety⁸¹ a zvyšuje jejich intenzitu. (Sharp, 2018) Dlouhodobým argumentem pro americké zapojení je také pomoc Saúdské Arábii s výcvikem vojáků s cílem zabránit úmrtím civilního obyvatelstva. Tento argument však není pravdivý, většina útoků vedená Saúdkou Arábií stále zasahuje civilní cíle. (Bazzi, 2019) Přesto v roce 2019 Trump pozastavil nařízení, které ukládá americkým vládním agenturám zveřejňovat údaje o civilním obyvatelstvu zasaženém útoky. (Human Right Council, 2019) Stejně jako Saúdská Arábie, tak i USA vidí hrozbu v Íránu a jeho zapojení do konfliktu. Například v září roku 2019 obvinili Írán z útoků, ke kterým se původně přihlásili Hútiové. Trump zareagoval pohrůzkou leteckých útoků na Teherán, také několikrát využil svého práva veta v Kongresu, aby zabránil stažení americké vojenské podpory Saúdské Arábii a jejím spojencům. USA tak i nadále pokračuje ve spoluúčasti na válce v Jemenu zejména prodejem zbraní, díky kterému se podílí na utváření největší humanitární krize současnosti. (Bazzi, 2019)

5.3.5 Organizace spojených národů

OSN, jako organizace s cílem udržet mír ve světě, je důležitým aktérem v konfliktu v Jemenu. Politické agencie OSN byly zapojeny do dění v Jemenu již od roku 2011 v průběhu událostí Arabského jara. V tomto roce byl vytvořen post zvláštního vyslance pro Jemen, který měl poskytnout podporu při provádění dohody o transferu moci. (Lackner, 2018) V této funkci se od té doby vystřídal tři vyslanci, současným zvláštním vyslancem je Martin Griffiths, jmenován roku 2018⁸². (OESGY, 2020b) V souladu s mandátem Rady bezpečnosti OSN má zvláštní vyslanec zásadní úlohu při zajišťování mírových dialogů. Od vypuknutí konfliktu (2015) vyslanci zprostředkovali několik konzultací s bojujícími stranami. I přes neúspěchy v dialogu se stranami konfliktu i nadále současný vyslanec pokračuje ve svém úsilí. (OESGY, 2020a)

V průběhu konfliktu OSN vydala několik rezolucí týkajících se ukončení války či návrhů mírového řešení. Jednou z nejdůležitějších byla rezoluce 2216, vydaná 14. dubna 2015, která požaduje ukončení násilí v Jemenu a stažení Hútiů ze všech území, která okupují. Uvaluje také embargo na dovoz zbraní pro Hútie a Saleha, rovněž nařizuje sankce pro všechny, kteří podkopávají stabilitu země. (UN Security Council, 2015) Rezoluce také uznává intervenci

⁸¹Útoky jsou vedeny především v guvernorátech Al-Bayda, Abyan a Shabwah, které ovládá AQAP.

⁸² Do té doby na postu zvláštního vyslance pro Jemen působil Ismail Ould Cheikh Ahmed (OESGY, 2020b). Ten v roce 2015 (přibližně měsíc po zahájení operace „Rozhodující bouře“) nahradil svého předchůdce Jamala Benomara v naději, že nová tvář usnadní práci OSN. Dalším důvodem pro nahrazení Benomara bylo narušení jeho důvěryhodnosti u stran konfliktu. (Lackner, 2018)

Saúdské Arábie jako legitimní zásah pro obnovení vlády prezidenta Hadiho. Vzhledem k silné pozici Hútiů se z okupovaných území nestáhli a boje nadále pokračovaly. Zásadním problémem této rezoluce je, že jako strany konfliktu uznává pouze dva aktéry – a to vládu Hadiho a hnutí Hútiů. OSN se ale doposud při řešení konfliktu řídí právě touto rezolucí, s níž nebyla schopna dosáhnout žádného pokroku. (Lackner, 2018) Následující rezoluce vydané později se na ni stále odvolávají, včetně poslední uveřejněné rezoluce 2511 z února roku 2020 (UN Security Council, 2020).

V Jemenu fungují i další odborné organizace spadající pod OSN, mezi ty patří Organizace pro výživu a zemědělství (FAO), Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), Úřad pro koordinaci humanitární činnosti (OCHA), Rozvojový program OSN (UNDP), Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a další. Tyto organizace přispívají ke zmírnění humanitární krize, která nastala v důsledku války. (UN Yemen, 2020)

6 Mírová jednání

Dlouho trvající konflikt se neobešel bez reakcí mezinárodního společenství a bez pokusu o mírová jednání s cílem ukončení konfliktu. Do mediace konfliktu se zapojili různí aktéři, mezi které patří OSN, USA, EU, GCC či Katar. Někteří z mediátorů⁸³ se však přímo zapojili do bojů nebo alespoň podporovali jednu z bojujících stran. Tato dualita rolí komplikuje úsilí o zprostředkování mírových rozhovorů a vytvoření úspěšných dohod, které by vedly ke konci války. (PRIO, 2019b)

V Jemenu je možno sledovat mnoho vrstev konfliktu. Politické dění na národní úrovni ovlivňuje atmosféru v regionech, prohlubuje se sociální, politická, sektářská i kmenová nejednotnost. Je nutné vyřešit všechny aspekty konfliktu, aby byl obnoven mír a stabilita. Proto je jedním z nejslibnějších řešení ukončení války urovnání místních konfliktů. V tomto případě je důležitá spolupráce místních autorit, jelikož regionální napětí brání centrální vládě v účinném fungování. Některé funkce státu, jako je řízení zdrojů, rozřešení místních sporů a navazování kontaktů s humanitárními organizacemi, byly převzaty městy nebo místními organizacemi občanské společnosti. (Search for Common Ground, 2017) Navzdory tomu, že je potřeba nejdříve vyřešit místní konflikty, probíhají mírová vyjednávání vedená OSN, jen na národní úrovni. V mnoha případech je jednáno bez důležitých aktérů konfliktu a z toho důvodu bez dosažení kýžených výsledků (Clausen, 2019).

Mezi mírová vyjednávání, která proběhla před rokem 2015, patří mediace konfliktu v průběhu šesti válek v Sa'ada (2007). V tomto případě byl mediátorem Katar. Výsledkem vyjednávání se stalo příměří, které ale bylo již po několika měsících porušeno. Další kolo rozhovorů proběhlo o rok později, nicméně se stejným nezdarem. Boje stále pokračovaly a Katar se stáhl ze své pozice mediátora konfliktu. (PRIO, 2019b) Další pokus zastavit konflikt a pomoci Jemenu k demokratické vládě byl uskutečněn v roce 2011 po protestech v rámci Arabského jara (popis vzniklé dohody a její účinnost jsou popsány na straně 38). Nicméně tato snaha opět vyšla naprázdno a v roce 2015 začal nový konflikt, který trvá až do současnosti (2020). Od počátku konfliktu se odehrála ještě další kola mírových procesů, z nichž vybraná budou popsána v této kapitole.

⁸³ Saúdská Arábie i SAE se účastní konfliktu jako bojující strany, ale zároveň jsou humanitárními donory i mediátory při mírových procesech. (PRIO, 2019b)

6.1 Zásadní vyjednávání

Mezi vybraná vyjednávání, která přinesla nový vývoj do průběhu konfliktu a která budou blíže specifikována, patří vyjednávání v Kuvajtu, Švédsku a Ománu. Snahy o první mírové rozhovory v období nového konfliktu proběhly již v Ženevě (2015), ty ale skončily fiaskem. Strany nebyly ochotné vést dialog a setkání bylo vždy po několika dnech ukončeno. (Reuters, 2018)

Vyjednávání v Kuvajtu začala 21. dubna 2016 a trvala až do srpna téhož roku. Jednání se zúčastnili zástupci Hútiů a jemenské vlády s podporou saúdské koalice (Reuters, 2018). Cílem rozhovorů bylo vypracovat dohody, které obnoví bezpečnost a mír v zemi, posílí státní instituce a pomohou urychlit hospodářské oživení. Ještě před samotným vyjednáváním (10. dubna) vstoupilo v platnost příměří, které mělo napomoci zdárnému výsledku. Strany konfliktu projednávaly pět bodů, které byly odvozeny z rezoluce OSN 2216, jež se stala základem pro mírové rozhovory. (OSESOGY, 2016) Mezi pět projednávaných bodů patřilo stažení ozbrojených skupin; předání těžkých zbraní státu; vytvoření prozatímního bezpečnostního ujednání; obnova státních institucí a obnovení inkluzivního politického dialogu; a vytvoření zvláštního výboru pro vězně a zadržené osoby. (UN News, 2016) V říjnu téhož roku OSN navrhla plán, který zahrnoval vytvoření bezpečnostního výboru, který by dohlížel na stažení ozbrojených skupin ze San'a, Taízu a Hodejdy. Obě strany kuvajtských rozhovorů ale návrh nepřijaly. Hútiové odmítli stáhnout své jednotky z okupovaných měst především proto, že nebyl stanoven plán jasného politického uspořádání. Na druhé straně Hadi nechtěl jednat o následném politickém uspořádání před stažením jednotek Hútiů z navržených oblastí. Hadi tušil, že by s podpisem mírové dohody byla požadována jeho rezignace, a současně by Hútiové s přijetím dohody ztratili finance plynoucí z ovládnutých měst. Tudíž ani jedna ze skupin neměla příliš velký zájem na ukončení konfliktu. (Al-Dawsari, 2017) Mírové rozhovory opět nedosáhly ukončení konfliktu.

Dalším krokem k ukončení násilí byla švédská vyjednávání. V prosinci roku 2018 proběhlo ve Švédsku druhé⁸⁴ kolo mírového jednání vedené OSN. Navzdory tomu, že je konflikt komplikovaný a je do něj zapojeno mnoho aktérů, k rozhovorům byli opět přizváni jen Hútiové a jemenská vláda. (Akin, 2019) Přítomné strany uzavřely „Stockholmskou“ dohodu o příměří ve významném přístavním městě Hodejda⁸⁵. Kromě jiných závazků úmluva zahrnuje dohodu o výměně vězňů. Přesto ani v květnu 2019 nedošlo k žádným významným krokům

⁸⁴ První kolo mírových jednání ztroskotalo na neúčasti Hútiů v září 2018 (PRIO, 2019b).

⁸⁵ Přístav je důležitým místem pro poskytování humanitární pomoci (International Crisis Group, 2019).

k naplnění dohody. I při její případné zdárné implementaci by ale nebyl konflikt vyřešen. Ve Švédsku se projednával pouze konflikt mezi Hútií a jemenskou vládou, nebyla zde řešena otázka jihu ani aktivity AQAP, což vyústilo k dalšímu násilí v Adenu mezi vládou a jižním hnutím. Obnovily se také útoky Hútiů na Saúdskou Arábii a letecké nálety ze strany Saúdské Arábie uvnitř Jemenu. Aby byly naplněny závazky Stockholmské dohody, je vyžadována podpora OSN dalšími mezinárodními aktéry. (International Crisis Group, 2019b)

Prozatím posledním pokusem o nastolení míru jsou vyjednávání, která se konala v Ománu v roce 2019 a trvala až do roku 2020. Nepřímá jednání probíhala mezi Saúdskou Arábií a Hútií. Výměny vězňů a znovuotevření mezinárodního letiště Sana'a pro humanitární a lékařské účely představují obnovené snahy o přerušení cyklu násilí po Stockholmské dohodě. Úspěch v současných jednáních by mohl vést k výraznému snížení saúdskoarabského válečného úsilí. Dokud se však jednotlivé strany války v Jemenu nedohodnou mezi sebou, bude fyzické násilí pokračovat. (ACLED, 2020)

Aby byla jakákoliv jednání úspěšná, je potřeba do nich zahrnout všechny aktéry konfliktu a musí být řešeny jejich požadavky. Zdárnému ukončení konfliktu v Jemenu ale brání několik skutečností. Ani jedna z oficiálně uznávaných stran konfliktu (výše) není ochotna přistoupit na kompromis. Hadi zabraňuje vyjednáváním, protože vnímá silnou pozici Hútiů, a je odhodlán udržet si svoje postavení prezidenta. Pozice OSN jako mediátora je zatížená tím, že je tvořena národními státy, které se do konfliktu zapojují. Proto Hútiové zpochybňují post zvláštního vyslance a ten ztrácí svou důvěryhodnost. (Leckner, 2018)

7 Humanitární situace

„Až se mě doma zeptají, co jsem viděl v Jemenu, odpovím, že jsem viděl lidi, kteří se usmívají, ačkoliv je všude bolest a trápení.“ Tomáš Šebek (2019), lékař bez hranic

Špatná humanitární situace v Jemenu panovala již před vypuknutím války v roce 2015 i dávno před protesty Arabského jara v roce 2011. Jemen se již v roce 2006 umístil na 16. příčce v Indexu zhroucených států z celkového počtu 178 hodnocených. Relativně nejlepšího výsledku v tomto indexu Jemen dosáhl v roce 2007, kdy se vyšplhal na 24. pozici. Postupně se dostal až na vrchol tohoto žebříčku, a jak je zmiňováno výše, je Jemen v roce 2019 označen za „nejzhroucenější“ stát světa. (The Fund for Peace, 2020) Konflikt tak jen prohloubil již existující problémy, jako je chudoba, špatná správa věcí veřejných a nefungující právní stát (Coppi, 2018). V této kapitole je charakterizována humanitární situace v Jemenu a její dopad na obyvatele. Dále je popsána reakce mezinárodního společenství na tuto krizi.

Současný stav Jemenu je označován OSN, dalšími organizacemi i mnohými médii za největší humanitární katastrofu dnešní doby (UN News, 2019; International Rescue Committee, 2020). Krize je podle globální humanitární klasifikace na úrovni 3, tudíž na té nejzávažnější. (IOM, 2020) Probíhající konflikt má dalekosáhlé důsledky. V Jemenu je nejvyšší procento lidí, kteří čelí smrti, hladu a nemocem než v jakémkoliv jiném státě (UNOCHA, 2019b). Více než 24 milionů obyvatel (80 %) se nachází v situaci, kdy potřebuje humanitární pomoc. Tato situace je ve světě bezprecedentní. (UNOCHA, 2019b) Jak konflikt nadále pokračuje, Jemenci trpí důsledky války a potřebují pomoc ve všech oblastech života – od zajištění potravinové bezpečnosti, zdravotnické péče a sanitace přes podporu migrantů až po vzdělání a infrastrukturu. (Coppi, 2018)

Co se týče počtu úmrtí přímo spojených s konfliktem, rok 2019 byl druhým „nejsmrtelnějším“ rokem po roce 2018. (HIIK, 2020) V souvislosti s válkou zemřelo pouze v roce 2019 více než 23 tisíc lidí a za celých pět let si konflikt vyžádal více než 100 tisíc mrtvých v důsledku přímého násilí. Z tohoto počtu bylo více než 12 tisíc civilních obětí zabito při cílených útocích. (ACLED, 2020) Přirozeně jsou nejvíce zasaženými oblastmi regiony, ve kterých probíhá nejvíce střetů, těmi jsou guvernérát Hodejda, Taíz a Sa'ada. (UNOCHA, 2019b) Ani v roce 2020 nedochází k uklidňování konfliktu, právě naopak. A i v případě, že se podaří konflikt ukončit, postkonfliktní obnova bude velmi složitá a problematická, což následně může ještě více prohloubit současnou humanitární krizi. (Akin, 2019)

7.1 Zdravotní situace

Deset milionů lidí je jen krok od hladomoru, 230 distriktů (z celkového počtu 333) nemá dostatek potravin. S nedostatkem potravin souvisí i podvýživa, jejíž akutní formou trpí více než 7 milionů lidí včetně dětí do pěti let, těhotných a kojících žen. Tyto skupiny, jejichž počet se odhaduje na více než milion, vyžadují okamžitou podporu, aby přežily. (UNOCHA, 2019b) Velká část obyvatel nemá přístup k pitné vodě⁸⁶ a řádné hygieně. (Coppi, 2018) Využívání kontaminované vody vede k různým zdravotním obtížím, především k průjemovým onemocněním, mezi které patří i cholera. Rozsáhlé šíření cholery v Jemenu začalo v roce 2016 a je označováno za největší v historii⁸⁷. (UNOCHA, 2019a) Hrozba nákazy cholerou je přítomna i v současné době (především kvůli přetrvávajícím deštům a záplavám), v roce 2020 se k ní přidává i pandemie nové nemoci Covid-19⁸⁸. (UNICEF, 2020) V zemi propukly také epidemie záškrtu a spalniček. (MSF, 2019)

Po několika letech války je zdravotnický systém Jemenu zruinován a zcela nedostačující⁸⁹ – část zdravotnického personálu přestala pracovat, protože nedostávala zapláceno za odvedenou práci. (MSF, 2019) Zásadním problémem je nevyhovující vybavení, nedostatek nejen zdravotního personálu i vysoká úmrtnost u jinak běžných nemocí, proto je v současnosti sektor zdravotnictví zcela závislý na zahraniční pomoci. (Coppi, 2018) V této oblasti poskytovala pomoc například organizace Lékaři bez hranic. Pracovali ve 13 nemocnicích a zdravotních zařízeních ve 12 guvernorátech. Kvůli opakovaným útokům se ale některé mise Lékařů bez hranic z Jemenu stáhly. (MSF, 2019)

7.2 Instituce, infrastruktura a ekonomická situace

Neschopnost vlády kontrolovat všechny regiony státu včetně intenzivních bojů přivedly Jemen do neudržitelné situace, kdy nefungují státní instituce. Konflikt rovněž způsobil kolaps státní ekonomiky, od roku 2015 se snížilo HDP o 50 % a s tím došlo i k znehodnocení jemenské měny (rijál). (UNOCHA, 2019b) Centrální banka z důvodu nedostatku prostředků není schopna od roku 2016 vyplácet platy státním zaměstnancům (Clausen, 2019). K oslabení ekonomiky

⁸⁶ Oblast Blízkého východu je nejsušším regionem světa, proto se Jemen potýká s nedostatkem vody. Jedním z dalších důvodů pro nedostatek vody může být intenzivní a neefektivní zavlažování v zemědělství. (World Water Forum, 2006)

⁸⁷ Kumulativní výskyt cholery se k prosinci 2019 dostal přes dva miliony reportovaných případů (Outbreak Observatory, 2020).

⁸⁸ Ke konci května roku 2020 je evidováno 260 případů a z toho 54 mrtvých. Nemoc byla potvrzena v 10 z 22 guvernorátů, což indikuje, že šíření nemoci je rozsáhlé. Humanitární organizace se momentálně snaží získat prostředky ve výši 2,4 miliard USD, bez nichž bude složité zabránit šíření nemoci v Jemenu. (UN News, 2020a)

⁸⁹ Funguje jen 50 % zdravotnických zařízení (UNOCHA, 2019a)

příspěla také embargo uvalená na dovoz zbraní do Jemenu, ta částečně bránila i dovozu potravin a k přístupu humanitární pomoci. Omezení byla znát především v přístavu Hodejda. I když pomoc dorazila, z důvodu neefektivní správy přístavu nebyla okamžitě vyložena a dále distribuována. Situaci také zhoršila omezená kapacita přístavů v důsledku jejich bombardování. (Coppi, 2018) Jemen tradičně dovážel až 90 % potravin, z čehož přibližně 70 % dorazilo do přístavu Hodejda. Saúdská embargo ale téměř veškerý dovoz zastavila. (Taves, 2019). V průběhu konfliktu lodě s importy čekají dlouhé týdny na moři, než je možno náklad vyložit a stává se, že některé potraviny už jsou po době expirace. V důsledku výše zmíněného se ceny potravin rapidně zvýšily, což zhoršuje přístup obyvatel k potřebnému jídlu. (Coppi, 2018) Jemenská ekonomika byla před konfliktem závislá na vývozu přírodních zdrojů, i přes probíhající válku vývoz pokračuje, ale snižují se výnosy. (Clausen, 2019)

Boje výrazně poškodily infrastrukturu pro rozvod vody a elektrické energie. K roku 2018 nemělo skoro 18 milionů lidí přístup k nezávadné vodě a sanitárnímu zařízení. (UNOCHA, 2019a) Intenzivním bombardováním byly zničeny školy i nemocnice. Momentálně školu nenavštěvuje 36 % dívek a 24 % chlapců (4,7 milionů dětí). Přestože jsou některé školy přístupné, rodiče již nedávají prioritu vzdělání a namísto školy posílají děti do práce. Zhroutilo se zemědělství a rybolov, které zaměstnávaly většinu obyvatelstva. Hrozí také všeobecné nebezpečí v oblasti frontových linií, které byly zaminovány. (UNOCHA, 2019b) Jemen se tak dostává do začarovaného kruhu, kdy pokračující boje ničí infrastrukturu, instituce i ekonomiku.

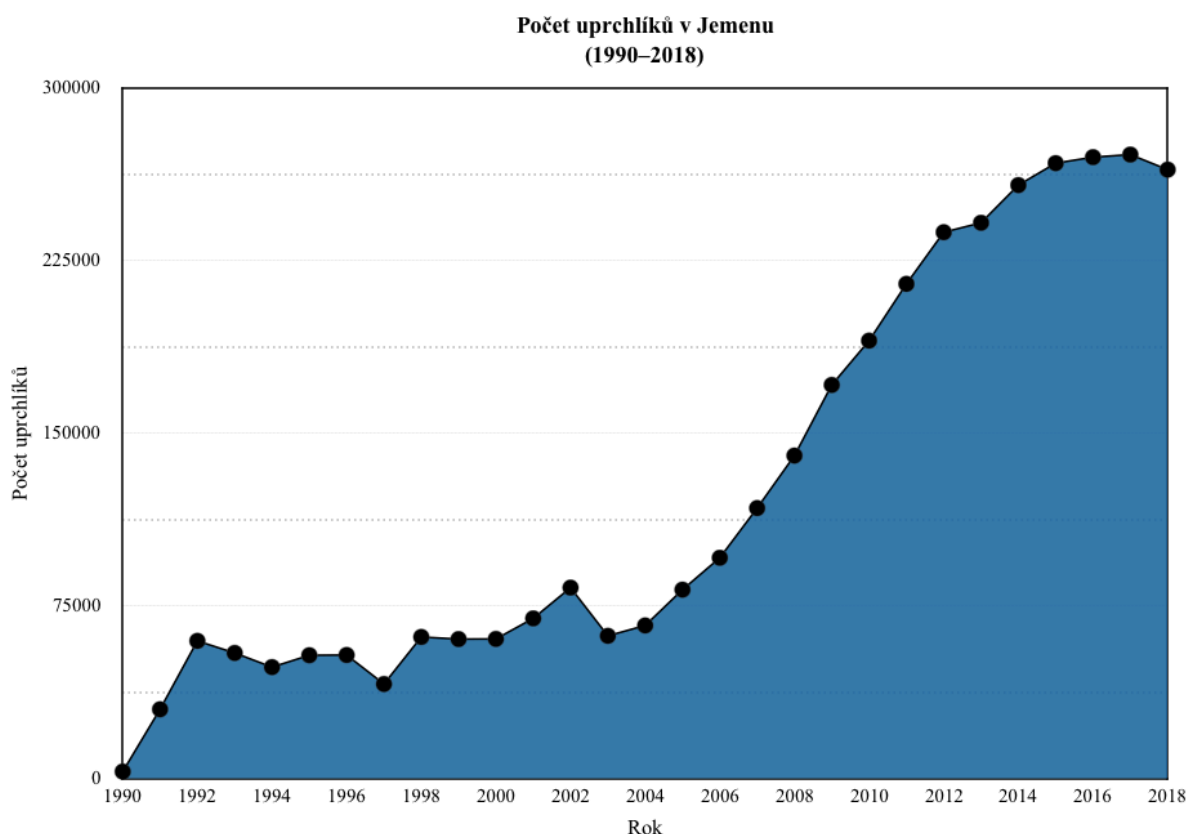
7.3 Migrace

Generace mladých Arabů narozených po roce 2011 je často označována jako „ztracená generace“, „děti války“ nebo „neviditelné děti“. Jedná se o generaci, která trpí dlouhotrvajícími konflikty a která má před sebou nejasnou budoucnost. A není tomu jinak ani v Jemenu. (Lovotti, 2019)

Lidé jsou v důsledku války v Jemenu nuceni opouštět své domovy a hledat útočiště v oblastech mimo probíhající boje. Od počátku konfliktu je 15 % populace vnitřně přesídleno (IDPs). (UNOCHA, 2019b) Více než 70 % IDPs bydlí v soukromém prostředí, které si pronajímá nebo přebývají v hostitelských komunitách. Dlouhodobé přemístění obyvatel zhoršuje situaci nejen migrantů, ale také jejich hostitelů. Rychleji se vyčerpávají rezervy, kterými hostitelé disponují. Jsou to právě vnitřně přesídlení, kteří čelí nejextrémnějšímu hladu. (UNOCHA, 2019a) Pro lidi bez domova jsou organizací UNHCR provozovány tzv. uprchlické bytové jednotky či poskytována pomoc v podobě vydávání peněžních prostředků a poradenství

v oblasti žádosti o azyl. Tato pomoc ale neuspokojí všechny potřebné. (UNHCR, 2019) Ti, co se rozhodnou emigrovat, míří převážně do sousední Saúdské Arábie a Ománu a putují také směrem do Afriky (Somálsko, Džibutsko, Etiopie a Súdán) (UNHCR, 2020) Ze států Zálivu přijala nejvíce jemenských migrantů právě Saúdská Arábie⁹⁰, a to okolo 30 tisíc. (Coppi, 2018). Počty uprchlíků v Jemenu mezi lety 1990–2018 ukazuje Obrázek 10.

Navzdory špatné humanitární situaci v zemi do Jemenu stále migrují lidé z ostatních států, a to především z oblasti Rohu Afriky. Ti čelí nejen špatným podmínkám, kvůli kterým uprchli ze země původu, ale také diskriminaci, nuceným pracím, obchodování s lidmi a sexuálnímu násilí. (IOM, 2020) Počet osob přicházejících do Jemenu se v porovnání let 2018 a 2019 výrazně zvýšil. Migranti směřující dále do Saúdské Arábie a jiných států Zálivu, mohou být v průběhu své cesty uvěznění v oblastech konfliktu a hrozí jim tak vážná zranění i smrt. (IOM, 2019) Nejpočetnější národnostní skupinou migrující do Jemenu zůstávají i v roce 2019 Etiopané (především mladí muži) (IOM, 2019), zároveň je Jemen hostitelem druhé největší somálské uprchlické populace na světě (UNHCR, 2020).

Obrázek 10: Počet uprchlíků v Jemenu. Vytvořeno autorkou na základě dat z The World Bank (2019c).

⁹⁰ Saúdská Arábie ale není signatářem Úmluvy o právním postavení uprchlíků, proto migrující Jemenci nedostanou v zemi status uprchlíka. Jemenci pobývají v zemi na víza, což jim umožňuje přístup ke stejným službám jako Saúdům, včetně úplného zdravotního pojištění. To finančně zatěžuje saúdský systém veřejných služeb. (Coppi, 2018).

7.4 Humanitární pomoc

Vzhledem k tomu, že mezinárodně uznávaná vláda Jemenu působí z Rijádu, je pro ni komplikované dohlížet na koordinaci humanitární pomoci, která do Jemenu směřuje (Coppi, 2018). Na humanitární krizi reagují jak mezinárodní nevládní a vládní organizace, tak i lokální partneři. V roce 2018 na území Jemenu poskytovalo pomoc 48 mezinárodních organizací⁹¹ a okolo 100 místních. (UNOCHA, 2019b) Přestože v Jemenu funguje takové množství organizací, není jisté, jak navzájem spolupracují či zda pomoc nějakým způsobem koordinují. Velké mezinárodní organizace, jako OSN, mají více finančních i jiných zdrojů, ale lokální organizace znají lépe místní kontext, proto je na místě určitá koordinace humanitární pomoci. Podle průzkumu ke spolupráci místních neziskových organizací a velkých donorů ale většinou nedochází. Pokud ke spolupráci dojde, mezinárodní organizace naplňuje projekt a místní organizace má za úkol záměr implementovat, projekty ale nejsou přizpůsobeny místním poměrům. Uplatňuje se zde tedy tzv. „top-down“ (shora dolů) přístup, což je jedna z překážek k efektivní humanitární pomoci. (Alqatabry, 2020)

Od července 2015 se systém humanitární koordinace seskupených okolo organizace UNOCHA koncentroval v 6 střediscích pokrývajících celou zemi – Aden, Mukallá, Hodejda, Ibb, Sa'ada a San'a. Nejvíce provádějících agentur existuje v oblasti potravinové bezpečnosti, zemědělství a sektoru zdravotnictví. Většinu urgentní i neurgentní zdravotní péče nahrazuje organizace Mezinárodního červeného kříže a Lékařů bez hranic. (Coppi, 2018)

V Jemenu nepomáhají jen mezinárodní organizace, ale pomoc přichází i od národních států. Mezi ty paradoxně patří Saúdská Arábie, která je zároveň i bojující stranou. Hlavním poskytovatelem saúdské pomoci je Ministerstvo zdravotnictví. Saúdská Arábie (podobně jako i jiné státy Zálivu) nedovoluje národním a mezinárodním organizacím svobodně působit a jejich aktivity podléhají přísné kontrole. Pouze vybrané organizace mohou operovat v Saúdské Arábii a mimo ni. I přesto jsou organizace v různé míře pod vlivem saúdkoarabské vlády. Tyto skutečnosti omezují schopnost organizací poskytovat nestrannou pomoc všem dotčeným stranám konfliktu v Jemenu. (Coppi, 2018)

Při poskytování humanitární pomoci vstupují do Jemenu i další státy. Omán poskytuje pomoc především v guvernorátech jemu nejbližších – Al Mahrah, Hadramaut a Sokotra.

⁹¹ Mezi organizace, které pomáhají v Jemenu a nebyly zmíněny v textu, patří například CARE International Yemen, Danish Refugee Council, Islamic Relief Yemen, Norwegian Refugee Council, OXFAM, Save the Children. (UNOCHA, 2018)

Důležitým aktérem v poskytování pomoci je rovněž Džibutsko. Pro svou geografickou polohu⁹² je Džibutsko logistickým centrem mezinárodních organizací (především agencí OSN), které následně pomáhají v Jemenu. (Coppi, 2018) Od samotného počátku krize se angažuje při řešení konfliktu prostřednictvím mnohostranných jednání i Turecko. Turecko podporuje vládu Hadiho a také nabádá k politickému řešení a nastolení míru. Turecké instituce podporují Jemen i finančně a skrze humanitární aktivity. (Akin, 2019) Za zmínku stojí i aktivity USA, které od roku 2015 poskytly humanitární pomoc ve výši 2,4 miliard USD. USA ale v březnu 2020 pozastavily humanitární pomoc v severních oblastech ovládaných Hútií. Hútiové jsou obviňováni z nedodržování zásad humanitárního práva a neumožňují přístup humanitární pomoci. (Sharp, 2020)

⁹² Džibutsko a Jemen dělí jen úžina Bab-al Mandab.

Diskuze

Autorka si na začátku práce formulovala výzkumné otázky, na které v této části poskytne odpovědi. Otázky zněly následovně:

- (1) Jaká je příčina současné války v Jemenu?*
- (2) Kteří aktéři vstupují do konfliktu v Jemenu?*
- (3) Probíhají vyjednávání, která by vedla k ukončení konfliktu?*
- (4) Jaká je momentální humanitární situace v zemi?*

(1) Počátek současného konfliktu, se datuje k roku 2015. V tomto období proběhla vojenská intervence vedená Saúdskou Arábií, která měla za cíl odstranit hrozbu hnutí Hútiů, namísto toho ale zažehla další vlnu násilí. Nicméně příčina probíhající války sahá dále do historie až k samotnému sjednocení Jemenské arabské republiky (sever) a Jemenské lidově demokratické republiky (jih).

Spojení republik mělo ukončit 20 let napětí a hraničních sporů mezi státy. Do čela státu nastoupil bývalý vůdce Severního Jemenu Ali Abdullah Saleh. Po vzniku nového státu (1990) nastalo období, ve kterém byli obyvatelé jihu zanedbáváni a diskriminováni. Již čtyři roky po zřízení samostatného státu proběhla občanská válka, ve které původní Jižní Jemen požadoval znovu rozdělení republik. K tomu nedošlo a Saleh udržel Jemen kompaktní především díky vojenské síle. Vláda prezidenta Saleha byla označována jako autoritářská a zkorumpovaná. V tomto případě se v Jemenu potvrdila výše zmíněná teorie, která implikuje, že autoritativní státy jsou náchylnější ke zneužívání moci a ke korupci a tím pádem i ke vzniku konfliktů. Další teorií, která byla potvrzena, je teorie relativní deprivace, pocity frustrace zažívali občané státu dlouhodobě. Nakumulovaná frustrace vedla k založení a aktivitám hnutí Al-Hirak, které vznikalo již v době občanské války. V roce 2004 se poté zformovalo hnutí Hútiů, ti vedli 6 válek v Sa'ada proti jemenské vládě, tehdy vedenou Salehem. Hútiové byli taktéž nespokojeni s vedením státu. Tyto války epizodně probíhaly až do roku 2010.

Jako mnohé arabské státy, tak i Jemen neminuly protesty tzv. Arabského jara. Po demonstracích došlo k zásadní změně ve vedení státu, po více než 30 letech odstoupil Saleh z postu prezidenta a nahrazuje ho Hádi. S tímto transferem moci se pojí optimistické vyhlídky ke změně fungování Jemenu a rekonstrukci státu. Vytvořená dohoda, která měla vést k demokratičtějšímu Jemenu, ale nebyla naplněna a došlo k dalším konfliktním situacím. V následném konfliktu už hráli důležitou roli především Hútiové, kteří si dokázali získat

podporu a značně rozšířili své řady. Do vzniklého chaosu se ještě přidává teroristická organizace AQAP a další externí aktéři. Organizace HIIK momentálně rozděluje jemenský konflikt do 3 jednotlivých konfliktů. Prvním z nich je konflikt mezi hnutím Al-Hirak a vládou, další mezi AQAP a Hútíi a poslední je konflikt mezi Hútíi a vládou.

Zásadní pro vznik konfliktu byla tedy nespokojenost hnutí Hútíů se Salehovou vládou a následně i s vládou Hadiho. Konflikt rozdmýchala i saúdská intervence a připojení dalších aktérů. Svou pozici v boji si našlo i STC, které požaduje především osamostatnění jižních oblastí.

(2) Někteří aktéři konfliktu jsou zmíněni již výše, v rámci Jemenu se jedná o politické aktéry – Saleha a Hadiho (bývalého a současného mezinárodně uznávaného prezidenta). Mezi nevládní aktéry se řadí hnutí Hútíů a organizace Al-Hirak, která se později přetransformovala do STC. Obě tyto organizace ovládají značná území, Hútiové především severní oblasti a STC jižní guvernорáty. Do nastalé situace se přidávají i teroristické organizace AQAP a ISIS.

Již tak komplikovanou síť aktérů doplňují národní státy sdružené v Saúdské koalici. Ta podporuje legitimní vládu Hadiho a vede útoky proti Hútíům i AQAP. Nejdůležitějšími a nejvlivnějšími státy v rámci Saúdské koalice jsou Saúdská Arábie a SAE. Logistickou podporu koalici dodávají USA, ty mají zájem zejména na boji proti terorismu. Hútiové ale nezůstávají bez spojení, jímž je Írán. Írán poskytoval Hútíům zbraně a minimálně rétorickou podporu. Zapojení Íránu do konfliktu poté využívají státy koalice při legitimizaci svých vojenských operací. Po pěti letech nového konfliktu Jemen dospěl k extrémní roztržiténosti centrální moci. Situace je komplikovaná také proto, že boje jsou geograficky roztržiténé. V jednotlivých guvernорátech proti sobě bojují různí aktéři. Konflikt se tak stal velice nepřehledným.

V neposlední řadě se do výčtu aktérů konfliktu přidává OSN. Role OSN primárně spočívá v poskytování prostoru pro mírová vyjednávání. V rámci snah o ukončení konfliktu byl vytvořen post zvláštního vyslance pro Jemen, který má napomáhat v dialogích mezi stranami konfliktu. I po několika kolech vyjednávání ale úsilí OSN prozatím vychází naprázdno, nicméně je důležitým poskytovatelem humanitární pomoci.

(3) Konflikt se již několikrát dostal do fáze mrtvého bodu, v těchto fázích byla zahájena mírová vyjednávání, ale s neuspokojivými výsledky. Všechna jednání byla vedena pod záštitou OSN. Mezi zásadní rozhovory, které prozatím proběhly, patří vyjednávání v Kuvajtu (2016), Švédsku (2018) a Ománu (2019). Podstatným problémem ale je, že k žádnému z rozhovorů nebyly přizvány všechny strany konfliktu. OSN uznává jako aktéry jen Hútíe a jemenskou

vládu. Prozatím je ignorována AQAP i otázka jihu a organizace STC. Řešení konfliktu je tedy momentálně v nedohlednu a boje nadále pokračují. Válku v Jemenu lze označit jako cyklický konflikt, vzhledem k tomu, že se opakují pokusy o ukončení konfliktu, které vyústí v další kolo násilí.

Do budoucna existuje několik variant, jak se může situace v Jemenu dále vyvíjet. Jedním ze scénářů ohledně STC může být vyhlášení nezávislosti jižních guvernérátů. Tato možnost ale není pro STC atraktivní, jelikož by čelila situaci, kdy nový jižní Jemen nebude mezinárodně uznán. Další problém by pravděpodobně nastal kvůli nerostnému bohatství v guvernorátu Hadramaut, jehož odtržení by mohlo vyvolat novou vlnu konfliktů. K osamostatnění by mohlo dojít, muselo by být, ale provedeno transparentně a ve spolupráci se sousedními státy a mezinárodním společenstvím prostřednictvím vyhlášení referenda o nezávislosti. Druhým scénářem je vytvořit nové administrativní členění Jemenu. V návrhu vytvořeném v průběhu Konference o národním dialogu se hovořilo o 6 administrativních celcích. V nové formě by mohlo jít jen o dva, v jižním by tak vznikla lokální vláda vedená STC. Nicméně situace i nadále zůstává nejasná. (Forster, 2017)

Hnutí Hútiů aktuálně nemá potřebu konflikt ukončit, protože z něj nejvíce benefituje. Hútiové si věří a zastávají v Jemenu silnou pozici. Zvládli se z malé okrajové skupiny v roce 2004 přetransformovat v organizaci, která má pod kontrolou dvě třetiny obyvatel a ovládá hlavní město. Vyhnali mezinárodně uznávanou vládu Hadiho do exilu a zavraždili bývalého prezidenta Saleha. Je tedy nepravděpodobné, že by přijali podmínky směřující k jejich kapitulaci a stažení vojsk z ovládaných území. (Leckner, 2018) Jejich cílem je sesadit Hadiho z postu prezidenta. Ten se této skutečnosti obává, a proto k mírovým jednáním výrazně nepřispívá.

(4) Obyvatelé Jemenu čelí nelítostným podmínkám. Situace je označována jako největší humanitární krize současné doby. Jemencům každodenně hrozí smrt v důsledku bojů, v průběhu války zemřelo více než 100 tisíc lidí. Úmrtí hrozí také kvůli hladomoru a epidemiím cholery, spalniček a nové nemoci Covid-19, které ve státě propukly. V zemi aktuálně potřebuje 80 % obyvatel humanitární pomoc. Lidé opouštějí své domovy, z některých se stávají vnitřně přesídlené osoby, jiní migrují do okolních států. I přes špatné okolnosti do Jemenu stále proudí migranti z Afriky, to zemi situaci neulehčuje.

Následkem dlouhodobého konfliktu je také zničená infrastruktura a nefungují instituce. Kolabuje ekonomika, Jemen není schopen vyplácet mzdy státním zaměstnancům. Není v provozu polovina zdravotnických zařízení a nejsou otevřeny školy. Tyto skutečnosti nemají

dopad jen v současné době, ale mohou mít dlouhodobé následky i v případě, že konflikt bude ukončen.

Humanitární pomoc Jemenu poskytují jak mezinárodní, tak lokální organizace. Mezi mezinárodní patří předně OSN a její odborné organizace. V zemi působí Mezinárodní organizace červeného kříže a Lékaři bez hranic. V roce 2020 je Jemen na humanitární pomoci stále závislý a je možné, že se závislost i nadále bude zvětšovat s potřebou financí na dostatečnou lékařskou péči spojenou s pandemií nemoci Covid-19. Finanční i jinou pomoc organizují i národní státy, největším donorem Jemenu je sousední Saúdská Arábie. Saúdská Arábie v roce 2020 přislíbila pomoc v hodnotě 500 milionů dolarů pro humanitární účely a dalších 25 milionů pro boj s pandemií. (Reuters, 2020)

Závěr

V posledních 15 letech byla většina arabských států oslabena neudržitelnými sociálními podmínkami, krizemi státní legitimacy, nedokončenými politickými přechody, vícevrstvémi občanskými válkami nebo konflikty o zdroje. Některé státy zažily nezvladatelnou kombinaci všech těchto faktorů. Mezi ně patří i Jemen (dalšími jsou Libye, Sýrie a Irák). Tyto faktory měly za následek oslabení nebo zhroucení národních států a byly nahrazeny ozbrojenými konflikty. (Ardemagni, 2019) Konflikt v Jemenu, který započal v roce 2015, je vyústěním všech těchto faktorů a také nakumulované frustrace jemenských obyvatel.

Konflikty Jemen provázejí po celou dobu moderní historie, ještě v samostatných republikách probíhaly boje za nezávislost, později po sjednocení došlo k občanské válce. O deset let později začalo bojovat hnutí Hútiů proti jemenské vládě, především z důvodu nespokojenosti s vládou prezidenta Saleha. Tyto boje se táhly šest let. Další důležitou událostí se staly protesty Arabského jara, demonstrace přispěly k odstoupení Saleha a jeho nahrazení současným prezidentem Hadim. Výměna prezidentů měla nastartovat rekonstrukci státu a přispět tak k uklidnění situace. Transformace se ale nezdařila, Hadiho administrativa nebyla tak úspěšná, jak se od ní očekávalo. Po dvou letech příměří se boje opět obnovily, vzniklého chaosu využila AQAP a také ISIS. Sousední Saúdská Arábie se obávala nového konfliktu, a proto zformovala Saúdkou koalici, s níž vedla vojenskou intervenci do Jemenu s názvem „Operace rozhodující bouře“. Tato intervence nesplnila svůj cíl a stala se jiskrou, která zažehla nový konflikt.

Těžké boje se vedou od začátku března 2015 a pokračují i nadále v roce 2020. Konflikt je prolnt krátkými obdobími příměří, kdy probíhají mírová vyjednávání, ta však nejsou úspěšná. Především proto, že k nim nejsou přizvány všechny strany konfliktu. Momentálně je konflikt geograficky roztříštěn, hnutí Hútiů bojuje o severní oblasti, STC ovládá jižní guvernорáty, aktivní je i teroristická organizace AQAP a v neposlední řadě je zapojena jemenská mezinárodně uznávaná vláda pod správou Hadiho sídlící aktuálně v Rijádu. Aktivní ve válce i nadále zůstává Saúdská Arábie a SAE.

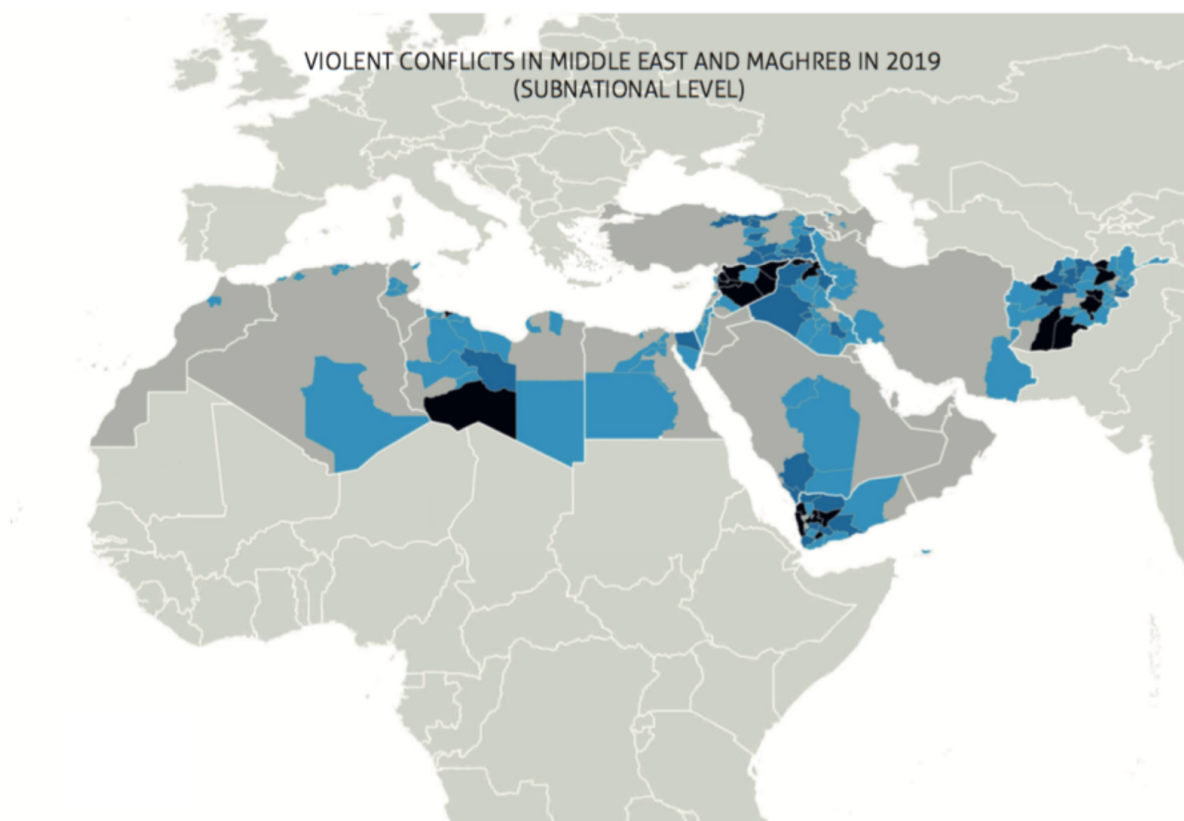
Důsledkem dlouhotrvajícího konfliktu nastala v Jemenu největší humanitární krize současnosti. Válka si vyžádala více než stovku tisíc obětí a pravděpodobně se počet úmrtí bude navyšovat. Obyvatelé také čelí hladomoru, epidemiím nemocí i přírodním katastrofám. Boje nutí lidi opouštět své domovy a hledat zázemí v klidnějších oblastech Jemenu nebo za hranicemi. Z migrantů se poté stává nejzranitelnější skupina obyvatel, spolu se ženami a dětmi. V zemi nefungují státní instituce, centrální banka není schopna vyplácet mzdy státním

zaměstnancům. Proto se v krizi nachází i sektor zdravotnictví a vzdělání. Intenzivní bombardování přispělo ke zničené infrastruktuře. Většinu základních potřeb pro obyvatele tak musí obstarávat humanitární organizace. I poté co bude konflikt ukončen, bude pro zemi velmi náročné zmírnit humanitární krizi a přistoupit k obnově Jemenu.

Přílohy

Příloha č. 1: Oblast Maghrebu a Blízkého východu podle HIIK. Na mapě jsou vyznačeny konfliktní oblasti v rámci daných států (HIIK, 2020).

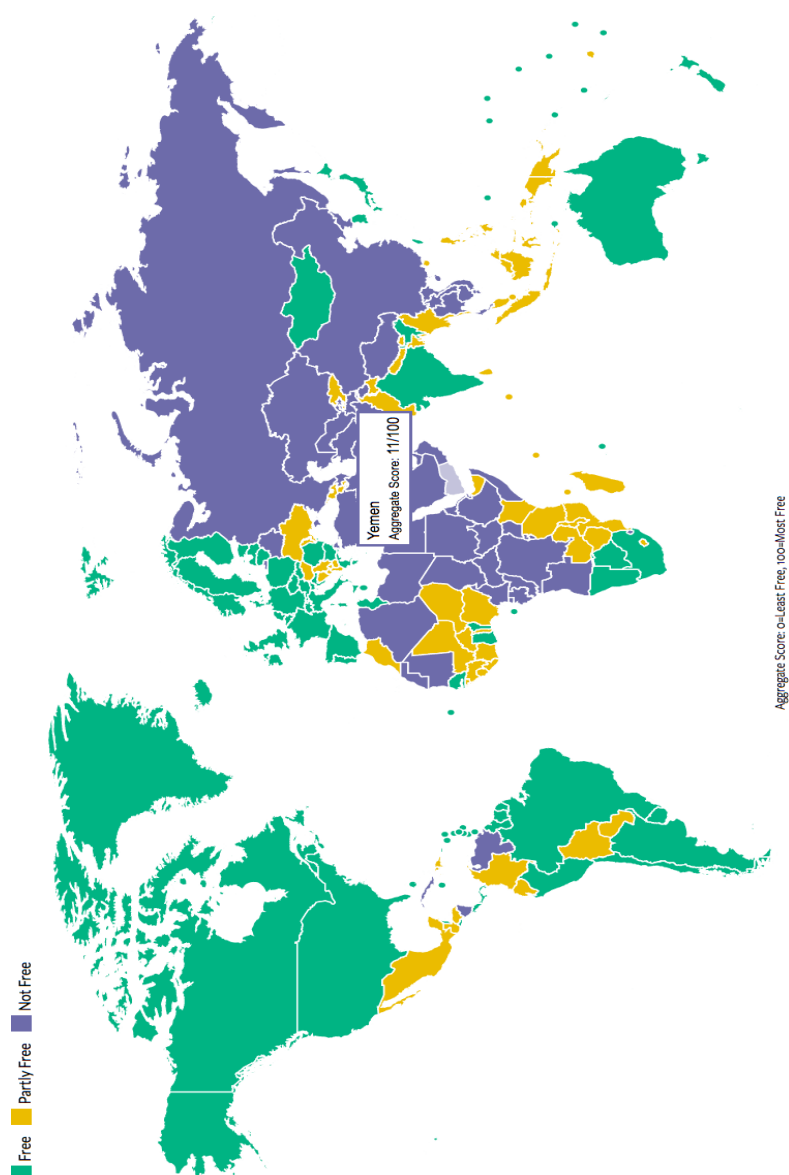
Legenda: černá – válka, tmavě modrá – omezená válka, světle modrá – násilná krize

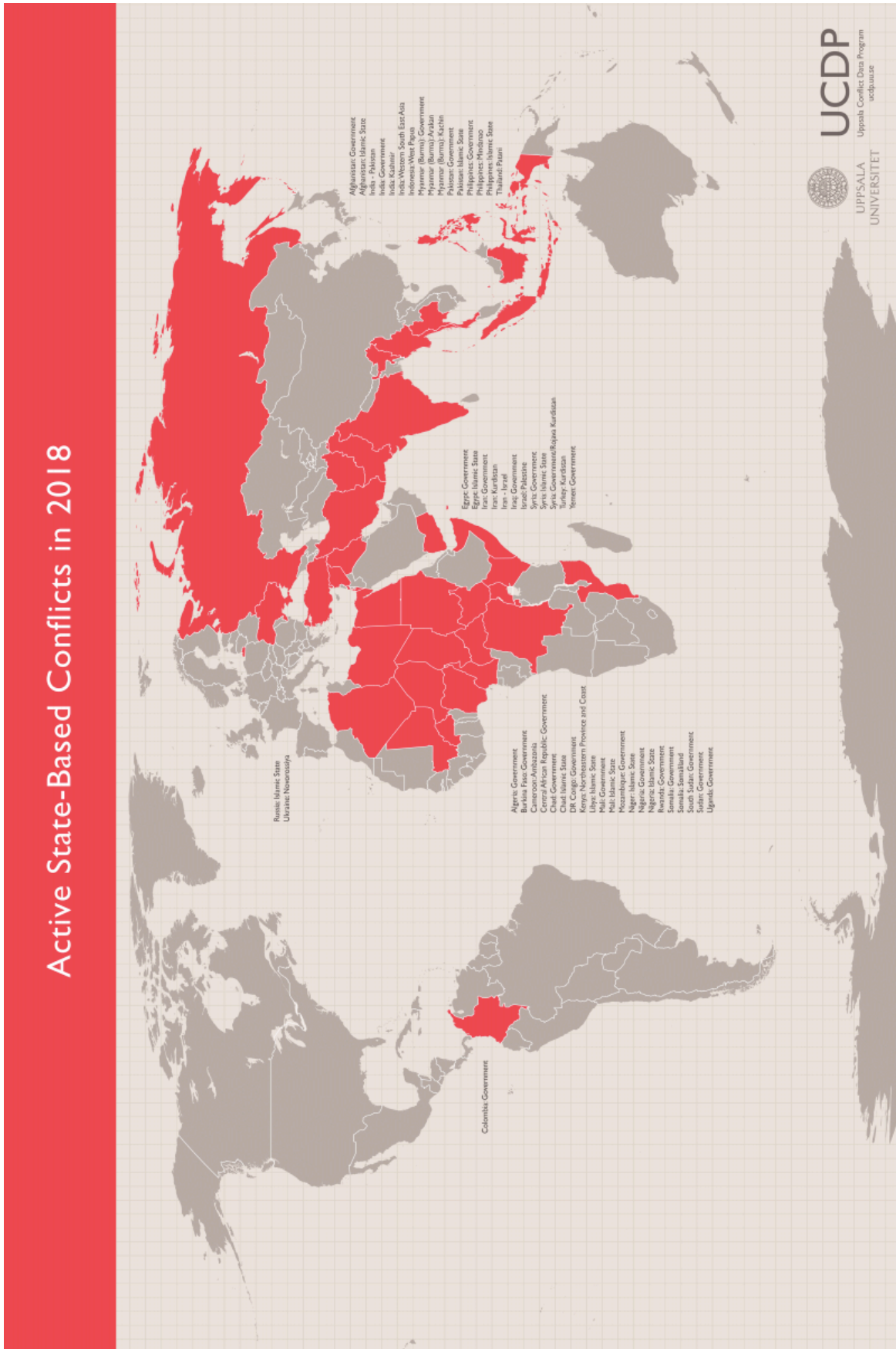
Příloha č. 2: Politická mapa Jemenu s vyznačenými guvernoráty (Whitaker, 2019)

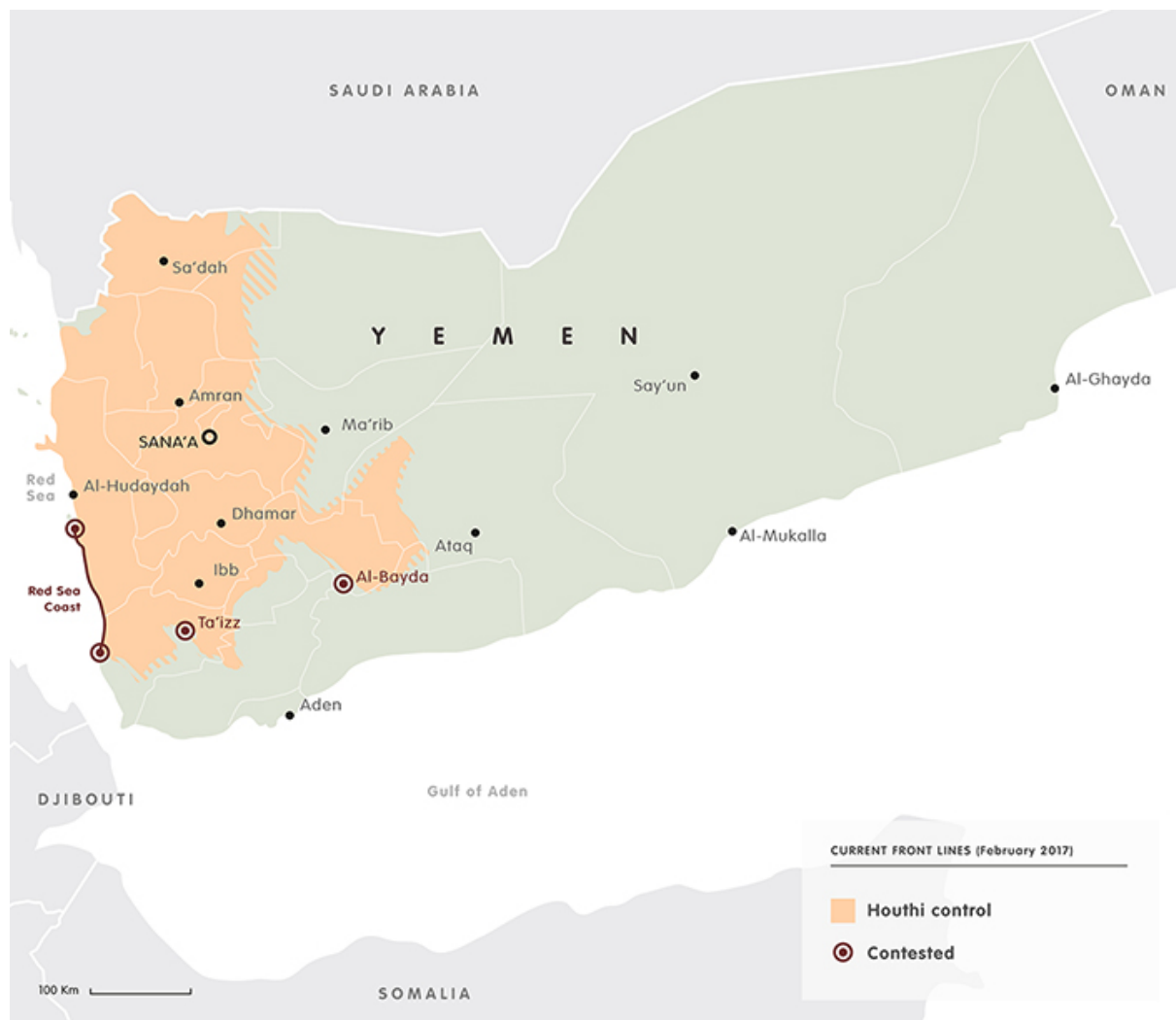
Příloha č. 3: Svoboda ve světě. Zelenou barvou jsou označeny státy svobodné, žlutou státy částečně svobodné a fialovou státy nesvobodné, mezi které se řadí i Jemen (Freedom House, 2018).

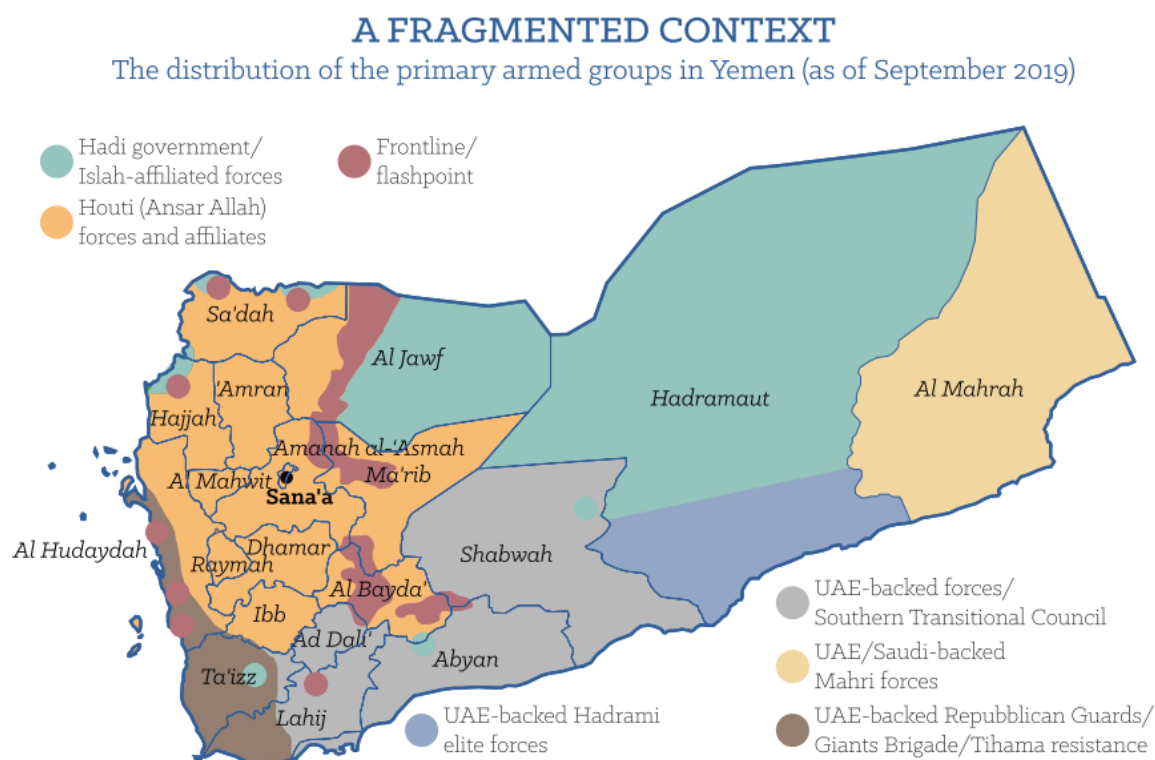
Příloha č. 4: Mapa vnitrostátních konfliktů k roku 2018 podle UCDP (2020).

Příloha č. 5: Mapa ovládaných území Húthí a centrální vládou k roku 2017. (European Council on Foreign Relations, 2019)

Příloha č. 6: Mapa ovládaného území k roku 2019. (Ardemagni, 2019)

Seznam použité literatury

ACLED (2018): One year of battles in the Yemen civil war. [cit. 3. 5. 2020]. Dostupné online: <https://acleddata.com/2018/04/22/one-year-of-battles-in-the-yemeni-civil-war/>

ACLED (2019a): Yemen's Fractured South: Aden, Abyan, and Lahij. [cit. 3. 5. 2020]. Dostupné online: <https://acleddata.com/2019/12/18/yemens-fractured-south-aden-abyan-and-lahij/>

ACLED (2019b): Yemen's Fractured South: Shabwah and Hadramawt. [cit. 1. 5. 2020]. Dostupné online: <https://acleddata.com/2019/05/09/yemens-fractured-south-shabwah-and-hadramawt/>

ACLED (2019c): Yemen's Fractured South: Socotra and Mahrah. [cit. 1. 5. 2020]. Dostupné online: <https://acleddata.com/2019/05/31/yemens-fractured-south-socotra-and-mahrah/>

ACLED (2019d): Yemen snapshots 2015–2019. [cit. 29. 4. 2020]. Dostupné online: <https://acleddata.com/2019/06/18/yemen-snapshots-2015-2019/>

ACLED (2020): Ten Conflicts to Worry About in 2020. [cit. 29. 4. 2020]. Dostupné online: <https://acleddata.com/2020/01/23/ten-conflicts-to-worry-about-in-2020/#Yemen>

AKIN, Merve (2019): A Self-Defeating War: Regional Powers and Local Actors in Yemen. TRT World Research Centre. Dostupné online: <https://researchcentre.trtworld.com/publications/reports/a-self-defeating-war-regional-powers-and-local-actors-in-yemen>

ALMÄNG, Jan (2019): War vagueness and hybrid war. *Defence Studies*. Vol. 19. No 2. Pp. 189-204. ISSN: 1470-2436.

Aljazeera (2019): Who are south Yemen's separatist?. Dostupné online: <https://www.aljazeera.com/news/2019/09/south-yemen-separatists-190919074008631.html>

ALQATABRY, Hameed, Charity Butcher (2020): Humanitarian Aid in Yemen: Collaboration or Co-Optation?. *Journal of Peacebuilding and Development*. ISSN: 2165-7440.

AL-DAWSARI, Nadwa (2017): Breaking the Cycle of Failed Negotiations in Yemen. *Project of Middle East Democracy*. Dostupné online: https://pomed.org/wp-content/uploads/2017/05/PolicyBrief_Nadwa_170505b-1.pdf

AL-WESHAH, Abdellateef, (2016): The Arab Spring – Five Years After: The Negative Impact of The Anti-regime Protests. *R(Evolution)*. Vol. 4. Issue 1. ISSN: 2449-6413.

AMIN, Abu (2015): Crisis in Yemen and Countering Violence. *Counter Terrorist Trends and Analyses*. Vol. 7. No. 7 (August 2015). pp. 18-22. ISSN 2382-6444.

ASHWORTH, Michael (1996): Africa's new enforcers. *Independent*. [cit. 6. 12. 2019]. Dostupné online: <https://www.independent.co.uk/news/africas-new-enforcers-1363564.html>.

ARDEMAGNI, Eleanor (2019): Yemen and the governance of hybrid security orders. *Weathering the storm. Charting new courses in the Mediterranean*. Italian Institute for International Political Studies. ISBN: 978-88-944694-0-0. Dostupné online: <https://www.ispionline.it/it/pubblicazione/weathering-storm-charting-new-courses-mediterranean-24528>

BAZZI, Mohamad (2019): America is likely complicit in war crimes in Yemen. It's time to hold the US to account. *The Guardian*. [cit. 14. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/oct/03/yemen-airstrikes-saudi-arabia-mbs-us>

BBC (2020): Yemen crisis: Why is there a war?. [cit. 9. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423>

BEDNAŘÍK, Aleš (2001): Riešenie konfliktov. *PDCS*. ISBN 80-968095-4-7.

Blackwater (2019): Black Water Mercenaries in Iraq. [cit. 6. 12. 2019]. Dostupné online: <https://www.blackwaterusa.com/>.

BRITANNICA (2020): Thucydides. [cit. 3. 3. 2020]. Dostupné online: <https://www.britannica.com/biography/Thucydides-Greek-historian>

BURROWES, D. Robert (2016): The Yemen Arab Republic: The Politics of Development, 1962–1986. ISBN: 978-1-315-64530-8.

CIA (2020): The World Fact Book: Yemen. [cit. 22. 3. 2020]. Dostupné online: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ym.html>

Centre Delàs (2017): Interactive Map: European weapons and Refugees. [cit. 29. 4. 2020]. Dostupné online: <http://www.centredelas.org/en/database/arms-trade/interactive-map-arms-trade-and-refugees#bajo>

CLAUSEN, Maria-Louise (2019): Achieving a Sustainable Peace in Yemen Lies with Locally Driven Initiatives. *Danish Institute for International Studies*. [cit. 4. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.diis.dk/en/research/achieving-a-sustainable-peace-in-yemen-lies-with-locally-driven-initiatives>

COLLIER, Paul (2008): Post-Conflict Risks. *Journal of Peace Research*. Vol. 45. No. 4. Pp 461-478. ISSN: 0022-3433.

COPPI, Giulio (2018): The Humanitarian Crisis in Yemen: Beyond the Man-made Disaster. *International Peace Institute*. Dostupné online: <https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2018/01/IPI-Rpt-Humanitarian-Crisis-in-Yemen.pdf>

COW (2007): Typology of war. [cit. 31. 3. 2020]. Dostupné online: <https://correlatesofwar.org/data-sets/COW-war/the-cow-typology-of-war-defining-and-categorizing-wars/view>

COW (2020): COW War list. [cit. 31. 3. 2020]. Dostupné online: <https://correlatesofwar.org/data-sets/COW-war>

CNN (2010): Yemen announces ceasefire with rebels. [cit. 28. 1. 2020]. Dostupné online: <http://edition.cnn.com/2010/WORLD/meast/02/11/yemen.cease.fire/index.html>

ČRA (2009): Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010-2017. Dostupné online: <http://www.czechaid.cz/wp-content/uploads/2016/09/Koncepce-zahranicni-rozvojove-spoluprace-na-obdobi-2010-2017.pdf>

ČRA (2016): Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky v roce 2015. Dostupné online: http://www.czechaid.cz/wp-content/uploads/2016/10/Factsheet_ZRS_CR_2015.pdf

DARWICH, May (2018): The Saudi Intervention in Yemen: Struggling for Status. *Insight Turkey*. Vol. 20. No. 2. THE GULF ON THE VERGE GLOBAL CHALLENGES AND REGIONAL DYNAMICS (Spring 2018). Pp. 125-142. Dostupné online: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26390311>

DOUMA, P. S. (2007): Typologie konfliktů podle příčin - diskuze v Tomeš 2007.

DURAC, Vincent (2012): Yemen's Arab Spring - Democratic Opening or Regime Maintenance?. *Mediterranean Politics*. Vol. 17. No. 2. Pp. 161–178. ISBN: 1743-9418.

EDROOS, Faisal (2017): Yemen: Who was Ali Abdullah Saleh?. *Aljazeera*. [cit. 3. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/yemen/2011/02/201122812118938648.html>

EICHLER, Jan (2010): Terorismus a války v době globalizace. *Karolinum*. ISBN: 9788024617909.

European Council on Foreign Relations (2019): Mapping the Yemen Conflict. Dostupné online: <https://www.ecfr.eu/mena/yemen>

Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (2020): Yemen: country in humanitarian crisis. [cit. 22. 3. 2020]. Dostupné online: https://www.bmz.de/en/countries_regions/naher_osten_mittelmeer/jemen/index.html

FEIERSTEIN, Gerald M. (2017): Is There a Path Out of the Yemen Conflict?: Why it Matters. *PRISM*. Vol. 7. No.1. Pp. 16-3. ISSN: 2157-0663.

FEIERSTEIN, Gerald M. (2019): The Yemen 60-years war. *Middle East Institute*. Policy paper 2019-2. Dostupné online: <https://www.mei.edu/sites/default/files/2019-02/Yemen%20The%2060%20Year%20War.pdf>

FORS (2005): Program rozvojové spolupráce mezi Českou republikou a Jemenskou republikou na období 2006–2010. Dostupné online: http://www.fors.cz/user_files/jemen.pdf

FORSTER, Robert (2017): The Southern Transitional Council: Implications for Yemen's Peace Process. *Middle East Policy*. Vol 24. No. 3. Pp. 133-144. ISSN: 1475-496.

FRAIHAT, Ibrahim (2016): Unfinished Revolutions – Yemen, Libya and Tunisia after Arab Spring. *Yale University Press*. ISBN: 978-0-300-215683.

Freedom House (2018): Democracy in Crisis. [cit. 14. 8. 2019]. Dostupné online: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2018>

Freedom House (2019): Freedom in the world, Yemen. [cit. 14. 8. 2019]. Dostupné online: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2019/yemen>

Freedom House (2020): Countries and Territories. [cit. 27. 3. 2020]. Dostupné online: <https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores?sort=asc&order=Country>

FUKUYAMA, Francis (2002): Konec dějin a poslední člověk. *Rybka Publishers*. ISBN: 80-86182-27-4.

GANNA, Nouri (2013): Dispatches from the Arab Spring: Understanding the New Middle East. *University of Minnesota Press*. Pp. 1–23. Dostupné online: www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctt4cggqp.4

GAT, Azar (2018): War in Human Civilization. *OUP Oxford*. ISBN: 9780191622816.

GHOBARI, Mohammed (2016): U. N.– sponsored Yemen peace talks begin in Kuwait. *Reuters*. [cit. 4. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-talks/u-n-sponsored-yemen-peace-talks-begin-in-kuwait-idUSKCN0XI2B2>

GOLDSCHMIDT, Arthur, Lawrence Davidson (2006): A Concise History of the Middle East. Pp. 321. ISBN: 9780813342757.

HIK (2018): Conflict Database. [cit. 4. 10. 2019]. Dostupné online: <https://hiik.de/data-and-maps/conflict-database/?lang=en>

HIK (2018b): Methodology of Heilderberg Conflict Research. [cit. 4. 10. 2019]. Dostupné online: <https://hiik.de/hiik/methodology/?lang=en>

HIK (2019): Conflict Barometr 2018. ISSN: 1616-913X.

HIK (2020): Conflict Barometr 2019. ISSN: 1616-913X.

HOERAUF, Dominic (2011): 10 Years After 9/11: And Still Fighting New Wars With Old Weapons. *National Security Law Brief*. Vol. 2. Issue 2 (Spring 2012). Pp. 107-124. ISSN: 2160-1003.

Human Security Center (2006): Human Security Report 2005: War and Peace in the 21st century. ISBN: 9780195307399.

Human Rights Council (2019): Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014. Dostupné online: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/A_HRC_42_17.pdf

Human Rights Watch (2019): World Report 2019: Yemen: Events of 2018. [cit. 5. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/yemen>

Human Rights Watch (2020): World Report 2020: Yemen: Events of 2019. [cit. 4. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/yemen>

HUNTINGTON, P. Samuel (1996): Střet Civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu. *Rybka Publishers*. ISBN: 80-86182-49-5.

INGRAMS, W. H. (1938): The Exploration of the Aden Protectorate. *Geographical Review*. Vol. 28. No. 4 (Oct., 1938). Pp. 638-65. ISSN: 1931-0846. Dostupné online: <https://www.jstor.org/stable/pdf/210307.pdf?refreqid=excelsior%3A0bef32dd97aa1ed75b3597f3ec0c2b23>

Institute for Economics and Peace (2019a): Global Peace Index 2019: Measuring Peace in a Complex World. [cit. 30. 3. 2020]. Dostupné online: <http://visionofhumanity.org/reports>.

Institute for Economics and Peace (2019b): Global Peace Index 2019, Yemen. [cit. 30. 3. 2020]. Dostupné online: <http://visionofhumanity.org/indexes/global-peace-index/>.

International Crisis Group (2017): Yemen's al-Qaeda: Expanding the Base. [cit. 3. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/yemen/174-yemen-s-al-qaeda-expanding-base>

International Crisis Group (2019a): After Aden: Navigating Yemen's New Political Landscape. [cit. 3. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/yemen/071-after-aden-navigating-yemens-new-political-landscape>

International Crisis Group (2019b): Saving the Stockholm Agreement and Averting a Regional Conflagration in Yemen. [cit. 18. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/yemen/203-saving-stockholm-agreement-and-averting-regional-conflagration-yemen>

International Rescue Committee (2020): The top 10 crises the world should be watching in 2020. [cit. 16. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.rescue.org/article/top-10-crises-world-should-be-watching-2020>

IOM (2019): Monthly migration overview. [cit. 19. 5. 2020]. Dostupné online: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/iom-yemen_monthly_migration_overview_november2019.pdf

IOM (2020): World Migration Report 2020. ISBN 978-92-9068-789-4 Dostupné online: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf

JEONG, Ho-Won (2008): Understanding Conflict and Conflict Analysis. *SAGE Publications*. ISBN: 978-1-4129-0308-0.

JUNEAU, Thomas (2013): Yemen and the Arab Spring: Elite Struggles, State Collapse and Regional Security. *Orbis*. Foreign Policy Research Institute. Volume 57. Issue 3. Pp. 408-423. ISSN: 0030-4387.

KALDOR, Mary (2012): New Old Wars. 3 edition. *Polity Press*. ISBN: 978-0804785495.

KAVAN, Miroslav (1968): Jemen, Jemenská arabská republika. ISBN 978-80-247-2397-6.

KENDALL, Elisabeth (2017): Iran's Fingerprints in Yemen. Real or Imagined? *Atlantic Council*. Dostupné online: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/iran-s-fingerprints-in-yemen-real-or-imagined/>

KNIGHTS, Michael (2018): Te Houthi War Machine: From Guerrilla War to State Capture. *CTC Sentinel*. Vol. 11. Issue 8. Pp. 15-23. Dostupné online: <https://ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2018/09/CTC-SENTINEL-092018.pdf>

LACKNER, Helen (2018): Why can't the United Nations bring peace to Yemen?. *Open Democracy*. [cit. 14. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.opendemocracy.net/en/north-africa-west-asia/why-can-t-united-nations-bring-peace-to-yemen/>

LAUB, Zachary (2020): Yemen in Crisis. [cit. 4. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.cfr.org/backgrounder/yemen-crisis>

LEWIS, Alexandra (2013): Unpacking Terrorism, Revolution and Insurgency in Yemen Real and Imagined Threats to Regional Security. *Perspectives on Terrorism*. Vol. 7. No. 5. Pp. 77-92. ISSN: 2334-3745.

LEWIS, Bernard (2000): Dějiny Blízkého východu. *Nakladatelství Lidové noviny*. Pp 314. ISBN: 978-80-7106-926-3.

LOVOTTI, Chiara (2019): Living in displacement: the uncertain future of the Middle East lost generation. Charting new courses in the Mediterranean. *Italian Institute for International Political Studies*. Dostupné online: <https://www.ispionline.it/it/pubblicazione/weathering-storm-charting-new-courses-mediterranean-24528>

Middle East Eye (2020): “Saudi puppet”: Yemenis question their president's legitimacy. [cit. 9. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.middleeasteye.net/news/hadi-yemen-houthis-war-saudi-arabia-islah-stc-uae>

Ministry of Planning and International Cooperation (2018): Yemen Socio-Economic Update 2018. Dostupné online: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/YSEU32_English_Final.pdf

MSF (2019): International Activity Report 2018. Dostupné online: <https://www.msf.org/resource-centre>

MSF (2020): Yemen: Authorities must facilitate entry of supplies and staff to respond to COVID-19. [cit. 5. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.doctorswithoutborders.org/what-we-do/news-stories/news/yemen-authorities-must-facilitate-entry-supplies-and-staff-respond>

MUNDY, Jacob (2013): The science, aesthetics and management of late warfare: an introduction. *Critical Studies on Security*. Vol. 1. No. 2. Pp. 143–158. ISSN: 2162-4887.

MURRAY, Williamson (2008): History, War and the Future. *Orbis*. Foreign Policy Research Institute. Vol. 52. No. 4. Pp. 544-563. ISSN: 0030-4387.

MZV (2001): Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 až 2007. Dostupné online: https://www.mzv.cz/public/7/36/4a/18290_14945_zrp_cz.pdf

MZV (2017): Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky 2018-2030. Dostupné online: https://www.mzv.cz/file/2583329/strategie_mzv_2017_A4_09.pdf

Nobel Women's Initiative (2011): Tawakkol Karman. Citováno: 9. 6. 2020. Dostupné online: <https://nobelwomensinitiative.org/laureate/tawakkol-karman/>

OECD (2019): Aid at a glance charts. [cit. 22. 3. 2020]. Dostupné online: <https://www.oecd.org/countries/yemen/aid-at-a-glance.htm>

ONDRUŠEK, Dušan, Vladimír Labáth, Zuzana Tordová (2004): Konflikt, zmierovanie, zmierovacie rady. *PDCS*. ISBN: 80-968934-7-5.

ONDRUŠEK, Dušan, (kol. autorů) (2016): Riešenie konfliktov v rozvojovom kontexte. *PDCS*. ISBN: 978-80-89563-43-2.

OSESGY (2015): Ismail Ould Cheikh Ahmed Appointed as Special Envoy for Yemen. [cit. 27. 3. 2020]. Dostupné online: <https://osesgy.unmissions.org/ismail-ould-cheikh-ahmed-appointed-special-envoy-yemen>

OSESGY (2016): Yemen Peace Talks Kicked Off Today in Kuwait. [cit. 4. 5. 2020]. Dostupné online: <https://osesgy.unmissions.org/yemen-peace-talks-kicked-today-kuwait>

OSESGY (2020a): Good offices. [cit. 14. 5. 2020]. Dostupné online: <https://osesgy.unmissions.org/good-offices>

OSESGY (2020b): Leadership. [cit. 14. 5. 2020]. Dostupné online: <https://osesgy.unmissions.org/leadership-0>

OSESGY (2020c): National Dialogue Conference. [cit. 29. 4. 2020]. Dostupné online: <https://osesgy.unmissions.org/national-dialogue-conference>

Outbreak Observatory (2020): Largest Cholera Outbreak on records continues. [cit. 19. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.outbreakobservatory.org/outbreakthursday-1/1/16/2020/large-cholera-outbreak-on-record-continues-in-yemen>

Pew Research Center (2019): Remittances flow worldwide in 2017. [cit. 15. 8. 2019]. Dostupné online: <https://www.pewresearch.org/global/interactives/remittance-flows-by-country/>

PRIO (2009a): Main Conflict Table. [cit. 4. 10. 2019]. Dostupné online: <https://www.prio.org/Data/Armed-Conflict/UCDP-PRIO/Armed-Conflicts-Version-X-2009/>

PRIO (2009b): UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset Codebook. [cit. 10. 9. 2019]. Dostupné online: https://www.prio.org/Global/upload/CSCW/Data/UCDP/2009/Codebook_UCDP_PRIO%20Armed%20Conflict%20Dataset%20v4_2009.pdf

PRIO (2019a): Conflicts by Type. [cit. 10. 9. 2019]. Dostupné online: <https://www.prio.org/Global/upload/CSCW/Data/UCDP/2009/Graph%20-%20Conflicts%20by%20Type.pdf>

PRIO (2019b): Mediation in the Yemeni Civil War. *Conflict Trends*. No. 5. ISBN: 978-82-7288-999-8.

PULKKINEN, Tomi (2017): Yemen and the Houthi Rebellion in the Context of the Global War on Terror. *History in the Making*. Vol. 10. Pp. 2752. Dostupné online: <https://scholarworks.lib.csusb.edu/history-in-the-making/vol10/iss1/5>

ReliefWeb (2010): Yemen: Islamic Relief opens second camp for displaced people as conflict continues. [cit. 28. 1. 2020]. Dostupné online: <https://reliefweb.int/report/yemen/yemen-islamic-relief-opens-second-camp-displaced-people-conflict-continues>

Reuters (2011): FACTBOX - The Dangerous Gulf of Aden. [cit. 22. 7. 2019]. Dostupné online: <https://www.reuters.com/article/somalia-piracy-aden-idAFLDE70Q19S20110127>

Reuters (2018): U.N.-sponsored peace talks for Yemen. [cit. 19. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.reuters.com/article/us-un-yemen-factbox/u-n-sponsored-peace-talks-for-yemen-idUSKCN1J31M9>

Reuters (2020): Saudi Arabia to give \$525 million for Yemen humanitarian, coronavirus response: minister. [cit. 19. 6. 2020]. Dostupné online: <https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-saudi-coronavirus/saudi-arabia-to-give-525-million-for-yemen-humanitarian-coronavirus-response-minister-idUSKCN21Q3C1>

SALMONI, A. Barak (2010): Regime and Periphery in Northern Yemen: The Huthi Phenomenon. ISBN: 0833049747. Dostupné online: <https://www.rand.org/pubs/monographs/MG962.html>

SALMUTTER, Kim (2017): Why did the transition process in Yemen fail?. Dostupné online: https://www.sciencespo.fr/kuwait-program/wp-content/uploads/2018/05/KSP_Paper_Award_Spring_2017_SALMUTTER_Kim.pdf.

Search for Common Ground (2017): Pathways for peace & stability in Yemen. Dostupné online: <https://www.sfcg.org/wp-content/uploads/2017/06/Pathways-for-Peace-Stability-in-Yemen.pdf>

Security Council (2020): April 2020 Monthly Forecast. [cit. 5. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2020-04/yemen-17.php>

SERR, Marcel (2018): Understanding the war in Yemen. *Israel Journal of Foreign Affairs*. Vol. 11. Pp. 357-369. ISSN: 2373-9789.

SEYBOLT, B. Taylor, Jay D. Aronson, Baruch Fischhoff (2013): Counting Civilian Casualties: An Introduction to Recording and Estimating Nonmilitary Deaths in Conflicts. *Oxford University Press*. ISBN: 9780199977307.

SHARP, M. Jeremy (2018): Yemen: Civil War and Regional Intervention. *Congressional Research Service*. Dostupné online:

http://www.forumarmstrade.org/uploads/1/9/0/8/19082495/crs_yemen_report_march_2017.pdf.

SHARP, M. Jeremy (2020): Yemen: Civil War and Regional Intervention – update. *Congressional Research Service*. Dostupné online: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/R43960.pdf>

SCHAKE, Kori (2017): What Causes War. *Orbis*. Foreign Policy Research Institute. Vol. 61. No. 4. Pp. 449-462. ISSN: 0030-4387.

SCHMITZ, Charles (2011): Understanding the Role of Tribes in Yemen. *CTC Sentinel*. Vol. 4. Issue 10. Pp. 17-21. Dostupné online: <https://ctc.usma.edu/understanding-the-role-of-tribes-in-yemen/>

SIMONSEN, Seven Gunnar (2012): Haunting past: Yemen faces challenging transition process. *Jane's Intelligence Review*. July 2012. Pp. 8-13. ISSN: 1350-6226.

STC (2018): Statement of the Southern Transitional Council on Sweden's consultations. [cit. 12. 5. 2020]. Dostupné online: <https://en.stcaden.com/news/8470>

STORK, Joe (1973): Socialist Revolution in Arabia: A Report from the People's Democratic Republic of Yemen. *MERIP Reports*. No. 15. Pp. 1-25. Dostupné online: https://www.jstor.org/stable/pdf/3011484.pdf?ab_segments=0%2Fbasic_SYC-5055%2Fcontrol&refreqid=search%3Ae8637c4bf0182dbcaa9c31ccfba15fde

ŠEBEK, Tomáš (2019): Nebe nad Jemenem. *Paseka*. ISBN: 978-80-7637-005-0.

TAVES, Harold (2019): Genocide in Yemen – Is the West Complicit?. Dostupné online: https://www.researchgate.net/publication/331306103_Genocide_in_Yemen-Is_the_West_Complicit

The Fund for Peace (2019): Fragile States Index 2019 – Annual Report. [cit. 6. 12. 2019]. Dostupné online: <https://fragilestatesindex.org/2019/04/07/fragile-states-index-2019-annual-report/>

The Fund for Peace (2020): Fragility in the world 2019. [cit. 21. 1. 2020]. Dostupné online: <https://fragilestatesindex.org/>

The World Bank (2018a): Republic of Yemen. Dostupné online: <https://data.worldbank.org/country/yemen-rep>

The World Bank (2018b): Yemen: Recent development. Dostupné online:
<http://documents.worldbank.org/curated/en/722171523637393846/pdf/125265-replacement.pdf>

The World Bank (2019a): Net official development assistance received (current US\$) - Yemen rep. [cit. 22. 3. 2020]. Dostupné online:
<https://data.worldbank.org/indicator/DT.ODA.ODAT.CD?locations=YE>

The World Bank (2019b): Personal Remittances, received (% of GDP). [cit. 15. 8. 2019].
<https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.DT.GD.ZS?locations=YE>

The World Bank (2019c): Refugee population by country or territory of asylum – Yemen rep. [cit. 27. 6. 2020]. Dostupné online:
<https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.REFG?locations=YE>

The World Bank (2019d): Republic of Yemen. [cit. 22. 7. 2019]. Dostupné online:
<http://pubdocs.worldbank.org/en/365711553672401737/Yemen-MEU-April-2019-Eng.pdf>

The World Bank (2019e): Yemen's economic update – April 2019. [cit. 22. 7. 2019]. Dostupné online: <https://www.worldbank.org/en/country/yemen/publication/economic-update-april-2019>

The World Bank (2019f): World Bank Countries and Lending Groups.
<https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>

The World Bank (2020): Poverty and inequality. [cit. 3. 4. 2020]. Dostupné online:
<http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/themes/poverty-and-inequality.html>

The Group 77 (2019): About the Group of 77. [cit. 12. 9. 2019]. Dostupné online:
<https://www.g77.org/doc/>.

TOMEŠ, Jiří, David Festa, Josef Novotný a kol. (2007): Konflikt světů a svět konfliktů: Střety idejí a zájmů v současném světě. *Nakladatelství P3K*. ISBN 978-80-903587-6-8.

TUREČEK, Břetislav (2016): Blízký východ nad propastí: Cesta od orientálních diktatur ke svobodě a zase zpátky. *Praha, Knižní klub*. ISBN: 978-80-242-5558-3.

UCDP (2020): UCDP Dataset Download Center. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné online:
<https://ucdp.uu.se/downloads/index.html#armedconflict>

UN – Peacemaker (2011): Agreement on the Implementation Mechanism for the Transition Process in Yemen in Accordance with the Initiative of the Gulf Cooperation Council (GCC). [cit. 9. 1. 2020]. Dostupné online: <https://peacemaker.un.org/yemen-transition-mechanism2011>.

UNCTAD (2019): UN list of Least Developed Countries. [cit. 22. 7. 2019]. Dostupné online: <https://unctad.org/en/pages/aldc/Least%20Developed%20Countries/UN-list-of-Least-Developed-Countries.aspx>

UNDP (2011): Human Development Report 2011: Sustainability and Equity. ISBN: 9780230363311.

UNDP (2018a): Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update: Yemen. [cit. 22. 7. 2019] Dostupné online: http://hdr.undp.org/sites/all/themes/hdr_theme/country-notes/YEM.pdf.

UNDP (2018b): The 2018 Global Multidimensional Poverty Index (MPI). [cit. 22. 7. 2019]. Dostupné online: <http://hdr.undp.org/en//2018-MPI>.

UNDP (2019a): Gender Inequality Index. [cit. 22. 7. 2019]. Dostupné online: <http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii>

UNDP (2019b): Human Development Index and its Components. [cit. 22. 7. 2019]. Dostupné online: <http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>

UNDP (2019c): Population in Multidimensional poverty, headcount. [cit. 14. 9. 2019]. Dostupné online: <http://hdr.undp.org/en//2018-MPI>

UNDP (2019d): Table 5: Gender Inequality Index (GII). [cit. 22. 7. 2019]. Dostupné online: <http://hdr.undp.org/en/content/table-5-gender-inequality-index-gii>

UNDP (2020): Developing regions. [cit. 22. 7. 2019]. Dostupné online: <http://hdr.undp.org/en/content/developing-regions>

UNHCR (2019): Yemen Factsheet. [cit. 22. 7. 2019]. Dostupné online: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Yemen%20Factsheet_June%202019%20%28Final%29.pdf

UNHCR (2020): Yemen Humanitarian Crisis. [cit. 19. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.unrefugees.org/emergencies/yemen/>

UNICEF (2007): The Paris principles: principles and guidelines on children associated with armed forces or armed group. [cit. 10. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.unicef.org/mali/media/1561/file/ParisPrinciples.pdf>

UNICEF (2020): Over 5 million children face the threat of cholera and acute water diarrhea in the midst of covid-19 as Yemen gets heavy rains. [cit. 19. 5. 2020]. Dostupné online: <https://www.unicef.org/yemen/press-releases/over-5-million-children-face-threat-cholera-and-acute-watery-diarrhea-midst-covid-19>

UN News (2010a): Yemen: UN agency estimates 200,000 civilians uprooted as fighting rages on. [cit. 28. 1. 2020]. Dostupné online: <https://news.un.org/en/story/2010/01/326402-yemen-un-agency-estimates-200000-civilians-uprooted-fighting-rages>

UN News (2010b): UN stresses need for comprehensive approach to tackling Yemen's problems. Citováno 28. 1. 2020. Dostupné online: <https://news.un.org/en/story/2010/01/327752-un-stresses-need-comprehensive-approach-tackling-yemens-problems>

UN News (2016): UN Envoy for Yemen announces cessation of hostilities and start date for peace talks. [cit. 9. 5. 2020]. Dostupné online: <https://news.un.org/en/story/2016/03/525162-un-envoy-yemen-announces-cessation-hostilities-and-start-date-peace-talks>

UN News (2020a): Yemen: Humanitarians seeks \$2.41 billion to keep aid flowing amid COVID-19 pandemic. [cit. 29. 5. 2020]. Dostupné online: https://news.un.org/en/story/2020/05/1064992?utm_source=UN+News+-+Newsletter&utm_campaign=64a830d211-EMAIL_CAMPAIGN_2020_05_28_05_05&utm_medium=email&utm_term=0_fdbf1af606-64a830d211-106921773

UN News (2020b): Yemen needs cooperation between parties more than ever, says top UN negotiator. [cit. 4. 5. 2020]. Dostupné online: https://news.un.org/en/story/2020/04/1062702?utm_source=UN+News+-+Newsletter&utm_campaign=2a6894c839-EMAIL_CAMPAIGN_2020_05_02_12_45&utm_medium=email&utm_term=0_fdbf1af606-2a6894c839-106921773

UNOCHA (2018): Yemen: Organizations Monthly Presence. Dostupné online: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/yemen-organizations-3w-operational-presence-october-2018.pdf>

UNOCHA (2019a): Humanitarian Needs Overview. Dostupné online: <https://reliefweb.int/report/yemen/yemen-2019-humanitarian-needs-overview-enar>

UNOCHA (2019b): Humanitarian Response Plan: January - December 2019. Dostupné online: https://yemen.un.org/sites/default/files/2019-08/2019_Yemen_HRP_V21.pdf

UN Security Council (2015): Resolution 2216. Dostupné online: [https://www.undocs.org/S/RES/2216%20\(2015\)](https://www.undocs.org/S/RES/2216%20(2015))

UN Security Council (2020): Resolution 2511. Dostupné online: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/S_RES_2511.pdf

UN Yemen (2020): UN Entities in Yemen. [cit. 16. 5. 2020]. Dostupné online: <https://yemen.un.org/en/about/un-entities-in-country>

Valdai Discussion Club (2019): “New Wars” and the Future. [cit. 17. 10. 2019]. Dostupné online: http://valdaiclub.com/multimedia/infographics/new-wars-and-the-future-videographics/?sphrase_id=1121107

WAIŠOVÁ, Šárka (2005): Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích. *Portál*. ISBN: 80-7178-390-0.

WAIŠOVÁ, Šárka (2009): Současné otázky mezinárodní bezpečnosti. *Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk*. ISBN: 978-80-7380-194-6.

WHITAKER, Brian (2019): Rifts deepen in Yemen as government forces head south. Dostupné online: <https://www.al-bab.com/blog/2019/08/rifts-deepen-yemen-government-forces-head-south>

WHO (2018): Khat chewing in Yemen: turning over new leaf. *Bulletin of the World Health Organization*. Vol 86. Pp 737-816. [cit. 21. 1. 2020]. Dostupné online: <https://www.who.int/bulletin/volumes/86/10/08-011008/en/>

World Water Forum (2006): Regional Document: Middle East and North Africa. Comisión Nacional del Agua. Mexico. ISBN: 968-817-748-2.

WTO (2019): Yemen and the WTO. [cit. 14. 9. 2019]. Dostupné online: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/yemen_e.htm

YADAV, Stacey Philbrick (2018): Fragmentation and Localization in Yemen's War: Challenges and Opportunities for Peace. *Middle East Brief*. No. 123. Dostupné online: <https://www.brandeis.edu/crown/publications/middle-east-briefs/pdfs/101-200/meb123.pdf>

ZIADÉ, G. Nassib (1991): Yemen Arab Republic – People's Democratic Republic of Yemen: Agreement on the Establishment of the Republic of Yemen. *International Legal Materials*. Vol. 30. No. 3. pp. 820-823. ISSN: 0020-7829. Dostupné online: https://www.jstor.org/stable/pdf/20693569.pdf?ab_segments=0%2Fbasic_SYC-5055%2Fcontrol&refreqid=search%3Ae8637c4bf0182dbcaa9c31ccfba15fde